1119

ATEITIS

MĖNESINIS

MOKSLEIVIŲ

LAIKRAŠTIS

Nr. 10

1924 m. spalių mėn.

Turinys.

		pusl.
1.	Keliai ir kryžkelės, *Ed. Turausko*	417
2.	Tragizmo angoj, *A. Tylenio.*	421
3.	* * * *Miško Dievaičio*	429
4.	Agence Havas, *Dr. J. Ereto*	430
5.	Pavasariui švintant (3-jų veiksmų dramos vaizdas), *J. Gr.*	436
6.	Intelektualis gyvenimas (ketvirtas skyrius) liet. *Ed. Turausko*	452
7.	Liūdnas rudenėlis, *Gvazdiko*	460
8.	Nietzsche ir pasaulinis karas, *Doc. Pr. Penkausko*	461
9.	* * * (eilės) Neries	467
10.	L. K. Stud. At-kų Konferenciją prisiminus, *M. K-tės.*	468
11.	Ateitininkų gyvenimo kronika	469
12.	Knyga ir menas	471
13.	Mūsų veikimas	477
14.	Redakcijos atsakai	480

Redakcijos ir Administracijos antrašas:
KAUNAS, Laisvės Alėja Nr. 3.

„Ateities" kaina:

Lietuvoje metams	15 lt.
Užsieniuose metams	20 lt.
Atskiras num.	1,50 ct.
Moksleiviams imant kuopose	1 lt.

Nuo Administracijos.

Primename, kad platinant „Ateitį" kuopose atskirais egz. reikia atsilyginti su Administracija kas numeris; prenumeratos pinigai reikia siųsti už visą pusmetį, arba bent už tris mėn. pirmyn. „Ateities" kaina *kuo mažiausia*, del to ir bent vienos kuopos neatlyginimas laiku su Administracija atsiliepia jos kasai ir trukdo reguliarų laikraščio išėjimą. *„Ateities" Administracija.*

ATEITIS

Nr. 10. 1924 m. Spalio mėn. XIV.

Keliai ir kryžkelės.

Kai pasitaiko dalyvauti skaitlingose Ateitininkų Konferencijose, žmogaus dėmesį natūraliai patraukia materialis tų konferencijų ir jų dalyvių vaizdas. Kiekvienas žmogus ir kiekvienas kolektyvas turi savo charakteringą fizionomiją—išvaizdą. Bet didesnis ar mažesnis kolektyvas sudaro dar ir savotišką psichologinę atmosferą—tai ką psichologai vadina „spiritus loci," „l'ésprit du milieu", „duch sredy". Sunku šią sąvoką griežtai aptarti, nes kiekvienas asmuo gali individualiai ją pajausti. Vistik, kadangi jos esimas yra pripažintas, tur būt, esama ir bendrų daugumai priimtinų tos atmosferos, tame ar kitame susibūrime susidariusios, savybių. Toji psichologinė atmosfera leidžia įsigilinti į jų sudariusio kolektyvo moralį veidą, nes ji pati yra atskirų kolektyvo narių psichinių pergyvenimų lyg ir sątrauka.

Man yra tekę laimės pergyventi daugelio ateitininkų konferencijų sudarytąsias „atmosferas" ir nesykį esu mėginęs jas apspręsti, bet tie mėginimai nevykdavo. Maža teturiu pasisekimo vilties ir šiam mėginimui.

Kiekvienam išaugusiam iš Ateitininkų Organizacijos ir ją visa širdimi pamilusiam pirmasis įspūdis patekus į skaitlingą konferenciją yra pasigėrėjimo ir pasididžiavimo jausmas. Ypač kai prisimeni tą menką neskaitlingą pradžią, tuos kelis pirmuosius susibaudėlius ir dabar matai pulkus gražaus jaunimo, girdi statistikos apie kuopas, skaitančias po kelis šimtus narių, apie organizaciją jų turinčią kelis tūkstančius. Toks pasigėrėjimo ir pasididžiavimo jausmas lyg kokia elektros srovė perveria visą konferenciją ypatingai klausant žymesniųjų kuopų pranešimų, kuriuose atpasakojami jų nudirbtieji darbai, entuziastingųjų kalbų ir šiaip jau pakilesniais konferencijos darbo momentais.

Toks pasigėrėjimo ir pasididžiavimo savąja organizacija ir jos vadais jausmas yra teisėtas ir teisingas. Leista yra pasididžiuoti tuo, kas kilnu, aukšta ir gera. O Ateitininkų darbui nė pikčiausias priešas negalėtų prikišti nedorovės siekiant. Sutelkti mažutę inteligentingą kariuomenę po Kristaus vėliava yra šventas ir gražus darbas. Juo galime pasidžiaugti, pasigirti ir pasididžiuoti. Svarbu, kad tas pasididžiavimas neišvirstų į tuščios garbės ir pagyrų veikimą. Bet konferencijos atmosferoje šioji

pusiausvira gražiai išlaikoma ir visų rimtas susirūpinimas tikruoju darbu bei jo išdavomis neabejotinas. Todel šiuo atžvilgiu ateitininkai tebeina tikruoju keliu.

Antras dalykas, kurį tenka konferencijose pastebėti — tai jų dalyvių pasiskirstymas į aktinguosius ir pasinguosius. Atsiranda paprastai keliolika kalbėtojų, kurie patys natūraliai pasiskirsto į grupes ir jie savo tarpe iš tribūnos ginčyjasi ir įvairius dienotvarkės punktus gvildena bei sprendžia. Likusieji net opiausiais klausimais nepasisako, nors kartais gal turėtų ir labai sveikų ir originalių minčių pasakyti. Jei moksleivių konferencijose tokį pasingumą galima paaiškinti neįpratimu ar nedrąsa, studentų konferencijose jis sunkiai pateisinamas. Jos mažiau skaitlingos ir pats studento apibrėžimas sako, kad jis pratinasi savystoviai galvoti ir mokosi tą galvojimą ginti. O konferencijos tribūna yra neblogas pragumas kalbėjimo ir minties dėstymo pratyboms. Be to, visiems dalyviams domiai ir gyvai sekant visą darbų eigą pati konferencija įgija daug aktingesnio pobūdžio. Pati žodžio etimologija (conferre solicitudines inter se) rodo, kad reikalingas visų bendras darbas, visų sutarimas ir pritarimas. Konferencija nėra paskaita, kuriai reikalinga vien klausančiųjų ir savo aktingumą įtemptu dėmesiu reiškiančių, konferencijai reikia aktingos ir pasireiškusios minties bendradarbiavimo. Šiuo žvilgsniu ir norėtųsi palinkėti, kad ateityje atsirastų daugiau aktingumo.

Trečiuoju įstebimuoju dalyku—tai pernelyg sunki, perdaug įtempta ir marinančiai rimta nuotaika. Dalykai svarstomi vien iš sutirštintai rimtosios jų pusės ir nenorima pripažinti, kad sunkiausi klausimai galima taip pakreipti, kad šypsena nušvies klausytojų veidus. Rimčiausias dalykas turi savy kai ką ir juokingo. Tokia jau beveik visų lietuvių susirinkimų ir suvažiavimų savybė, kad juose bijoma ir vengiama jumoro. O jumoras yra sveikas ir geras daiktas.

Jis pasisukęs rimtame posėdyj, pasipainiojęs kalboje leidžia pailsėti domiai klausančius ir pavilioja tuos, kurių dėmesys jau buvo pavargęs ir su kalbėtoju atsisveikinęs. Jaunimo susirinkimams jumoras ypač tinka, nes smagioji jaunystė nepakenčia ilgai giliu galvojimu varginama ir ieško sau išeities juokingumo reikalui patenkinti pasišnibždėjime su kaimynais. Pratinkime jaunimą linksmai ir jaukiai posėdžiauti. Lietuvio būde yra labai taiklaus ir išploninto jumoro gabumų. Moksleivių konferencijoje jis pasireiškė kelių žemaičių labai gabiose kalbose ir replikose. Mane tai tikrai džiugino ir aš didžiausiu dėmesiu klausiau tų iš gyvosios žmonių kalbos pasiimtų palyginimų, patarlių, posėdžių ir šiaip išsitarimų. Jumoras padeda sušvelninti net karčias diskusijas išvirstančias į bergždžius ir neskanius ginčus. Man yra tekę dalyvauti daugelyj jaunimo susirinkimų užsienyj ir visur pastebėjau tą smagią nuotaiką, tą linksmybę, kuri jiems teikė gyvybės pobūdžio. Man ir norisi, kad ateitininkų konferencijose būtų daugiau linksmumo. Pas mus kalbėtojas kai išlipa į tribūną įgyja kaž kokios absoliutinės teisės į visus klausančius.

Prezidiumo globiamas jis gali visai nepaisyti ar jo kas klauso, ar jo kalba domisi ar ne. Reikėtų gi kad jis tą klausytojų dėmesį pats paviliotų, kad juos sau palankiai nusiteiktų. Delto pravartu būtų leisti replikų iš vietų, į kurias kalbėtojas keliais žodžiais atsikirstų.

Tai, be geros nuotaikos sudarymo susirinkime, dar parodytų kalbėtojo greitą sumetimą - orientaciją, kas visuomenės gyvenime be galo svarbu. Kad kas klaidingai nesuprastų mano siūlomas mintis, pastebėsiu, kad visas reikalas saiko pajautime. Reikia mokėti laiku juoktis, laiku būti rimtu. Konferencijose yra momentų, kuriais reikalinga išlaikyti pilniausia rimtis, bet yra ir tokių, kuriais galima smagiai pajuokauti. Reikalingas tik saiko ir vietos nusijautimas. Taip ir rimčiausioje kalboje galimi „šposai", kurie jos rimtumui nepakenks, o tik ją paįvairins. Visa priklauso nuo jos struktūros. Delto tie, kurie nejaučia jumoro tenesipiktina kai kurių „šposais".

Ketvirtas dalykas, kurį sugaudžiau konferencijos atmosferoje yra tas kai kurių ginčų surizgimas. Pavyzdžiui tepaminėsiu draugų dzūkų tarpusavį ginčą ir žemaičių su mariampoliečiais susispyriojimą. Tokiais atsitikimais konferencijoj dvelkteli politinių ginčų vėjelis. Tokie dalykai nėra geri ir nereikėtų jiems leisti pasikartoti. Mes dirbame gryniausią idėjos darbą ir esame laimingi neturėdami progos susikirsti ir susipykti besidalindami materialių gėrybių. Kiekvienas pasikesinimas įnešti į mūsų tarpą politinių varžytinių nuotaikos neturi būti leidžiamas. Lenktyniavimas, konkurencija idėjos darbe tik tuo atvėju gali būti teigiami, jei kito konkurento laimėjimas nenuliūdins lenktyniaujančio, jei šis norės pasidžiaugti tuo laimėjimu delto, kad pats darbas laimėjo. Jei gi supainiojama asmens garbė su idėja — lenktyniavimas tampa neigiamu. Apskritai surizgusios, nervingai įkaitusios atmosferos mes privalome visur ir visame išvengti. Mus jungia į vieną gludžiai sutaupusią šeimą ne kokie partiniai šios žemės obalsiai, bet Amžinasis Dieviškosios Meilės Ryšys ir įsikūnijęs asmuo — Dievažmogis — Kristus. Jo galybėje ir šventybėje patelpa kiekviena nors ir mažiausia, nors ir menkiausia (žemės akims) Jo vardu padarytoji pastanga. Todel ir privalome Jame gerbti viens kito idėjai padarytąjį darbą.

* * *

Pastebėję tuos lyg ir išorinius konferencijos elementus pamėginkime sugaudyti jos (o gal ir apskritai ateitininkų) gilesnį moralį veidą. Ateitininkai, kaip ir visi kiti pasaulio vaikai, kenčia nuo visų žemės gyventojams tekusių rizgumų ir neigiamybių. Ateitininkui labiau negu kuriam kitam jaučiama amžinoji dvasia ir materijos antinomija -- priešginybė. Išpažindamas ir skelbdamas dvasios pirmenybę, del jos teisių kovodamas, jis vis tik negali išvengti materijos protestų ir susibaudimų. Piktoji dvasia dažnai gabiai naudojasi tuo moterijos nepatenkinimų ir įneša žmogaus gyveniman nemaža drumsto. Veikdama labiausiau į vaizduotę ji nesykį papainioja jaunuolio žingsnius ir

subaudžia (sukelia) jo psychėje tikras audras. Delto Kristus yra perspėjęs — „Budėkite ir melskitės“. Mažiausias atleidimas kūno vadžių gali baigtis baisiausia morale katastrofa.

Kad tinkamai galėjus atsispirti visoms gyvenimo statomoms žabangoms reikalinga ne tik pasingai budėti, bet ir aktingai vystyti savo sielos galias. Daugiausia tam vystymui gelbsti ne mokslingumas bei apskritai lavinimasis žemės moksluose, bet gyvoji religijos praktika. Religija teikdama realių įrankių (sakramentų) žmogaus bendravimui su Dievu yra vienatis būdas sielos galioms išvystyti ir palaikyti. Visas kitas gerai suprastas ir įsisamonintas mokslas tėra tik netiesioginė religinio gyvenimo parama.

Ateitininkija nūdien yra patapus skaitlinga ir galinga organizacija. Bet tas ryšys, kuris jungia į vieną organizacijos narius, man atrodo perdaug pasaulinis, palaidas ir permaža religinis - mistinis. Organizacijos konferencija paprastai yra materialių ir pasauliniai - kultūrinių organizacijos jėgų demonstracija. Joje dalyvaudamas iš dalyvių nuotaikos ir visų darbų pajunti kaž kokį žemiškai drausmingą draugingumą, bet sunku sugauti religiniai — mistinės brolybės. Aš norėčiau Ateitininkiją įsisamoninti, kaipo Kristaus pasiryžėlių broliją, kurią telkia į vieną būrį Jojo neišsekamoji Meilė. Tas brolybės ir meilės ryšys buvo akcentuojamas ateitininkų atsiradimo pradžioje ir pirmieji ateitininkai vadindavosi Broliai ir Sesers Kristuje. Ilgainiui tą pavadinimą pakeitė „dr - ai - ės“. Su pavadinimu pakitėjo ir pats nusijautimas. Reikėtų, jei ne pavadinimą, bent turinį gaivinti. Nes be mistinės savitarpės meilės mes stingstame. „Meilė nori žinoti viską apie tą, ką myli: kuo jis yra, ką galvoja, ką dirba, jo praeitį ir dabartį, jo apystovas ir intymiausias gelmes, lygiai kaip gyvoji Meilė „smeigiasi į paskiausias Dievo gilybes“ (1. Cor., 11, 10) — sako Sertillanges. Giesmių Giesmė sako, kad „meilė yra kaip mirtis stipri“.

Tiesą pasakius meilė stipresnė negu mirtis, nes tie, kurie buvo be galo numylėję laukte laukė mirties, kad jį juos paliuosuotų, kad leistų paskęsti Numylėtame Kristuje. Šv. Paulius skundėsi: „kas atpalaiduos mane nuo šio mirtingo kūno“. Šv. Teresė šaukė: „O ilgas, kartus gyvenime, kada gi, Viešpatie kada!?..“ Pabrėždamas didelės mirties meilės galybę nemanau, kad visi mes galėtume jos svaigiųjų aukštybių atsiekti ir taip, kaip tie didieji šventieji pasilgti amžinatvės. Bet vistik mums rekalingiau gajesnių tvirtesnių ryšių Kristuje. Kad ateitininkai daugumoje nėra toje meilėje įsigyvenę, parodo, kad ir tas faktas, kad didelė dauguma jų baigę mokslą nutolsta nuo organizacijos ir įklimpsta „pilkos žemelės“, kaip vieno jų buvo įsitarta, gyvenime. Jei būtų gyvi tie mirtiniai meilės ryšiai, jei nuo pirmųjų organizacijoj buvimo dienų jie būtų gaivinami, „pilkoji žemelė“ nepajėgtų jų užgesinti.

Palaiminta yra organizacijoj atsiradusių eucharistininkų idėja, tik ji reikalinga praplėsti. Ir patys eucharistininkai neturėtų

tenkintis darbu sekcijose, bet skleisti šviesą aplink ir varyti palaimingą apaštalavimo darbą. Juk visi ateitininkai privalo būti eucharistininkai. Delto ir tų sekcijų užduotis yra padėti tą idėją visiems įsisamoninti ir praplėsti. Ateitininkų tikrasis kelias yra nešti Kristaus šviesos į visą Lietuvos gyvenimą, nušviešti užūkampiuose susitelkusias piktąsias miglas ir jas išblaškyti. Tai yra Meilės kelias. Visi kiti keliai geri tiek, kiek veda į tą didįjį. Kad šviesti kitiems, reikalinga patiems tos šviesos turėti gausybėje. Kad jos įsigyti, reikalinga drąsiai pačiam šaltinyj pasinerti. Dabar gi mes lyg kryžkelėj sustoję dairomės ir tik maži mūsų būreliai (eucharistininkai) atsiskyrę nuo didžiojo pulko drąsiai pasuko Gyvybės šaltinio link. Liūdna, Viespatie, kad taip nedrąsūs Tavo vaikai, kad ir matydami neišdrįsta ir suprasdami nesiryžta. Bet vistik vistik palaiminga valanda ateis. Kad tik greičiau, kad tik pilniau. Kad netektų išgirsti skaudaus priekaišto atsiskaitymo valandą. *Ed. Turauskas.*

A. Tylenis.

Tragizmo angoj.

Aukštai lakioti paskirtoji žmonija,
Delko mažam vėjeliui pučiant tuoj krinti!..
Dantė.

Skambančių žodžių, šviesių minčių, lakių svajonių plačiais spranais skrajoja žmonija padangių erdvėmis, sapnuodama idealų saules, žvaigždynus, ieškodama gėrio, grožio, tiesos versmių, spręsdama gyvenimo mįslę, paslaptis ir galutiną tikslą.

Taip gražu, didinga! Žmonija — Kūrėjo atspindis, kūrybos vainikas veržiasi aukštyn, tolyn nuo žemės purvų.

Bet štai... atsigrįžo į mus apsiniaukęs pasaulio veidas... Įsmeigė piktas akis — ir sudrebėjo mūsų širdis... Gaudžia griausmingi pasityčiojimo, pasmerkimo žodžiai, jų aidai smenga į sielos gelmes, ir verkia dejuoja užgautosios stygos...

Milionai žmonių jau amžiais, tartum, kvėpuoja Kristaus mokslo dvasia, joj tarpsta, sau gyvybės semia, o gyvenimą, tą gražųjį gyvenimą, tamsiu pragaru verčia.

Kristus tik meilės spindulius bėrė, meilės pamatais savo mokslą ir gyvenimą grindė, meilėj kentėjo ir mirė ir meilės žvaigždelę žmonijos klaidžioj kelionėj vadove paskyrė. O pasauly — kerštas, neapykanta, kruvinieji karai, žiaurios žmonių žudynės...

Kristus liepė rūpintis ir ieškoti Dievo karalystės, o pasaulis ją visai užmiršęs skęsta momento tuštybėse. Kristus ragino rinkti ir krauti sielos gelmėse amžinuosius dvasios turtus, o pasaulis, neteisybėmis, nuoskaudomis juos naikindamas, godžiai ieško žemės gėrybių ir tik jomis savo gyvuliškąją gyvybę gaivina. Kristaus

mokslas, kaip saulė dorybių spinduliais šviečia, o pasaulis, akis užmerkęs, puola ir grimsta svaigulingon ištvirkimo bedugnėn...

Ir taip pieš teigiamas Kristaus mokslo tezes pasaulio gyvenimas kelia griežčiausių antitezių.

Kodel ir iš kur toji disharmonija ir tie gyvenimo disonansai plaukia? Atsakymas aiškus. Mūsų gyvenimas apipintas idealų vainikais, bet paremtas klastingais, piktais darbais. Dažnai pažįstame Kristaus mokslo šventumą, gėrimės amžinosiomis idėjomis, bet gyvenimas... gyvenimas Kristuje mums svetimas ir nesuprantamas yra. Kalbame Kristaus žodžiais, bet Jo dvasia taip toli nuo mūs sielos, Jo meilės kibirkštėlei nebėra vietos mūsų šaltose širdyse.

Žodžiai ir darbai, idealai ir realybė, kaip dangus ir žemė vieni nuo kitų atsiskyrė. Tai yra gyvenimo nepalaimos bedugnė. Ją panaikinti, suartinti dangų su žeme, principų ir idealų šviesoje kurti realų gyvenimą, žodį įkūnyti darbe — štai uždavinys, kurį atlikti yra pareiga kiekvieno protingo žmogaus. Idealai turi realizuotis tikrumoje ir pirmiausia — mus pačius. Reikalinga realaus, praktinio gyvenimo, semiančio gyvybės peno iš idealo versmių. Tiesa, atsiranda tūkstančiai žmonių, ypač jaunuolių, kurie pasišvenčia kurti tą idealingąjį gyvenimą ir visomis sielos ir kūno galiomis veržiasi prie pamiltosios idealo žvaigždelės. Bet dažnai prieš juos atsiveria tragizmo bedugnė. Vieni išvengia jos, o kiti pražūva amžinai. Kaip tai atsitinka? Pirmiausia žvilgterėkime, koks turėtų būti žmogaus gyvenimo vaizdas, vėliau — iš kur toji disharmonija tarp idealų pasaulio ir realaus gyvenimo apreiškų, arba iš kur plaukia žmogaus gyvenimo tragizmas ir pagaliau — kuo būdu išvengti šito tragizmo ir įsigyti nulemiančios galios sunkioj, audringoj gyvenimo kovoj.

1. Žmogus yra esybė, susidedanti iš kūno ir sielos. Kūnas iš žemės dulkių pagamintas, kaip ir visi pasaulio daiktai kinta, įvairiai formuojasi ir, pagalios, vėl virsta dulkėmis. Siela, Kūrėjo įkvėptoji dvasia, yra žmogiškosios gyvybės šaltinis ir suteikia žmogui tai, delko jis yra žmogus, o ne gyvulys. Kūnas yra sielos įrankis, kuriuo ji gali pasireikšti pasaulyj. Išeidami iš kūno ir sielos esmės ir jųdviejų santykiavimo, mes suprantame, koks turi būti pilnutinis žmogaus gyvenimas. Kūnas ir siela privalo turėti galimybės pilnai sulig savo esme ir prigimtimi pasaulyj pasireikšti, plėtotis ir siekti atatinkamo tikslo. Kūno tikslas yra duoti sielai galimybės reikštis pasauly. Tat, jo uždavinys yra visa tai įsigyti, kas tobūlesniam sielos reiškimosi tarnauja, ją gerina, gražina. Kūnas, būdamas gyvas organizmas, privalo rūpintis tinkamai tą gyvybę išlaikyti, stiprinti, ūgdyti, o ne naikinti jos įvairiais anormaliais veiksmais. Kūnas privalo būti fiziniai tiek ir taip lavinamas, kad geriau galėtų savo aukščiausiam tikslui tarnauti, jį tinkamiau gyveniman vykdyti.

Sielos tikslas yra, kuo tobūliau, kuo kilniau čia žemėj apsireiškiant, rengtis amžinybės gyveniman, siekti amžinosios laimės—meilėje vienybės su Dievum. Tam aukščiausiajam tikslui palenkiami ir pašvenčiami visi kiti žmogaus tikslai, visi veiksmai

ir poelgiai, kaip matomieji išoriniai, taip ir nematomieji išvidiniai.

Siela, būdama nematerialė esybė, sutverta Dievo paveikslu dvasia, nesitenkina materialiniais dalykaiis, negali gyventi vien šio pasaulio gyvenimu ir įkvėpta amžinosios laimės ir meilės troškimo, nuolat veržiasi aukštyn į viršgamtinį pasaulį, ieško ramybės ir gaivumo dvasios aukštybėse ir trokšta ilgisi vienybės ir gyvenimo su Aukščiausiuoju Kūrėju, giliausiu meilės šaltiniu—Dievu. Iš čia plaukia religijos esmė. Ji reiškiasi Dievo meilėje ir žmogaus sielos santykiavime su Dievu.

Tuo būdu, kūnas, būdamas materialinė šios žemės būtybė, gyvena gamtiniu gyvenimu, myli ir linksta prie viso to, kas žemiška materialu ir kas drauge su juo ir baigiasi.

Siela gi—dvasinė esybė ir tik momentui šiam pasauliui paskirta trokšta viršgamtinio dvasinio gyvenimo, trokšta tų šviesių valandėlių, kuriose amžinosios laimės lūkesčiai ją supa. Ir taip, viename ir tame pačiame žmoguje matome du polius: gamtinį ir viršgamtinį gyvenimą. Harmoningai suderintas gamtinis kūno gyvenimas su viršgamtiniu sielos gyvenimu ir išreiškia protingai žmogaus esybei atatinkančio, pilnutinio gyvenimo vaizdą.

2. Bet tame derinime pasireiškia gilus, kaip visos žmonijos, taip ir atskiro žmogaus gyvenimo tragizmas. Iš čia išplaukia toji žiauri kova šviesos su tamsa, gėrio su blogumu, aukštybių su žemo pasaulio tamsiosiomis galiomis. Šitoje tragedijos arenoje atsistojęs didis dainius sušuko: „dvi sieli gyvena manyje: viena jų kelia aukštyn, kita traukia žemyn į pasaulio purvus". (Goethe).

Jauna žmogaus siela, tasai pasaulio Kūrėjo atspindis, laimės ilgesio ir meilės sparnais išskridusi į šviesią idealų erdvę išvysta naują pasaulį, skelbiantį mūsų aukšto pašaukimo ir didybės obalsius. Tat, suliepsnoja sielos gelmėse galinga ugnis, išauga troškimai, šventi pasiryžimai ir didis į idealą veržimasis kelia vidaus šventykloj smarkią audrą Kaž koks gilus, paslaptingas balsas vis labiau mus jaudina ir širdį griaudina. „Nejaugi tu, pasaulio kūrybos vainikas, išnyksi, kaip vėjų blaškomi dūmai, prabėgsi, kaip šešėlis, ir gyvenime pėdsakų nepaliksi... su kūnu gimęs su juo ir žūsi amžinai... tai kam gyventi, kam vargti ir kentėti, jei nėra kilnaus, amžinybės siekiančio gyvenimo tikslo?. Ir suaimanuoja mūsų siela: Taip nykti, džiūti, tuštybėmis gyventi negaliu..." Ir veržiasi ji į gyvybės plačias erdves, trokšta augti ir pilnutiniu gyvenimu klestėti save ir kitus dvasios galiūnais paversti ir amžinųjų idealų spinduliais apgobti tamsią realybę. Veržiasi prie Amžinosios Meilės šaltinio semti gyvybės galios ir šventumo ir, Dievuje keliaujant, gyvenimo jūrėj su bangomis kovoti, grumtis ir irtis prie idealo žaliuojančių krantų. Tat, kaupiasi gyvybės jėgos, kondensuojasi energijos srovės, ir mes drąsiai žengiame paskui idealo žvaigždelę, čia pasauliu džiaugdamiesi, čia iškildami į viršgamtinio gyvenimo erdves.

Šventų pasiryžimų ir troškimų bangos vis smarkiau ošia gaudžia, mes jaučiamės stiprūs, galingi ir džiaugiamės esą laimingi.

Kovojame ir vis pergalime, pergalėję triumfuojame ir tikimės ištverti.

Bet štai... jau slėgia mūsų sielą nuovargio mintys. Vienas, kitas nepasisekimas, netikėtas suklupimas gimdo vis smarkiau augantį klausimą: Ar ištversi? Dieną, savaitę, bet dienų dienas iki mirties taip grumtis, kovoti, persigalėti!.. Kaž kas paslaptingai, graudžiai atsako: „Ne, neįstengsiu". Ir pradeda blukti šventi troškimai, temti idealo žvaigždelė, dienos rūpesniais apsineša mūsų kilnūs pasiryžimai, gęsta gaivinamoji meilės ugnelė ir pamažu grimstame išorinių reikalų chaoso bangose*).

Čia vėl kūniškosios prigimties balsų aidai kas kart smarkiau skamba: „Trumpos tavo dienos, bėga kaip upelio vanduo ir greit, greit išseks. Užges tavo gyvybė, o su ja ir visa pasaulį, kas yra tavo laimei, smagumams skirta. O pasaulis toks gražus, stebuklingas pilnas linksmybių, laimės valandų!.. Skubėki gert iš jo taurės putojančio gyvybės gėralo, kol dar jauti jo gaivinančios galios, kol jaunas, sveikas, kol dar širdis ugnim liepsnoja... Skubėki gyvent, nes trumpas laikas—švystelėjo momentas ir jau nebegrįš jis amžinai."

Žiūri nusiminęs jaunuolis į tekančią gyvenimo srovę, klausosi jos stebėtino čiurlenimo, girdi pasaulio sūnų džiaugsmingus šūkavimus, aistrose skambančių dainų garsus, meilės bangų malonaus ūžesio atgarsius, laimingo žemės gyvenimo harmonijos aidų sąskambius...

Ir sušunka sužavėta, apsvaigusi širdis: „Gana vienam padangių erdvėse skrajoti ir taip sunkiai kovoti! Gana tuščių svajonių, nepasiekiamų žvaigždžių siekti. Neški supdama mane gaivioji gyvenimo srovė. Tavy ilsėsiu, džiaugsiuos ir mylėsiu". Grimsta jis, ir neša jį putojančios bangos, kaip audroj pagautą be vairo laivelį. Supdamos gyvenimo smagumų sūkuriuose, ragauja jis tai iš vienos, tai kitos taurės svaiginamojo gėralo, džiaugiasi suradęs ir patyręs laimės momentų, užmiršęs slėpingus sieloj audrą keliančius klausimus ir apsvaigęs dainuoja pasauliui garbės himną.

Bet, štai vėl kaž kas skaudžiai užgavo jo jautriosios sielos stygas, kaž kas širdį taip suspaudė, vėl gilus ilgesys jo sielą surakino. Begerdamas smagumų taurę, vis dažniau jos dugne pamato biaurių, karčių nuodų. Laimės momentai gęsta, kaip aušlant žvaigždelės, ir neša vargų, kentėjimų, pagalios tarp jų mirguliuoja baisi šmėkla mirtis. Sudreba jaunuolio širdis. Norėtų vėl pakilti iš bangų verpėtų ir bėgti, bėgti... Bet kur? Kame gyvenimo tikslas, kame vadovas į jį?.. Nebėra, nesimato. Ir vargas jam, jei mintis nesieks aukštybių, jei meilėj Dievo neieškos. Neišsprendžiamų mįslių apipintas, pasiliks lyg užburtame rate ir klaidžios tamsiam gyvenimo labirinte, kankinsis, kol mir-

*) Plg. „gyvenimo tragizmas" 1920 m. „Ateitis" Sukaktuvių Nr.

ties kardas ar jo paties rankomis ar žiauraus linkimo smūgiu nepakirs gyvybės siūlo. Skaudus, trakingas likimas!

Neįstengė jaunuolis suderinti gamtinio su viršgamtiniu dvasios gyvenimu, nesugebėjo sutaikinti siekiamojo idealo kelių su aistringos prigimties troškimais. Gaivindamos vien idealų ugnimi užtroško ir nusilpęs nupuolė į realybės miglas, kame geismų, smagumų sūkuriuose tikėjos rasiąs laimės, džiaugsmo valandų. Bet, užmušęs kilnių sielos troškimus, negalėjo nurimti ir kankindamosi žuvo nelaimingas.

Tai yra gyvenimo tragizmas, kurio vėtros ne vieną mūsų jauną draugą-ę su šaknimis nuo idealų kelio verčia ir meta į dvasios negyvėlių bedugnę.

3. Bet kodel tas baisusis tragizmas ypatingai jaunuolius pražudo? Kodel gražiausias gėleles piktai nuskynęs meta į gyvenimo purvus?... tai pareina nuo jaunuolių prigimties savybių, sielos gyvybės.

Plačiais savo galių sparnais mosuodamas, kaip išdidus aras lekia jaunuolis į audringą gyvenimo jūrą. Turtinga jo vaizduotė, besiveržiąs energijos šaltinis, jauna gyva siela, karšta, banguojanti širdis, audringa meilė—tai jėgos, galybės, prieš ką visa pasauly turi nusilenkti, kaip audros vėjui medžiai lenkia žalias viršūnes. Tas jaunuolis negal įsivaizduoti, kad jis žengdamas gyvenimo keliu, kartkartėmis suklups, mažam akmenėliui po kojoms pasivėlus, kad parpuls kovoj, širdžiai nusilpnėjus, kad ją skausmai suspaus, kovą prataimėjus. Idealų meilės sužavėtas, jis mano ir trokšta, kad visa, kuo jauna širdis užsidegė, tuoj įvyktų. Jis negali nei pamanyti nei suprasti tų slenkščių ir tų bedugnių, prieš kurias dažnai reikės sustoti ir galvoti: „Kaip ir kur dabar eiti?..“

Kai jaunuolis taip žengia į gyvenimą, į tą gyvenimą, kurio takai taip slydūs ir vinguoti, jis greit nė nepasijunta, kaip iš pamiltų šviesių aukštybių nugrimsta į tamsią bedugnę.

Štai, degdamas Kristaus meilės ugnim, jis eina į gyvenimą tos meilės žibintais žmonių širdis šviesdamas, juos iš gilaus dvasios miego budindamas, į idealų gyvenimą skatindamas—ir pamato, kaip tie žmonės paniuromis į jį pasižiūrėjo ir, ironiškai šypsodamies, nuėjo kiekvienas savo purvinu keliu...

Štai, visa širdimi pamilęs grožio, gėrio idealo žvaigždelę ir skaistybės himną giedodamas, veržiasi jaunuolis į dangaus gelmes. Tik... viena baisi naktis, trenkė širdin aistriųjų geismų banga ir subirėjo idealo spinduliai ir gesta jo žvaigždelė...

Štai vėl supynęs aukso svajų-svajonėlių vainiką ir jį tyrosios meilės žiedais padabinęs, aukoja tą brangiausią sielos auksą mylimam širdies draugui, vainikuoja jį skaiščiuoju jaunatvės žiedų vainiku... Staiga jis mato, kaip verkia žiedai po kojų minami. Karčiai pravirksta ir jo jauna, sukruvinta širdis.

Tai yra keli jaunuolių gyvenimo vaizdeliai, parodę idealios sielos pastangų sudužimą į plikos realybės aštrių granitų kran-

tus. Jaunuoliui tai yra skaudūs smūgiai—ir ne viena jautri siela, kaip jūros banga į uolą sudužus, lašais subyra.

Jaunuoliui-ei, kurių brangiausiu obalsiu yra visa, tų skaudžių smūgių patyrusiam, pasilieka tik — niekas. Jis nustoja kovojęs, nustoja siekęs tobūlybės ir, nuleidęs rankas, pasiduoda likimo bangai. Tik jo lūpose gal kartais dar suskamba idealą priminą žodžiai, ir skaudžiai perveria nelaimingą širdį.

Aukščiau kiek pasakiau, kad vien kūno smagumų ieškojimas ir juose neva laimės įžiūrėjimas jau artina jaunuolį prie tragizmo bedugnės. Tai visai teisinga, kitaip ir būti negali. Žmogui, įgimta laimės ieškoti. Tai yra įkvėptas į žmogaus sielą amžino Dievuje gyvenimo pasiilgimas. Kuomet jis tą šventą ilgesį nukreipia į geismų patenkinimo smagumus ir ten ieško laimės momentų ir juose sielos ramybės, — jis tik skaudžiai, skaudžiai ją sužeidžia. Nes siela, ištroškus amžino, laimingo tobūlybėj gyvenimo, tik tuomet laimingesnė jausis, kai aukščiau tobūlybėj iškils, kai skaisčiau dorybėmis sužibės, kai sąžinė bus skaisti, tyra, rami. O ko teikia beribiai kūno geismai ir jų patenkinimo troškimas? Kuomet aistringuose geismuose ieškoma išsiilgusios laimės, jie tampa gyvenimo tikslu ir, kaipo tokie, yra nuodėmingi. Tat, žmogus, lūpomis ragaudamas iš jų malonumų taurės, greit širdį karčiais nuodais pripildo. Ir kai nuslūgsta padilgintų jausmų banga, jis pajunta širdy nuodų putojimą, o sąžinėj baisų griaužiantį kirminą. Pakyla dvasios audros ir neša liūdnas, nelaimingas išvadas. Nusižudymai, psichinės ligos, gyvenimo apatija, tamsus pesimizmas — štai gyvenimo nuogumuose ieškotos bei visiškai prarastos laimės vaisiai.

Visi tie baisūs psichiniai procesai ne todel reiškiasi, kad žmogus arčiau tobūlybės ir amžinosios meilės žvaigždės yra pakilęs, bet tada, kai iš aukštybių nugrimsta į tamsią nedorybių bedugnę, kada nebemato nė vieno tos meilės žvaigždės spindulėlio ir nebeturi jokių kilnių ir šventų troškimų. Kai galingas sielos veržimasis prie amžinosios meilės tapo užslopintas aistringos žemės gyvenimo meilės, palaužti liko sielos sparnai ir pakirstos tikrosios žmogaus gyvybės šaknys. Žmogus nebegyvena pilnutiniu gyvenimu, bet tik gyvuliškąja prigimtimi vegetuoja, be sąmoningo aukštesnio tikslo ir kilnaus idealo. Bet, negyvendamas sulig savo prigimtimi, žmogus pamažėl slenka į tamsią bedugnę, kurios gale įvyksta toji žiauri, tragingoji gyvenimo katastrofa.

4. Dabar jau mums šiek tiek ryškėja gyvenimo tragizmo bruožai. Iš vienos pusės, čia matome begalinį savo jėgomis pasitikėjimą, iš kitos visišką nusiminimą vienam kitam smūgiui kritus, nepasisekimui, nupuolimui širdį prislėgus.

Čia vėl karštas, svajingas idealais pasikliovimas, lyg ekstazėj prie jų veržimasis, bet, užgesus jų spinduliams realybės tamsumoj, vėl visiškas jų pamėgimas ir puolimas iš aukštybių į realybės purvus. Tai yra mėtimasis į kraštutinnmus. Tiesos reikia ieškoti auksiniame vidurio kelyje. Pirmiausia, įsidėmėkit,

kad žmogui susidedant iš materialinio kūno ir nėmaterialinės sielos, negalima paneigti nei vienos tų sričių, kuriose kūnas ar siela privalo reikštis. Siela, sulig savo esme veržiasi į trancendentinį idėjų pasaulį, jame laisvai reiškiasi, skrajoja ir gyvybės semia. Ir jaunuolis, kuris dar nėra pasmerktas realybės atmosfera, greičiau yra tų idealų sužavėjamas ir patraukiamas. Tas idealais gyvenimas teikia jam tikros dvasios gyvybės. Bet, skrisdamas į idealų padangę, jis privalo atsiminti, kad gyvena realiame pasauly, kad šiandien, ryt arba šią pat valandą reikės su juo susidurti. O reikia suprasti, kad pasaulio gyvenimas nėra idealus. Žmonės nėra tobūli ir išsyk tokiais nevirs. Tat, tenebaido mintis, kad nešdamas į žmones idealų ugnį, gal ir Prometėjaus kančias kentėsi, o savo pasiaukojimo ir meilės vaisių neregėsi. Ir Kristui ant kryžiaus mirštant beveik visi nuo Jo nusigrįžo. Kilnios idejos darbe sėjama milionai gaivių sėklų, kurių vaisius ateitis surinks. Idėjos darbai būsimiems amžiams šviečia. Prisiminkime tik Kristų, apaštalus, pirmųjų amžių kankintinius.

Žmogaus prigimtis yra palinkusi į blogą, tat, ir tobūlybės idealo siekiant dažnai suklumpama, puolama ir, tik po skaudžios erškėčių kelionės, pasiekiama aukštesnio tobūlybės laipsnio.

Todel negalima pasiduoti tokiai naiviai manijai, kad štai, kaip mintimi nuskrendu į šviesiąją saulę, taip ir realiame gyvenime vienu užsimojimu, karštais norais, fantastingomis svajonėmis be jokių kliūčių ir sunkenybių pasieksiu idealo žvaigždės. Kas taip manytų -- jau artintųs prie tragizmo bedugnės.

Idealus ir moralus gyvenimo trūsas neduoda poilsio, nes pažanga yra nuolatinio veiksmo ir pastangos vaisius. Kova ir kova, apgalėjimas ir savęs naujinimas Kristaus dvasia — štai nekeičiamas obalsis, privaląs skambėti sieloje, einančio idealų ir tobūlybės keliais *).

5. Tačiau vieno tik žinojimo žmogui neužtenka, kad galėtų gyventi tikru, pilnutiniu gyvenimu.

Ką padės ir giliausias žinojimas, jei juo nesugebama sąmoningai gyvenimas tvarkyti. Kas iš to, jei vienas mokslininkas parašęs knygą apie alkoholio kenksmingumą, kitas apie doros principus — pirmas nuėjo į smuklę, antras — į paleistuvystės namus. Tiesa, tai perryškūs faktai, bet smulkesniame maštabe daugybę jų matome kasdieniniame žmonių gyvenime. Tai yra nenormalus gyvenimo reiškinys ir štai jo griežta antitezė:

„Žmogus privalo gyventi tiesoje, mąstyti, kaip gyvena, kalbėti, kaip mąsto“ (Hello)

Šito dėsnio turi laikytis kiekvienas protingas ir doras žmogus, bet jį įgyvendyti įstengs tik giliai religingas žmogus. Jam, tiesos ir idealams gyvenimo trokštančiam gausingos pagalbos teikia Kristus, duodamas švento, dieviško žinojimo, parodydamas tam žinojimui atatinkančio gyvenimo pavyzdį ir pagalios palik-

*) Palg. „Gyvenimo tragizmas“, 1920 m. „Ateities“ Sukaktuvių Nr.

damas tų priemonių, kurių pasigaudamas žmogus įstengia derinti savo gyvenimą su žinojimu ir iškilti į aukščiausią tobūlybės laipsnį.

Dievas yra begalinis meilės šaltinis ir žmogus, meilėje gyvendamas, jau artinasi prie Dievo. Kristus meilėje atėjo į pasaulį, į meilę savo mokslą atrėmė, meilėj ir ant kryžiaus gyvybę paaukavo.

Mylėdamas žmones Kristus nori, kad ir jie Dievą mylėtų ir meilėj vis kiltų prie Jo. Meilė realizuojama jungiantis su meilės objektu. Su Dievu, kaipo gryna dvasia, žmogus gali jungtis savo sielos esme, bet Dievas taip numylėjo žmones, kad paliko realų su Juomi susivienijimo būdą, tai eucharistijos paslaptis.

Ir štai, sąmoningai vykdoma, eucharistinė praktika yra vienintėlis ir galingiausias būdas tverti tobūlą, idealingą gyvenimą, vienintėlė stiprybė geismų kovos ugnyje ir saldžiausia paguoda sunkiose nelaimėse ir tamsiose nupuolimo valandose. Tai yra gyvenimo gyvybės, džiaugsmo, palaimos ir skaistybės šaltinis. Jungdamosi meilėje su Dievu, žmogus tampa šventas, nekaltas, skaistus. Tikroji dvasios ramybė pripildo jo sielą ir amžinosios laimės spinduliai gaivina širdies gyvybės ugnelę, kuri liepsnodama žadina visas žmogaus galias į šviesaus, tyro gyvenimo darbą. Gryna, rami sąžinė gimdo išvidinį dvasios džiaugsmą, kuris, persunkęs žmogaus sąmonę, skleidžia linksmybės spindulius į visas gyvenimo sritis. Žmogus džiaugiasi gyvenimu, gėrisi gamtos grožybėmis, stebisi gyvijos pasauliu, lenkiasi prieš didingą žmogaus paskyrimą ir visur, visame mato ir jaučia begalinės tobūlybės Meilės galią ir Apvaizdą.

Meilės sparnais jis iškyla į padangių erdves ir su meile žiūri į pasaulio žmones, kaipo amžinosios Meilės atspindžius, juos myli, kaipo Dievo vaikus, tik liūdėdamas del jų silpnybių. Jis eina į gyvenimą ne vien skambančiais idealų žodžiais nuo realybės nutolęs, bet savy Kristaus tobūlybės idealą pamažėl realizuodamas, tuo pat jau pradeda ir bendrame žmonių gyvenime gėrio, grožio ir tiesos idealų kibirkštėlę žiebti. *Kai kilnus žodis nebesiskiria nuo gyvenimo* — tai yra idealių pastangų laimėjimo pirmas momentas.

Kristaus meilės prieglobsty žmogus išeis pergalėtoju iš visų pagundų ir aistrų ugnies kovų. Amžinosios meilės ugnis pergali staigiai užžiebtą geismų kibirkštį, jos objektas—Kristus savo šviesos spinduliais išsklaido geismų objekto tamsų šešėlį ir vėl atkreipia žmogaus diemesį į save. Kiekvienos kovos arenoje Kristus yra toji vilties žvaigždelė, kuri įkvepia didžios laimėjimo galios. O jei kuomet, tamsioj gyvenimo audroj, užgesus Kristaus meilės šviesybei, žmogus skaudžiai parpultų, vienok pravėręs ašarotas akis pamatys malonų Kristaus veidą, kurs pakėlęs išgydys jo žaizdas ir meilingai priglaudęs prie karštos širdies vėl ves jį amžinybės keliu. Nors ir sunkiai nupuolusiam, bet karštai jį mylinčiam, Kristus taria šiais maloniais paguodos

žodžiais, kaip Marijai Magdalietei: „Atleidžiama jai daug nuodėmių, nes ji daug mylėjo," (Luk. VI, 47).

Meilė šiame gyvenime žmogų kelia prie Dievo, o pomirtiniame—susijungia su Juo amžinai. „Kas myli, tas meilės šauksmą supranta" (Tomas K.) Meilė šaukia iš amžinybės gelmių ir kelia tobūlybėn. „Mylėk ir daryk ką nori" visa bus šventa, skaistu.

Štai amžinosios Kristaus Meilės galia, štai laimės, ramybės šviesos spinduliai, gyvenimo džiaugsmo, palaimos šaltinis.

Jūs, galingi jaunos dvasios karžygiai, kurių širdys kilnių idealų meilės ugnim liepsnoja, kurie trokštate nešti į gyvenimo audrą ugnies žibintus ir žiebti meilės liepsną į savo brolių šaltas širdis ir nenorite, kad jūsų sielos galios ir tie žibintai sudužtų į aštrias tragizmo uolas—eikite prie Kristaus, atverkite savo jaunas širdis ir tyros sielos meilės kibirkštėlę žiebkit į Jo meilės didžią ugnį, o jos liepsnos apsiaus jus ir gaivins, stiprins sunkioj audringoj gyvenimo kelionėj...

Ir jūs visi, kurių jaunos jėgos jau palinko po gyvenimo našta, kurie, mėgindami gyvenimo taurės smagumą, nekaltą sielą nuodais pripildėt, kurių karšta meilė žmogaus širdies aukure aukota skaudžiai apvylė—eikite prie Kristaus su meile, džiaugsmu, viltimi—visi ten rasite paguodos ir gyvybei peno... Štai pats Kristus širdingais žodžiais kviečia mus: *„Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate apkrauti, ir aš jus atgaivinsiu"*. (Mat. XI, 28.).

Miško Dievaitis.

* * *

Godų godelės širdyje...

Tik staiga suklinka dejuojančio vėjo įnirtęs siautimas...

Bakužės palėpėj sustaugia sutrinksi ir dūkstančio vėjo dejonės nuaidi.

Aukštame tolyj balti debesys jūruoja, o vieškeliu smiltys ir smiltys... siaučia banguoja...

Bakužės palėpėj sustaugia sutrinksi ir kabantis dalgys klaikiai sužvanga...

Nutyla... nurimsta...

Ir vėlei pasiutęs dejuojaničo vėjo įnirtęs siautimas suklinka...

Tuščia sieloje...

Klaiku aplinkui...

1924. IV. 17.

Dr. J. Eretas.

„Agence Havas“.

Viena svarbiausių ypatybių žinių turi būti jos *šviežumas.* Ne naujos žinios niekas nebeskaito. Tai pilnai suprasdami laikraščiai pradėjo rinkti žinias tam tikrų rinkikų skaičiaus pagalba, bet tų rinkikų veikimo ratas buvo per siauras, ir jį padidinti neleido nei laikraščio menkos pajamos, nei susisiekimo priemonių netikslumas. Prancūzijoje XIX šimtmečio pradžioje žinios paprastai buvo siunčiamos drauge su paprastu paštu, t. y. *arkliais*, tam tikruose pašto vežimuose. Arklio greitumas apribotas, nedidelis, jais vežant žinios greitai pasenėjo. Kitas persiuntinėjimo būdas buvo Claude Chappe išrastas „optinis telegrafas“ (télégraphique aérienne). Kalneliuose arba bokštuose buvo pritaisyti judamieji balkiai—kuriuos šiandien vadiname „semaforais“—su kuriais buvo galima įvairioms atskiroms raidėms ir skiemenims reiškiančias figūras sudaryti. Bet ir šitas būdas turėjo savo silpnybių, kaip antai: tebuvo galima „telegrafuoti“ geram orui esant, o antra persiuntinėjimas priklausąs nuo daugybės žmonių, signalistų, ėjo tik iš lengvo ir persiųstųjų žinių tikrumas negalėjo būti užtikrintas. Nors 1830 m. Prancūzijoje tos sistemos tinklo ilgumas siekė apie 5000 klm. (kas anais laikais buvo nemažas), jis tarnavo beveik išimtinai valdžiai ir kariuomenei, plati visuomenė gi juo naudotis tik retkarčiais tegalėjo.

1835 m. atsidarė pirmas *gelžkelis* (Paryžius — St. Germain), 1836 m. tapo atidaryta antroji linija (Paryžius — Versaillės), neužilgo atsidaro kitos linijos. Aišku, kad toji nauja susisiekimo priemonė galėjo prisidėti prie reguliaraus žinių išplatinimo palengvinimo, nes garvežio pečius stipresnis už stipriausio arklio plaučius, traukinys nepriklausomesnis nuo oro, negu „optinis telegrafas“.

Garo viešpatavimas prasidėjo.

Charles Havas.

Tais laikas, kuriuose žmogaus protas išrado mums svarbių dalykų, sulaukėme techninių stebuklų — laikai, kurie iš dalies panašūs į atgimimo laikotarpį („Renaissance“), kuris mums davė ir kompasą, ir paraką, ir spausdinimo mašinas ir t. t. Tais techninės pažangos laikais, gyveno Prancūzijoje vikrus priekybininkas, kuris gimęs 1795 m. Napoleono laikais sukrovęs didelius turtus. XIX-ojo šimtmečio ketvirtame dešimtmetyje pradėjo savo prekybos akiratin traukti žinias — *Charles Havas.*

Jis nepasitenkindamas nei arkliais, nei optiniu telegrafu, nei gelžkeliu (!), suprasdamas, kad jau Biblioje paminėti (Noės laikais, jo laive) ir klasinės senovės laikais išmėginti balandėliai galėtų jam tarnauti. 1840 m. vasarą balandėlių paštą jis suorganizavo tarp Paryžiaus, Londono ir Brukselio. Iš Londono Paryžiun balandėliai lėkė nedaugiau 6 val., iš Brukselio jie pasiekė Paryžiaus 4 val. Žinios, kurios rytais pasirodydavo 8 val. laikraščiuose

2 val. p. p. jau buvo Havas'o rankose Paryžiuje ir galėjo būti sunaudojamos dar tą pačią dieną. Dar anksčiau—apie 1835 m.— vikrusis Charles buvo pirkęs tam tikrą biūrą išleidžiantį litografuotas korespondencijas prekybos ir politikos turinius, per kurį jis ėmė išplatinti gautąsias iš kitur žinias.

Auguste Havas.

Tuo tarpu gelžkelio tinklas ėjo didyn, ties krašto siena gelžkeliai susidūrė su kitų kraštų linijomis, tereikėjo susitarti ir tiesiog žinios iš Berlyno plaukė į Paryžių ir atvirkščiai. Garas triumfavo, bet neilgai, nes greitai atsirado jam konkurentas, kuris jį visiškai nukovojo, būtent *elektrinis telegrafas*. Kaip garas žmonių ir arklių dūsavimą, taip elektros kibirkštis nukonkuravo garo judomąją galią. Laikai buvo patogūs naujiems technikiniams gabumams apreikšti žinių srityje.

Tą talentą parodė Havas'o sūnus: po gudraus Charles, toliau ėmė išvystyti žinių platinimą, gudresnis Auguste. 1850 m. jisai pradėjo išsiųsti žinias ir elektrinio telegrafo pagalba. Žinių surinkimas ir išplatinimas tapo dar labiau suorganizuotas, pasidaro tikslesniu. Visuose Europos centruose Auguste turėjo su laiku savo nuolatinių korespondentų.

Prancūzijos provincijoje „Havas“ turėjo—nors ir nedaug—abonentų, kuriems žinios labai brangiai atsiėjo. Prenumeratorių skaičiaus padidinimui jis daro 200 tų mažesniems organams tokį pasiūlymą: Jis apsiimtų siųsti jiems kasdieną paštu ir telegrafu žinias apie Paryžiaus ir užsienių įvykius. Apmokėjimo vietoje (kas būtų laikraščiams labai brangiai atsiėję) jis prašo kiekviename laikraščio numeryje jam dykai perleisti keletas eilučių trečiame ir ketvirtame laikraščio puslapyje, kuriuos jis naudotų skelbimams, reklamai ir t. t. Beveik visi laikraščiai tą pasiūlymą priėmė ir nuo to laiko „Havas“ nebebuvo grynai „žinių biūras“ ir „skelbimų agentūra“. Tai pamatinis atsimainymas, kuris įvyko 1856 m., kuriais Auguste savo „žinių biūrą“ sujungė su „skelbimų ekspedicija“, turinčia beveik visų provincijos laikraščių skelbimų ir reklamų dalis savo rankose. Nereikalinga čia itin pabrėžti, kad iš tos kombinacijos „žinios ir skelbimai“ „Havas“ turėjo nepaprastą pelną, kuris jam leido vis labiau praplatinti ir didinti savo įstaigą. Pavyko jam ištisos agentūros atidaryti Bruksely, Vienoje, Ryme, Madride ir Amerikoje; toliau jis įėjo į kontaktą su svarbiausia Vokiečių agentūra „Wolf“ ir užmezgė ryšių su Anglijos žinių diktatoriumi „Reuter“. Pačioje Prancūzijoje jis stengėsi departamentų (t. y. apskričių) ir svarbesniųjų arondisementų (t. y. valsčių) centruose samdyti nuolatinių, apmokėtų korespondentų; be to jis laikė prie centro tam tikrą štabą veiklesnių korespondentų ypatingiems reikalams, kurie kur nors karui ištikus, revoliucijai įvykus, nelaimei atsitikus ir t. t. tuojau nuvyko vieton, kaip antai į Indiją, Kiniją ir kitur.

Lebey.

Augusto Havas'o įpėdininkas Lebey, kuris 1873 m. ėmė agentūros biūrą į savo rankas ir organizaciniai ir techniniai pagerino įstaigą. Jis, pav., labiau stiprina pozicijas užkariautas užsieniuose, suvienodino ir sukoncentravo korespondentų pranešinėjimą ir atidavė Paryžiuje tam tikrą redakcinį biūrą, kuris provincijos laikraščiams ne vien žinias pristatė, *o ir suredagavo.* Ir šita atmaina fundamentali, nes idealis žinių agentūrų tikslas buvo ir yra redakcijoms greitai pristatyti tikrų žinių, bet pats jų redagavimas, t. y. pristatytosios medžiagos sunaudojimas, buvo laikraščių redaktorių dalykas.

„Havas" pristatė tiek suredaguotų žinių iš politikos, prekybos, finansų su tiek įvairių informacijų, korespondencijų, skelbimų, paskutinių telegrafinių žinių, ir be to (vėl naujenybė p. Lebey'o) tiek literarinių straipsnelių ir poezijos, ir romanų, kad provincijos redaktorius teturėjo pridėti dar vietos žinias ir laikraštis buvo gatavas. Redaktoriai tuo pasidarė ir labiau pereinamais punktais, ir nustojo savo žurnalistinio vaišingumo, Paryžiuje galvoją smegenys — provincijoje skaitanti akis. Provincija vis labiau pradėjo manyti „paryžietiškai".

Bet ne vien turinio ir tipografinio žvilgsniu provincijos laikraštis tapo su laiku sustatytas Paryžiuje. Tas pasidarė štai kaip: Vietoje siųsti rankraštį arba šapirografuotą medžiagą provincijon, „Havas" apsiėmė žinias tuoj surinkti, įdėti į tam tikras klišes, jas siuntė stačiai redakcijoms, kurios davė jau surinktas žinias atspausdinti. Tos metalinės klišės tapo padarytos apie 7 v. v., buvo išsiunčiamos provincijon tarp 8 ir 9 v. v. ir rytais provincija jau žinojo kas vakarą ankščiaus dėjos sostinėje.

Žinių surinkimui ir išplatinimui Lebey davė savo agentūroms progos kuo plačiausiai iniciatyvai apsireikšti.

Tos agentūros Nantes, Bordeaux, Lyon, Marseilles ir kituose miestuose savarankiškai surinko žinias savame rajone ir stengėsi rasti gautoms informacijoms ir Paryžiaus vis naujų prenumeratorių; reiškia, „Havas" savo vidujiniame sutvarkyme prisilaikė savivaldybės principo. Tai yra svarbu žinoti, nes tas principas duoda Havasininkui ko daugiausia laisvės veikimui, jį reikia laikyti vienu svarbiausių veiksmų nepaprastosios „Havas'o" agentūros plėtotei. Bet ir dar vienu dalyku p. Lebey parodė savo organizacinį geniališkumą, būtent: provincijos agentūrų darbininkų dalyvavime, savo agentūros pelno skirstyme (Gevinnantеii) kas tapo nepaprastu akstinu darbingumui pakelti. Bet greta tų agentūrų (skyrių) nuolatinių darbininkų, „Havas" turėjo ir toliau bendradarbių, pripuolamai pristatančių žinių, duodamas ir platesnei visuomenei galamybės pristatyti žinių ir tuo trupučiuką uždarbiauti.

Vidujiniai taip sustiprėjęs „Havas" galėjo drąsiau žengti į užrubežį, kur jį sutiko smarki ypač, Reuterio ir „Wolffo" konkurencija. Vienok nepaisant tų konkurentų pastangų, „Havas'ui" pavyko užkarauti naujos sritys, kaip antai. Šiaurės Afrikoje ir

Pietų Amerikoje. Toliau „Havas“ padėjo įkurti Graikams „Agence d' Athénes“ (Atėnų agentūra), Ispanams agentūrą „Fabra“. „Havas“ paėmė žinių monopolį Portugalijoje ir mėgino Šveicarus prijungti prie savo telegrafinio tinklo. Belgija — neturinti savo agentūros — pakliuvo visiškon „Havas'o“ įtakon; Olandijoje „Havas“ smarkiai susidūręs su „Reuteriu“ galų gale turėjo užleisti Anglams krašto dalį.

Dar vienu punktu „Havas“ mokėjo įdomauti visuomenę savo veikimu, t. y. telegramų į tolimus, svetimus kraštus siuntinėjimu. Paprastas pilietis kartais nežino kokiu keliu greičiau ir pigiau nusiųsti tele — arba kabelogramą per didįjį vandenyną Amerikon, Azijon arba Australijon. „Havas'o“ išmiklintieji valdininkai gi, tai gerai žino, naudojasi tam tikromis privilegijomis (greitesnis pristatymas), pritaikino savo „Code“ (raktą), kad pigiau apsieitų ir tokiu būdu „Havas“ nevien sau ką nors pelno ir interesantą patogiai aptarnauja, bet Prancūzijos tautinę prekybą nepaprastai sekmingai palaiko.

Houssaye.

Nors Lebey visus savo talentus buvo išaikvojęs beorganizuodamas savo įstaigą, vis delto daug naujų uždavinių gavo spręsti ir naujas direktorius, kuris dar 1917 m. buvo „Havas'o“ viršininkas, p. Houssaye.. Telefonui pasitobūlinus, gelžkelis ir telegrafas nustojo vis labiau reikšmės, ir XX - ojo šimtmečio pradžioje žinios randa savo išplatinimų telefonu ir tai visoje Prancūzijoje. Centriniame biure atsirado visa eilė mažučių kambarėlių su telefonais jungiančiais Paryžių su Londonu, Brukseliu, Berlynu, Ženeva, Rymu, Madridu ir t. t. Telefoninis susisiekimas su provincija taip pat tobūlėja; laikraštis norįs gauti dusyk į dieną telefoninių žinių, greta telegrafinių ir paštinių, reiškia gauna į dieną 100 žodžių pasikalbėjimuose po 3 minučių (vieną arba dusyk į dieną) moka nuo 150 - 165 pr. frankų į mėnesį.

Paryžiaus laikraščiams „Havas“ mūsų laikais perduoda žinias per tam tikrą naminį telegrafą, kurio centras „Havas'o“ agentūroje rašomosios mašinėlės formoje ant kurios nurašo valdininkas vos iš užsienių gautas žinias, kurios tuo pat laiku atsispauzdina visose redakcijose turinčiose taip vadinamų „priėmėjų“. Tasai naujausias persiuntimo būdas sutrumpino laiką tarp išsiuntimo ir atspauzdinimo dar labiau. Pavyzdžiui, žinia, kuri telefonišku būdu iš Londono parlėkė į Paryžių į tris minutes, kervirtoje minutėje yra „Havas'o“ centre ir redaguojama, penktoje yra gaunama redakcijoje ir penkiolioka minučių vėliau ta Londono žinutė gali būt skaitoma laikraščiuose. —

Toliau „Havas“ ne vien nori gyventi iš biržos, bet ir biržai reiškia ne tiek platinti biržos operacijų vaisius, bet ir biržosmaklierams prieš operacijų atidarimą patiekti paskutinių valandų akcijų ir šiaip bankų poperių kursus, kas žymiai palengvino jiems orientuotis darbuose. Vardas tam laikraštėliui parinkta „L' avant —

Bourse“ (t. y. prieš—biržinį) ir be to dar atspauzdina svarbiausias politinio turinio žinias.

Dar viena naujenybė patobulino „Havas'o“ veikimą, štai koki: pagal tam tikrą susitarimą Paryžiaus laikraščiai siunčia „Havas'ui“ kiekvieno numerio korektūrų, iš kurių agentūra sužino kokios bus žurnalistinės naujienos, kurias „Havas“ pridėdamas vardą, iš kurio žinutė tapo paimta neatidėliojant išsiunčia kaip provincijoms taip ir užsieniuosna. Iš to naudos lygiai turi kaip laikraštis, taip ir agentūra.

Šiandieną „Agence Havas“ yra akcinė bendrovė, kurios pamatinis kapitalas 1913 m. pasiekė 8, 5 mil. pr. frankų. „Gyvais pinigais“ bendrovė turėjo tais pačiais metais 2,85 milionų pr. frankų, atsargoje buvo 8 mil. pr. frankų. Viso labo 1913 m. buvo gryno pelno 1,414,822 pr. frankų, dividendo nuošimtis akcionieriams pasiekė 1 mil. Bendrai imant buvo „Agence Havas'o“ materialis stovis labai geras.

* * *

Anksčiau mes pakartotinai pasakėme, kad „Havas“, užkariavo naują kraštą arba sritį savoz iniomis, bet ką mes tuo veiksmažodžiu „užkariauti“ norėjome pasakyti, gal ne visiems aišku. Dalykas tame: „Havas'o“ užkariautas kraštas yra toks, kuriame vien šitoji agentūra tegali surinkti ir platinti žinias, kitoms gi agentūroms tai uždrausta. Iš to išeina, kad žmonių nusistatymas toks, kokio nori „Havas“ kur jis būtų, nes be abejo „Havas“ skuba visas svarbesnes žinias, kitas gi klausimas, ar toji pati agentūra ir visas surinktąsias žinias ir platina? Į tą reikia atsakyti neigiamai, nes kiekviena agentūra teplatina tokias žinias, kurios daugiau ar mažiau, tiesiog arba tarpiniai tarnauja agentūros akcionieriams, šitame atvejuje Prancūzijos tautininkams, didprekybininkams ir — žydams. Gali atsitikti ant žemės paviršiaus kas tiktai nori, ji tiems ponams Havasininkams nepatogu, kad būtų apie tai žinoma, skaitytojai tikrai nieko nežinos, arba žinia bus „Havas'o“ taip suredaguota, kad nebepavojinga, arba jei nėra visiškai galima nutylėti kokį nors svarbų faktą, paduos jie tą žinutę sutrumpintoje visai „nekaltoje“ formoje, kaip atsitinka kartais su popiežiaus enciklikomis, prakalbomis ir t. t, kurių vos vardą arba trumpą paminėjimą rasite „Havas'o“ biuleteniuose. Paprastas pilietis, smulkus laikraščio skaitytojas, pilnai yra įtakoje tų turinčių žinių platinimo aparatą savo rankose, bejėgis ir min tija taip, kaip agentūra nori, kalba kaip jie rašo, daro ką jam „Havas“ liepia. Jis yra vergas, jaučiąs mets nuo metų jo priklausomybę nuo tyronų, kovojąs be pasekmių su jo minties slopintojais, nuteistas tylėti ir—tikėt, ką rašo „Havas“.

Galingasai „Havas“! kiek gero tu galėtumei daryti platindamas Tavo pasaulį apibėgančiomis gįslelėmis teisybės žodį, pranešdamas milionams ir milionams prancūzų, juodų negrų, geltonų indijonų, grožio mylinčių Graikų, ir Italų, ir Skandinavų ir t. t. ir t. t. Tiesą! O ką mes iš tikrųjų matome, kad pasitaiko ir teisingų žinių, bet kad dažnai jų platintojai neklauso ar žinia

tarnauja teisybei ar ne, o ar aš turėsiu iš jos naudos ar ne. Ir tam trupinėliui tiesos ir tai masei neteisybės tarnauja milioninis kapitalas, rašo tūkstančiai plunksnų, bėga ir laksto kurjėrių ir redaktorių ištisos kariuomenės, telefonuoja ir telegrafuoja pulkai valdininkų, rašo batalionai stenografistų ir spausdinimo mašinos eina dieną ir naktį, auštant Havasininkai dar tebesėdi prie radio-telefonų, temstant jie neapleidžia savo mašinų, be paliovos tas pats darbavimasis, amžinai tas pats nervinimasi nuo 1835 m.—viena ir ta pati žinių medžioklė.

Kai kurių žodžių paaiškinimas ir literatūra.

Daiktvardis „telegrafas“ paeina iš dviejų, paeinančių iš graikų kalbos žodžių, būtent tele (toli) ir g r a p h e i n (rašyti).

Žodis „optinis“ paeina iš graikų kalbos žodžio o p t i k o s (priklausąs regėjimui).

„Semaforas“ (liet.), s e m a (gr.) ženklas, p h o r o s (gr.) atnešiotojas, Bringer (vok.) atnešėjas.

Elektrika (liet.), é l e k t r o n (graik.), kas reiškia gintaras, prie kurio pirmučiausia buvo pastebėti elektriniai ženklai.

Agentūra (liet.), Ygentia, agere (lot.) daryti, veikti.

Redaguoti (liet), r e d i g e r e, (lot.) turi keletą prasmių, čia sutvarkyti.

Tipografija (liet.), t i p o s (gr.) atmušimas, mušimo užsilikęs ženklas, ir g r a p h e i n (gr.) rašyti, tapyti.

Kabelograma = telegrama, kuri siunčiama yra per kabelį (telegrafų linijos jūroje).

Code (franc.), Codex (lot.) įstatymų rinkinys; knyga, kurioje randasi paaiškinami įstatymai; čia rinkinys telegrafiškame siuntinėjime vartotų sutrumpintų ženklų.

Telefonas (liet.), t e l e (gr.) toli, ir p h o n e (gr.) balsas.

Birža (liet.), b u r s a (lot.), b y r s a (gr.) reiškia oda (žvėrio), kuri galėjo būti sunaudota piniginėms gaminti; paskui daiktas (piniginė) davė vardą įstaigai.

Korektūra (liet.), c o r r i g e r e (lot.) sutvarkyti, gerinti, ištaisyti.

Biuletenis (liet.), b u l l a (lot.) antspauda, laiškas, biuletenis paeina nuo diminutivo to žodžio.

Radio, r a d i u s (lot.) spindulys.

Šitam straipsneliui sunaudota.

Fuchs Fr., Telegraphische Nachrichtenbüros, Berlin 1919, p. 19 ss.

Eberle J., Grossmacht Presse, Wien 1920.

Dieg H., Das Zeitungswesen, Leipzig 1910.

Morf H. E., Die Drathberichterstattung im modernen Zeitungswesen. Bern 1912.

Plačiau apie šitas ir kitas knygas, kurios mums studijuojant spaudos klausimą galėtų būti naudingos girdėsime kitą syk.

J. Gr.

Pavasariui švintant.

3-jų veiksmų dramos vaizdai.

VEIKĖJAI.

1. **Mantvidas** — 50 m. ūkininkas, žmogus matęs ir juodo ir balto, karštas susipratęs lietuvis.
2. **Mantvidienė** — jo žmona.
3. **Petras** — Montvidų jaunesnysis sūnus.
4. **Jonas** — vyresnysis sūnus.
5. **Onutė** — Mantvidų duktė.
6. **Antanas Vizgirda**)
7. **Julis Požėla**) Jono moksladraugiai.
8. **Kotryna** Gračkova — jauna, turtinga miestietė rusė.
9. **Petrovas** gimnazijos inspektorius.
10. Tarnaitės, du žandarai; sodžiaus jaunimas, moksleiviai.

Viskas įvyksta Lietuvoje 1905 — 1912 m. laikotarpį.

PIRMAS VEIKSMAS.

Diena. Graži Montvidų seklyčia; iš kairės duris į kambarį, o tiesiai durys — iš lauko, stalas, kėdės, šėpa ir kit kas.

I scena Jonas ir motina.

Jonas. (skaitęs knygą užvožia, pasirąžo ir vaikščioja niūniuodamas po kambarį).

Mantvidienė (įeina iš lauko nešina stiklinę pieno). Ko gi tu, mano vaikeli, neini į lauką pasivaikščioti— toks dabar gražus oras. Paspėsi prisiskaityti knygų, kai išvažiuosi į tą nelemtą Maskvą, dabar bent gerai pasilsėtum...

Jonas. Gaila, mama, kad nebeligai teks pas tamstą ilsėtis — neužilgo, mat, žadu išvažiuoti.

Mantvidienė. Še, išgerk nors pieno, vis bus stipriau. Kai išvažiuosi į Maskvą ten nebus kas tavimi rūpinasi — kitą dieną gal su duonos kriaukšleliu teks apsieiti.

Jonas. O, visko tenka matyti — juodo ir balto. O piena aš mielu noru išgersiu paskui — dabar kol kas nenoriu...

Mantvidienė. Kai pažiūriu į tave, Joneli, taip suspaudža skausmas širdį, kad tu toks pablogęs, pabalęs... Ar tau su savo silpna sveikata aukštus mokslus eiti? Ar negeriau būtum padaręs lei būtum manęs klausęs: jau dabar šit būtum kunigu — ir Dievui būtų garbė, o tėvams ir žmonėms „patieka“...

Jonas. Nepatinka, motin, man kunigo amatas... Geriau aš dabar pavargsiu, bet užtat žinosiu, kad baigęs mokslus ir imdamas pinigus už darbą, imsiu juos vertai; nenoriu, motin, kunigu būti ir dykaduoniauti (eina nepatenkintas).

Mantvidienė. Dieve, mano Dieve, jau tikrai, sūnau, kokias talalaikas Maskvoj besimokini, jei taip apie kunigus kalbi.

Jonas. Juk tamsta, mama, senai žinai, kad aš ne kokias talalaikas mokaus, bet filologiją...

Mantvidienė. „Filogija", „filogija", ar aš žinau; ar aš suprantu, kas ta „filogija"... Kad ir tu kažin ką mokytumeis, bet niekur nerasi nors sunkaus bet tokio garbingo mokslo, kaip kunigo (verkšlena). O dabar baigęs mokslus išvažiuosi kur į pasaulio kraštą, — tiek mes tave ir bematysime, ir vargsime vieni, o juk ir Antaniuką reikėtų pamokyti...

Jonas. (prie motinos prieįęs) Ach, motin, dar nieko gero, o jau verki... Palauk, kai baigsiu mokslus ir pamatysi kad aš ir tamstoms padėsiu ir brolį išmokysiu. —Bet dabar!.. Dabar, mama, aš tesiog tamstos ašarų nesuprantu.

Mantvidienė. Taip, kažin ar ateis tokie laikai, kada vaikai supras motinų meilę?.. Mes iš meilės jums trokštame gero, jūs manote, kad mes savo užmačią reiškiame...

Jonas. Aš, motin, matau, kad tamsta be reikalo užsigauni... Aš gerai suprantu, kad niekas taip vaikų nemyli ir negali mylėti kaip tik motina. Aš gerai numanau, kad tamstai, motin, būtų daug maloniau mane matyti kunigu, ne kaip mokytoju; bet kuo aš kaltas, jei neturiu pašaukimo. Aš manau, geriau būti geru mokytoju, bet ne blogu kunigu...

Mantvidienė. Ar gi aš, sūnau, noriu, kad tu būtum blogu kunigu? Ar aš taip kada sakiau? Bet daryk, sūnau, kaip išmanai — telaimina tave Dievas — gal geresnį kelią surasi... (išeina).

Jonas (vienas). Ir šit va taip beveik nuolatos pasibaigia pasikalbėjimai su motina apie mano pašaukimą... Aš juk labai norėčiau jai įtikti, bet kuo aš kaltas, kad mano pažiūros į kunigus ir į religiją visai kitokios... Kai pradedu aš su tėvais kalbėtis, taip ir jaučiu, kad artinas ta valanda, kuri visiems nuplėš uždangalą, nuo akių, aš jaučiu, kad išnyks ta meilė ir ta šeimyninė šiluma, kuri lig šiol laikė apgaubusi, o kaip gera būtų visiems krūvoj!..

II scena. Jonas ir Kotryna.

Kotryna (iš lauko įeidama) Labą rytą...

Jonas (bučiuodamas jai ranką) Sveika, Katriute. Nors labai malonu tave matyti, tačiau aš nesitikėjau, kad tu ateisi...

Kotryna. Jei tu pas mane nenori ateiti, tai aš priversta pas tave lankytis...

Jonas. Katriute, ką tu sakai?.. Tai visai netiesa... Ar gi bėra kas malonesnio, kaip pamatyti tave, viso gyvenimo sapną...

Kotryna. Nieko, nieko, Joneli — čia tavo poezija bereikalinga. Pasakyk man ar tu taip mane žiemą lankei Maskvoj, kaip dabar lankai... Atsakyk ir pamatysi, kad tavo gražūs žodžiai dabar ne vietoje.

Jonas. Katriutė, kas su tavim? Aš visai tavęs nesuprantu... Ar gi...

Kotryna. Gerai, gerai, viskas bus gerai, bet aš matau, jog tu daug nori kalbėti. Gal duosi man kėdę atsisėsti, kol išklausysiu tavo kalbos...

Jonas. (paduoda kėdę). Katriutė, aš...

Kotryna. Na gerai, gerai, viskas gerai... Galėsi viską kalbėti, galėsi teisintis, bet leisk atsisėsti, nes šiek tiek pavargau pas tave beeidama... (sėda). Dabar kalbėk kiek tik nori.

Jonas. ((šiek tiek užgautas). Katriutė, aš nesuprantu, ar tu nori iš manęs pasityčioti, ar tu rimtai? Ar aš pas tave atėjęs darau visas tokias ceremonijas? o tu dabar!

Kotryna. (suplojа katutes). Cha, cha, cha! ir kvailutis tu, mano Jonel, kvailutis... Ar tu mane pirmą dieną pažįsti?.. Aš tyčiom norėjau iš tavęs pasijuokti, pamačius, jog nustebai mane išvydęs.

Jonas. Aš tikrai nustebau — tu taip retai pas mus lankais, o ir nepatodu pagaliau vienai mergaitei...

Kotryna. (pakeitus toną). Svarbiu reikalu pas tave ėjau, todėl nesistebėk, kad viena, be palydovo...

Jonas. Katriute, jei kas svarbaus, tau reikėjo pranešti, o aš jau pats pas tave būčiau atėjęs...

Kotryna. (patylėjusi) Aš atėjau tau pranešti, kad šiomis dienomis sprendžiamas mano likimas... Aš ką tik gavau iš dėdės laišką... Ach tas laiškas, laiškas, — kiek aš del jo verkiau... Aš verkiu iš pat ryto ir šit tave pamačius, pirmą kartą kažin kaip, kvailai pradėjau juoktis...

Jonas. Tur būt dėdė ką nors negerą parašė?

Kotryna. Dėdė rašo, kad turiu tapti vieno gimnazijos mokytojo žmona...

Jonas. Negali būti!

Kotryna. Taip dėdė rašo, kad mokytojas matęs mano fotografiją ir iš karto pamilęs mane... Tu supranti, aš privalau tapti nepažįstamo žmona...

Jonas. Katriute, tu juk drąsiai gali atsisakyti ir niekas tavęs neprivers, jei tu nemyli...

Kotryna. Kaip gi aš atsisakysiu? Aš negaliu... Aš negaliu pykinti dėdės, nes jis yra mano globėjas... O kai tas nepažįstamas atvažiuos, gal tada ir pamilsiu, o tada viskas baigta.

Jonas. Ne, tai negali būti!.. O mūsų meilė? mūsų svajonės ir karšti pasižadėjimai mylėti? Ar tau jie taip jau mažai tereiškia?

Kotryna. Och, mūsų meilė! Dieve, meilė ir sudaro visas kančias (verkia). Jei aš karštai nemylėčiau, jei tu nebūtum viskas mano gyvenime, tai ar aš dabar čia būčiau atėjusi?.

Tu turi suprasti, kad meilė yra gyvybės žiedas... o jei tas žiedas nežada vaisių, tai tą žiedą reikia išrauti iš širdies... O mūsų meilė, aš matau, yra tik blykstelėjęs žiedelis, kuris nikuomet neduos vaisių... Tu supranti, mūsų meilę reikia išrauti (verkia).

Jonas. Dieve brangus, aš tavęs nesuprantu!.. Kodel tu taip baisiai šneki?.. Ar gi tu manęs dar nepažįsti?.. Ar tu taip dar lig šiol nepajutai, kad mano širdis plaka gyvaja meile ir karščiau liepsnoja, nekaip dangaus saulė?

Kotryna. (apsiraminus) Labai gaila, kad aš iš tavęs tegirdžiu tik gražius žodžius... Atsimink, ar dažnai mane šią vasarą lankei?... Aš lyg tyčia pasisamdžiau netoli jūsų vasarnamį, kad galėčiau dažniau pasimatyti, o tu lyg vengi manęs...

Jonas. Aš negalėjau, nors labai norėjau... O del ko aš negalėjau atvirai elgtis, tu pati žinai...

Kotryna. Na, gerai. Leiskim, kad tu nenorėdamas nustoti tėvų malonės nenorėjai pasirodyti turįs su manimi, su ruse, santykių; bet kodel tu nė kiek nereaguoji darbu, ar nors tvirtu pasižadėjimu, kai aš tau pasakiau, jog turėsiu tapti nepažįstamo žmona?.. Tu tik nusistebėjai ir gana... (vėl šluosto ašaras). Jei tu būtum tikras vyras, ar taip būtum pasielgęs...

Jonas. Ach, koki tu, Katriut!.. Aš tikrai nebežinau nė kaip su tavimi kalbėti... Na suprask, jei aš būčiau baigęs aukštuosius mokslus, jei turėčiau gerą vietą, tai tada aš šit atsiklaupčiau prie tavo kojų ir pasižadėčiau tuoj tave vesti, o dabar...

Kotryna. Ir tu tikrai mane vestum? nežiūrėdamas į tai, kad aš esu rusė ir pravoslavė?..

Jonas. Ir kam tie bereikalingi klausimai? Kam tie priedėliai „rusė ir provoslavė"?.. Aš matau tavy tik žmogų-moteriškę, mano širdies angelą, ir ką gi aš pasirinkčiau?...

Kotryna. (pašokusi) Dieve, ar tai tikrai mano ausys girdi?

Jonas. Taip, tikrai...

Kotryna. (džiaugsminga) Koki aš dabar laiminga!.. Šit, brangusis, tau mano ranka, kuri nenori nuo tavęs skirtis amžinai...

Jonas (bučiuodamas Kotrynai ranką, džiaugsminga i). Tu pasižadi man... tu mano žmona amžinai... O koki laimė! (dar kartą bučiuoja).

Kotryna. Taip mes galime būt laimingi... Jei tu, brangusis, sutinki būti mano vyru, tai ir dėdės pasiūlytas klausimas jau gali būti išspręstas — aš parašysiu dėdei, kad mudu susižiedavę...

Jonas. Bet juk ištikro mudu dar nesusižiedavę, be to mudu abu dar studentai...

Kotryna (linksmai). Jonai, koks tu, Jonuli, — tai visai nesvarbu, kad mes studentai...Aš juk turiu mieste namus, turiu tėvo palikimą pinigais, mes drąsiai galime gyventi, kol tu ir aš baigsime mokslus... Dabar išgirdus tavo palankumą — aš tuoj siūlau mums susižieduoti... Tu vėl nustebai?... Cha, cha, cha!.. Na kaip tau patinka šis mano toks drąsus vyriškas pasiūlymas?

Jonas (bučiuoja jai ranką). Kotryna, ar aš begaliu ką nors malonesnio gyvenime išgirsti?.. Jei aš būčiau mergaitė, tai tikrai pradėčiau verkti iš laimės, bet būdamas vyras aš džiaugiuos ir kartu turiu rausti iš gėdos, kad aš pirma del savo neturto negalėjau tokio pasiūlymo padaryti...

Kotryna. Ne, Jonai, mudu abu kartu pasiūlymus padarėme. Tu davei teoretinį, geriau, širdies, pasiūlymą, o aš jį praktikoj pritaikiau... Dabar aš bėgu, Jonuli, ir užvalandos, kitos laukiu tavęs pas manę atvykstant į mūsų sužadėtuvęs...

Jonas. Bet palauk, kaip gi tu viena eisi? Ir aš eisiu su tavim... Per lauką vienai nepatogu.

Kotryna. Ne, Jonuli — tu negali su manimi eiti... Aš turiu pirma viena parbėgti į namus ir prirengti visą gražiai mūsų sužieduotuvėms... Jonuli, parbėgti vienai namo nieko nereiškia; niekas nesuspės gerai įsižiūrėti, kaip tavo Katriutė, stirnaitės greitumu atsidurs namuose — ją džiaugsmas neš savo sparnais... O už valandos ar poros valandų tu vėl pamatysi mane ir užmausi aukso žiedą...

Jonas. Katriute, leisk nors kiek palydėti tave...

Kotryna. Nenoriu tau priešintis — daryk kaip išmanai... (abu išeina tiesiai).

III. Scena. Monvidas, Vizgirda ir Požėla.

Už scenos Vizgirdos balsas: „Jonai, ar tu greit sugrįši?..

Jono balsas: „Prašau tėte, veskis juos vidun — aš tuoj..." Įeina Vizgirda, Požėla ir Mantvidas.

Mantvidas. (iš lauko įleisdamas svečius. **Na,** prašau sveteliai, prašau į vidų — mat sakėsi Jonas tuoj sugrįšiąs.

Vizgirda. Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus.

Mantvidas. Per amžių amžius... Na prašau svetelių **sė**sti ir būti kaip namie, o aš gal ką rasiu...

Požėla. (sėda) Labai dėku, tėve... Tik aš negaliu suprasti koks iš tavęs, Vizgirda, gali būti revoliucionierius, jei į kambarį įėjęs kartoji „Tegul bus pagarbintas"... Cha, cha, cha! Kaip gi tu, Vizgirda, būdamas katalikas ir pripažindamas, kad valdžia paeina nuo Dievo, dabar nori prieš valdžia kelti revoliuciją?..

Vizgirda. Cha, cha, cha! neįsivaizduoju iš kur pas tave toks trumpas protelis?.. Juk nuo Dievo paeina visa, kas yra gera... O jei rusų caras blogai elgiasi, smaugia katali-

kus ir bendrai žmonės, tai savaimi aišku, kad tokią „gerybę“ reikia nušluoti... Tu gali juoktis ar nesijuokti, bet aš tol kovosiu, kol būsiu gyvas ir kol Lietuva pasiliuosuos iš rusų jungo...

Mantvidas. (kažin ko ieškojęs šėputėje dabar prieina prie svečių ir taria). Atleiskite, sveteliai, kad jūsų rimtą kalbą pertraukiau... Aš norėjau jus pavaišinti, bet pasirodo, kad krupnikas išdžiūvęs — (prasišiepdamas) mat toks „lipšnus“ skystimėlis greitai išdžiūsta.. Atleiskite, kad aš jus vienus paliksiu ir eisiu ko nors kito paieškoti...

Vizgirda. Bet tamsta dėde, visai be reikalo susirūpinai — juk mes ne į vaišes, o taip sau atėjome pasikalbėti svarbiais klausimais...

Mantvidas. Cha, cha, cha!.. Eikit jūs studentai, studentai... Kokie jūs studentai, jei prie manęs senio, seno pažįstamo, bijote krupniko ar ko kito išgerti... Aš jau kad bučiau studentu, tai atėjęs pas pažįstamą drąsiai pasakyčiau: duok, brolau, kuo nors gerklę pavilgyti, jei turi... Tiesą pasakius aš ir ne studentas, tačau tą malonumą visuomnt priimu, o ypač kai koks rūpestis griaužia galvą.

Požėla. Dėde, be reikalo baries, kad studentai bijo išgerti... Tegu sau negeria tokie studentai, kaip va, Vizgirda, tegu negeria filosofai... Cha, cha, cha! O aš visada geriu.. Ar gersi — mirsi, ar negersi — taip pat mirsi.., Jau geriau gerti ir mirti... Cha, cha, cha! Kaip jums patinka mano filosofija?.. Atnešk, dėde, jei turi ko nors.

Mantvidas. O čia bra, aš aiškiai matau, kad kalba studentas... Eisiu pažiūrėti (išėina tiesiai).

Vizgirda. Požėla, po šimts pypkių, aš pradedu visai tavęs nesuprasti...

Požėla. O ko nori iš manęs suprasti?

Vizgirda. Kolega, tu kaip teisininkas ir sociologas gerai supranti, kad žmonių skurdą didina girtokliavimas, tačiau pats geri ir kitus siundai... Tu turi būti pavyzdys.

Požėla. Cha, cha, cha! širdingai dėkui už gražų pamokslą, tačiau aš daugiau visai nebenoriu jo klausyti...

Vizgirda. (ironizuodamas) Mano brangusis kolega, kadangi tu kunigo pamokslų neklausai, tai leisk man tą pareigą atlikti.

Požėla. O aš sakau, kad jokių pamokslų nenorių girdėti (vaikščioja).

Vizgirda. Cha, cha, cha! Bet juk tu socialistas...

Požėla. (pertraukdamas), Žinoma, socialistas, ir aš to nebijau. Labai gaila, kad tu apsisvaiginęs tautybės idėja nenori plačiau į pasaulį pažvelgti... Man brangūs lietuvių reikalai, bet dar brangesni visos pasaulio liaudies, darbininkų, reikalai. O turi ateiti laikai, kada liaudis nuvers

carų engejų jungą, sudaužys aukso stabus, ir tada įsigalės socializmas, kuris nežino nei tautų nei tikybų skirtumo...

Vizgirda. (i r o n i n g a i) Dieve mano, kaip visa tai be galo gražu, bet ir... perdaug saldu... Taip, brangus kolega, perdaug cukrinių svajonių man pripasakojai...

Požėla. Vizgirda, tu mielai gali juoktis, bet pats matai, kad jau visur darbininkai bruzda... Aš galų gale ir nenoriu su tavim daugiau ginčytis... Dabar svarbu, kad nors vienaime punkte supuola mūsų darbai: Tu kovoji prieš carą del lietuvystės, o aš daugiau del darbininkų reikalų, o ir tas mus gali sutaikyti...

IV scena. Požėla, Vizgirda, Mantvidas ir Jonas.

Mantvidas su sūnum įeina; vienas neša asotį, kitas stiklines.

Jonas. Labą dieną vyručiai... (p a s t a t ę s s t i k l i n e s). Aš labai atsiprašau, kad turėjote manęs palaukti... Bet jūs kaip vyrai suprantate, kad negalima ir negražu, paleisti vieną mergaitę nepalydėjus.

Mantvidas. Et, sūnau, be reikalo lydėjai... Ruskės bala negriebs — ir nelydėta gali keliauti ten iš kur atėjo... O dabar prašau išgerti nors lietuviško alučio... Prašau...

Vizgirda. (p a ė m ę s s t i k l i n ę) Lai gyvuoja dėdė Mantvidas, senas lietuvių teisių gynėjas,, (s t u d e n t a i g e r i a).

Mantvidas. Dėku, bet aš Vizgirda, to nevertas... Jei aš ką dariau gero, Dievas težino... Aš jau senas, tačiau matydamas jūsų jaunas jėgas geriu už jūsų sveikatą, kad jūs iškovotumėte Lietuvai laisvę! (g e r i a).

Jonas. Nors gražūs tie jūsų linkėjimai, tačiau juos dabar be reikalo reiškiate, kai aplinkui siaučia revoliucijos atmosfera... Už tuos kelius žodžius, jei čia pasipainiotų žandaras, mes galime atsidurti šaltojoje...

Mantvidas. Gėda man, sūnau, prie svetimų žmonių klausyti tavo, jauno vyro, tokių baimingų kalbų... Sūnau, aš džiaugiaus matydamas kai tu kas metai augai ir stiprėjai... Aš iš tavęs laukiau paramos ne žodžiuose, bet darbuose, o tu dabar bijai žodžio ištarti prieš mūsų engėjus... Gėda man... Jei aš būčiau tavo metuose, tai nedrįsčiau apie tai nė pagalvoti ką tu pasakei... Pažiūrėk, štai tavo draugai ar taip kalba?

Jonas (n e p a t e n k i n t a s) Atleiski, tėve, jei aš norėdamas visiems gero tau gėdą padariau. Bet man rodos, kad ir aš galiu savaip manyti...

Mantvidas. Taip, sūnau, gali manyti savaip, bet neužmiršk, kad tavo manymas negali eiti prieš lietuvių norus... Va Vizgirda su Požėla taip pat savaip mano, bet jie nėra bailiai... Aš tavęs, sūnau, neraginau su ginklu rankoje eiti prieš

rusus, aš tik norėjau ir noriu, kad tu sąmoningai ramiai gintum lietuvų reikalus...

Jonas. Atsiprašau, tėve, tu taip kalbi, tuo tarpu Požėla nuolat kala, kad aš turiu prisidėti prie revoliucionierių — kieno gi aš dabar turiu klausyti?

Požėla. Savaimi aišku, kad tie klysta, kurie ramiu būdu nori iškovoti laisvę... O laisvė, tai ne piragas suvalgyti... Laisvę gali suteikti tik susipratusių darbininkų revoliucija.

Vizgirda. Taip, kolega, laisvę tik kruvina kova tegalime išgauti. Aš sutinku, kad reikia ramiai auklėti žmonėse tautiškas susipratimas paremtas religija, bet galutiną laisvę tik dabar uoliai subruzdus galima iškovoti.

Jonas. Štai, tėve, dar išgirdai porą nuomonių... Ar aš galiu jas visas supaisyti...

Mantvidas. Ar aš tau liepiu sūnau visas pasaulio nuomones supaisyti?.. Tu būk lietuvis ir katalikas, o ne koks ten bespalvis bailys... Tu gimnazijoj būdamas rodos drąsesnis buvai ir kitaip kalbėjai, bet dabar aš nenumanau, kas su tavim pasidarė... Ar jau bus koki ruskė tau galvą apsukusi... ar kas?..

Jonas. Tu, tėte, nori kad aš būčiau drąsus? Taip?

Mantvidas. Ne tik aš, bet ir tavo draugai nori, kad tu būtum drąsus lietuvis...

Jonas. (s u j a u d i n t a s) Taigi noriu aš jums pasakyti, kad nėsu toks bailys, kaip jūs apie mane manote — aš turiu savo nuomonę ir jos laikaus... O dar noriu pridurti, kad tomis svajonėmis, kurias jūs dabar taip pat ginate, ir aš gimnazijos laikais gyvenau. Bet dabar man visai aišku, kad tai yra vaikų ir senių svajonės atgauti Lietuvos nepriklausomybę.

Požėla. Ar tik tu, Jonai, ne perdaug pasakei?

Mantvidas. (s k a u s m i n g a i) Sūnau, sūnau, ar iš tavo lūpų aš girdžių tokias kalbas... Geriau nutilk, kad neužsitarnautum išgamos vardo žmonių akyse!..

Jonas. Tu dabar matai, tėve, jog aš nėsu bailys, o išgamos vardo taip pat nesu užsitarnavęs... Aš lygiai toks pat lietuvis, kaip ir visa lietuvių tauta... Pasakykit man jūs, didieji idealistai, ką mąsto dauguma lietuvių sodiečių?.. Pasakykit man; ar jie tiki, kad Lietuva kada nors bus laisva? Jiems to ir nereikalinga. Mes turim lietuvišką raštą, galim lietuviškai kalbėt ir gana... Kaip kitaip, jei ne vaikiškomis galima pavadinti jūsų svajones atgauti Lietuvos nepriklausomybę? Ar jūs kur girdėjot, kad sauja žmonelių, neturinčių nei tinkamo mokslo nei ginklų galėtų stoti prieš didžiulę galingą Rusiją?.. Ar gali du milijonai lietuvių bent ką nors reikšti prieš kelias dešimtis milijonų rusų... Pasakykit jūs man ką pastatysite jūs prieš rusų durtuvą? ar savo kumštį?

Požėla. O liaudis, tau nieko nereiškia? Ar tau nieko nereiškia minios darbininkų, kurios nori sutriuškinti kapitalistų galybę ir eis visuomet su lietuviais...

Jonas. O ar, kolega, žinai, kad visus tuos tariamus darbininkus socialistus mūsų žmonės laiko mušeikomis ir miškiniais paukščiais?... Nors aš labai prijaučiu proletariatui, bet manau, kad jūsų revoliucija nueis niekais, daugiau nelaimių pridarius...

Vizgirda. Bet tu, Jonai, užmiršti, kad ir spaudą mes tik per aršią kovą atgavome... Jei nebūtume kovoję, tai kas gi būtų buvę?.. Šit tavo tėvas pražilo bekovodamas, jis žino, kad iškėlus lietuvystės ir katalikystės obalsius kova bus laimėta — tada nebeliks žandarų, kurie žmonės smaugtų, nebeliks juodskvernių popų, kurie atiminėtų mūsų bažnyčias ir sėtų mūsų krašte nihilizmą.

Jonas. Mano draugužiai, kaip jūs pažįstu, jūs vis tą pačią giesmelę giedate, kaip tie gaidžiai...

Vizgirda. Bet palauk, kokie mes tau gaidžiai?...

Jonas. Taip gaidžiai, tik gaila, kad vienas raudonas gaidys nuolat gieda apie socializmą ir darbo žmonių minias, o kitas baltas gaidys gieda apie lietuvystę ir katalikystę mūsų lietuvių. Judu abu klystate. — Ką gali padaryti jūsų minios? Tegu tik jos pamato kraujo lašą, nieko neliks iš jūsų galybės.

Vizgirda. Na žinai, Jonai, jei tu pradedi tokiais argumentais, gaidžiavimais, operuoti, tai mums nebėra kalbos... Tik labai gaila, kad tave jauną ąžuolą svetima įtaka palaužė... Bet šiaip ar taip, mūsų bus laimėjimas.

Požėla (k a r š t a i) Tu manai, kad mus nugąsdinsi savo ironingais žodžiais, bet žinok, kad kiekvienas toks pasityčiojimas gimdo dar didesnį norą kovoti... O dabar, kolega, mes galime apleisti tavo namus, kad nedrumstumėm tau ramybės.

Vizgirda. (p r i ė j ę s p r i e s e n i o M a n t v i d o, k u r i s p a s i š a l i n ę s v i e n a s p r i e l a n g o s t o v i n u s i m i n ę s). Eik čia, senas kovotojau, neliūdėk, jei sūnus nenori eiti tavo pėdomis... Štai mes dar esame trys; paduokim visi rankas ir sunerkim jas kietai... Mūsų bus laimėjimas!... Mums sužibės pirmoji laisvės žvaigždė!...

Mantvidas. (g r a u d i n g a i) Sūnau, ar tu jauti, kad tavo žodžiai mano širdy padarė giliausią žaizdą, kurią tik juoda mirtis teišgydys?.. Sūnau, tu išsižadi tėvo darbų!.. Nebeturiu aš sūnaus, brangios vilties, o turiu tik posūnį... Pabūkite nors jūs sveteliai, būkite mano sūnumis... Pabūsime, pašnekėsime, išgersime stipriau, gal širdį nuraminsime...

Požėla. Ne, užteks, dėku, jau pabuvome... Aš einu.. Atsiprašau, Jonai, gal tu man grąžinsi Markso „Kapitalą“... Kai tavo nuomones išgirdau supratau, kad jis tau nereikalingas.

Jonas. Taip nereikalingas — aš jo visai neskaičiau... Prašau su manim ir aš „Kapitalą“ tamstai atiduosiu (išeina).

Požėla. (atsisveikina) su Mantvidu) Sudiev, dėde, nenusimink — mūsų bus laimėjimas! (išeina).

Mantvidas. Gera pasakyti „nenusimink“!.. Kaip nenuiminsi, kad toji žvaigždė, kuri daugiausia teikė vilties šit dabar užgeso... Aš jau tikrai negaliu suprasti, kas pasidarė su mano sūnum... Kol dar jis buvo gimnazijoj, buvo pirmas darbininkas... Jis visus savo gimnazijos lietuvius aprūpindavo knygomis. Bet šit dabar antri metai, kaip tik patsojo į universitetą, aš pajutau, kad pradeda šalti... Rodos jis turėjo kas kart didesniu darbininku tapti, o dabar... (į Vizgirdą). Antanai, tu jaunas sumanus vyras, pakalbėk su juo, kaip sugrįš — gal jis tavęs paklausys... Aš pats nebegaliu su juo ramiai kalbėti — taip skaudžiai užgavo jis man širdį...

V scena. Mantvidas, Vizgirda ir Petriukas.

Petras. (Mantvido jaunasis 12 met. sūnus staiga įbėgęs). Tėte, tėte, raudonsiūliai žandarai pas mus atvažiavo...

Mantvidas (nustebęs) Ką tu sakai, vaike? Žandarai?

Vizgirda. Žandarai?

Petras. Taip, tėtyte brangusis, žandarai... Slėpkis, tėtyte; gal jie tave nori išvežti... (verkia).

Mantvidas. Tur būt vėl ko nors nelabieji ieško, bet nieko... Gal tu Antanai pasislėpsi... gal tave...

Vizgirda. Kokių velnių jiems iš manęs reiktų... Ir iš kur jie gali žinoti, kad aš čia?

Petriukas. (verkdamas) Aš taip, tėtyte bijau... gal, tėtyte, kur nors pasislėpsi...

Mantvidas (glausdamas prie savęs sūnelį). Nebijok, sūneli... Būkime drąsūs — ne ką jie mums padarys... Tik tu neverk ir nebijok, bet visko mokykis... Gerkime alų ir nuduokime nieko nežiną (pilsto stiklines).

VI scena. Mantvidas, Petriukas, Vizgirda ir žandarai.

I ir II žandarai triukšmingai įeina.

I Žandaras. Drastvuj, Mantvidas... Pasakyk ar pas tave negyvena kokie studentai revoliucionieriai „buntovsčikai“?

Mantvidas. Ne, aš jokių revoliucionierių nelaikau... Tiesa, aš turiu sūnų studentą, bet jis nerevoliucionierius...

II Žandaras. Ar šis vyras tavo sūnus?... sūnus? Mantvidas tyli) Tu tyli — reiškia nesūnus, o mums tai ir svarbu.

Mantvidas. Šis vyras ne sūnus, bet mano svetys, o jei ir jūs norite būti svečiais, prašau sėsti — išgersime šit va alaus, pasikalbėsime...

II Žandaras. Gudrus tu Mantvidai!... Kada pas tave kas nors negera, tada tu prašai vaišintis (į Vizgirdą). O ką tu ten sėdi už stalo?.. Ar jau atsistoti nemoki?.. Sakyk kuo vardu...

Vizgirda. Kas? Ar gali būti man uždrausta sėdėti? Ir jūs galite stovėti, o jei norite sėsti, prašau.. Aš pats — Antanas Vizgirda.

II Žandaras. Tai tu tas biaurusis bntovsčikas, kuris raginai žmonės sukilti prieš mūsų caro valdžią ir čia pabėgai? Išeik čia į vidurį trobos!..

Vizgirda. (išeidamas). Ko jūs norite iš manęs? Štai aš išėjau... Darykite su manim ką tik norite, jei aš esu sumindžiojęs tiesą... Tiesa ir teisybė yra mano įstatymai, ir už juos esu pasiryžęs kovoti, ir laimėti...

II Žandaras. Cha, cha, cha! paspėsi, prikovosi, o dabar aš pranešu tau, kad esi areštuotas...

Mantvidas (išeidamas į priekį). Ne, ponai, jūs klystate... Jis negali būti areštuotas mano namuose... Jis yra svečias ir aš neleisiu, kad jį mano namuoe skriaustų!... Už ką jūs jį norite areštuoti?

I Žandaras. Seni, traukis geruoju mums iš kelio... Mes geriau žinome ką darome... Jis yra buntovsčikas, nes sugavome laišką rašytą Vizgirdai revoliucionierių buntovsčikų... Mantvidai, aš perspėju tave, kad nesipriešintum valdžios parėdymams...

Mantvidas. Ponai žandarai, aš esu mažas žmogus, prastas mužikas, o jūs atstovai caro valdžios... guzikuoti... gražiai pasipuošę; tačiau aš gerai suprantu, kad neteisinga yra žmogų areštuoti del svetimo laiško... O gal jūs patys jį parašėte?.. Jis nekaltas. O jei jūs norite būtinai kankinti nekaltą žmogų, tai štai pirma suimkite mane senį, pražilusį, palinkusį.

I Žandaras. Mantvidai, galime ir tave areštuoti... O dabar dar kartą sakau: atsitrauk ir nesipriešink.

Vizgirda. Dėde, jie tave gali...

Mantvidas. Tylėk, Antanai! Jei nori suimti, teima abu...

Petriukas. Tėte, ką tu kalbi (verkia).

Mantvidas. Neverk sūnau, ir nebijok!

II Žandaras. Kam su velniais ilgai derėtis? (smarkiai) grūsdamas į šalį Mantvidą) Von svoloč!... Tuoj išmušiu dantis... Rankas aukštyn buntovsčike!.. Jūs pažinsite ką reiškia valdžia... (daro Vizgirdai kratą, otuo tarpu verkdamas Petriukas išbėga pro duris). Mes jiems spaudą dovanojom, o dar jiems negana, dar jie visokias revoliucijas sumano kelti...

Mantvidas. (užgautas, įsikarščiavęs). Meluojat, geriai!... Ne jūs mums spaudą davėte—mes patys per kraują ir ašaras ją iškovojome... Mes norime laisvės, mes norime laisvai kvėpuoti, ir savo tikslo pasieksime... Jūs trokštate kraujo,

jūs smaugiate mus ir norite, kad mes ramiai kentėtume ir, kaip piaunami avinėliai, tylėtume... Ne! juo jūs labiau mus smaugsite, juo mūsų jėgos didės... Jei norite areštuokite ir mane, bet mano vaikų ašaros ir vargas prakeiks jus amžinai...

II Žandaras (grūmodamas kumštimi) Suverk snukį, senas verge!... Tu manai, mes pabijosime tavo biaurių žodžių! Ne... Man tik saldžiau bus tau nugarą nagaikomis čaižyti... saldu bus matyti, kaip kraujas strignos ir mėsos šmoteliai šokinės...

Mantvidas. Taip šokinės šmoteliai ir gims naujos jėgos... O tu, budeli, galėsi gardžiuotis ir laižyti mano kraują.

II Žandaras (visai įnirtęs) Tai šetonas!... Aš tuoj tau kumštimi gerklę užkišiu... Areštuoti šetoną ir, be kalbų, pakarti!...

VII scena. Tie patys ir Montvidienė.

Mantvidienė (nusigandus įbėga šaukdama). Dieve mano, Dieve!... Tėvai, ar jie tave areštuoti nori... (puola ant kelių). Ponai žandarai, pasigailėkite manęs... pasigaliėkite... Jis senas, nesusivaldė, gal ką pasakė... bet jis nieko blogo nepadarė, nieko blogo... (verkia).

II Žandaras. Kaip? Šis šetonas nekaltas? Jis budeliais mus išvadino.

Mantvidas. Motin, kelkis ir neraudok!... Tu geriau melsk Dievą, bet ne šiuos atėjūnus...

Mantvidienė. Ach, nekalbėk taip, tėve, nekalbėk... Tu pražūsi ir mus pražudysi... (puola rankų bučiuoti) Ponai žandarai, pasigailėkite, pasigailėkite... Aš jums lašinių, sūrio, sviesto... Ką norit imkite, tik vyrą palikite...

II Žandaras. (Ne, negaliu!...

Vizgirda. (gana ramiai) Žandarai, aš žinojau, jog esu nekaltas — jūs įrodymų taip pat neturite, — todel žinau, kad už kelių dienų mane paleisite... Bet matau, jūs norite įspūdžių: jūs tampote ir virkdote del veno žodžio senus ir nekaltus žmones... Ar jūs negalvojate, kad del jūsų pasielgimo šis žmogus taip baisiai sujaudintas... Aš vardan žmogaus teisių protestuoju prieš jus... Jūs nustebote, kad aš be pasipriešinimo pasidavęs, dabar reiškiu protestą — jei aš būčiau ne inteligentas, kaip šis va senas žmogus, aš spiaučiau jums į veidą...

II Žandaras. Bet ką mums reiškia tie tavo protestai?

Vizgirda (ironingai). Pasakyk ar akmenį gali ašaros suminkštinti?

Mantvidienė. Ponai žandarai, pasigailėkit!...

I Žandaras. Ach, nutilk tu, sene... (į antrą žandarą) Afanasij, palikime tą senį — neapsimoka.

II Žandaras. Bet jis mane pasiutusiai įpikino... Atmink kaip jis biauriai koliojosi... Aš negaliu dovanoti...

I Žandaras. Bet tu ar gražiau kalbėjai?... Juk tu taip pat kaltas... Palikim tą senį ir einam... (*eina vesdamasis Vizgirdą*).

Vizgirdas. Sudiev, dėde!... (*jis su pirmu žandaru išeina*).

II Žandaras (*į Mantvidą*). Gaila, kad su tavim, senu kelmu mano draugas nenori tampytis... Bet vistiek tas tau veltui nepraeis... Daug kartų man su tavim teko susitikti, bet jei mudu dar kitą kartą susitiksime, tai jau tikrai iš mano nagų neiškliūsi... Ach jūs kvailiai, kvailiai! Jūs norit prieš vėją papūsti... O kai mes jūsų gerai snukius išdaužysime, tada žinosite, ką reiškia Rusijos valdžia (*išeina*).

Mantvidienė. Matai, tėve, ką reiškia tos tavo kalbos... Tu tais su tais nelabaisiais susiriši, kad jie kasdien pradės tave lankyti... O jei norės prikibti, tai visuomet ras... Dabar žiūrėk permaldavimui priseis visą paršiuką nuvežti... Dieve mano, Dieve!... Visą laiką, kaip išėjau už tavęs drebėjau nuo žandarų kratų, o šit ir dabar dar ramybės nesulaukiau...

Mantvidas. Taip, motin, o tu manai, kad man gera ir malonu... Bet čia juk tiesos, o ne malonumo reikia žiūrėti... Tu negali suprasti, kaip aš įnirtęs norėjau sušukti „Lietuva bus laisva, o jūs būsite iškarstyti". Tačiau susilaikiau. O jei tada būtų buvę daugiau mūsų žmonių, aš būčiau nutvėręs žandaro ranką ir būčiau saldžiai pradėjęs kramtyti... O mano vilko dantys būtų suplėšę tą pasiutusią ranką, kuri man drožė į sprandą, kuri nevieną sukruvino... Aš būčiau visas jos gyslas ištampęs...

Mantvidienė. Tėve, ką gi tu čia niekus šneki.

Mantvidas. O, ne niekus!... Tai būtų man buvęs didžiausis malonumas, bet ką gi, mes bejėgiai... Ir mūsų brangusis sūnus, ir tas kažin kur prapuolė ir, tur būt, nenorėjo seno tėvo užtarti...

VIII scena. Motina, tėvas, Jonas ir Petriukas...

(*Jonas ir Petriukas įeina; Petriukas pamatęs, kad tėvas laisvas, nudžiugęs bėga ir jį apsikabina; Jonas šiek tiek pasipuošęs*).

Jonas. O kur tie žandarai?... Tu tur būt, Petriuk, mane apgavai?... Tėve, kas čia buvo atsitikę?...

Tėvas. (*Bučiuoja, glostydamas, Petriuką*) O, koks tu brangusis geras vaikas — jei ne tu, visi kiti nebūtų nė žinoję, kaip mane raudonsiūliai būtų pasmaugę...

Motina. Žandarai, tie nelabieji žandarai norėjo areštuoti tėvą — vos vos išprašėm, o tą Vizgirdą taip ir areštavo...

Jonas. Tikrai Vizgirdą areštavo? Na tiesa, kitaip ir negalėjo būti... Ar aš jums, tėve, nesakiau, kad jūs su savo kalbomis ir darbais daugiau nelaimių pridarysite ne kaip laimių...

Mantvidas. Bet mes kovodami del tiesos, del Lietuvos laisvės, visokių laimių ir neieškome...

Jonas. Na, tėve, jei laimių neieškai, tai kam skundiesi?...

Mantvidas. Ne, sūnau, aš tau nesiskundžiau... Aš, kol tu mažas buvai, tave verkiantį lopšy raminau, kai tu paūgėjai taip pat nuoširdžiai klausiau tavo nusiskundimų, tačiau aš negaliu tau parodyti savo kentėjimų... Tu sūnau, pasityčiosi iš manęs ir mano kentėjimų... Tau svetimi tėvo skundai, nors man tavieji taip artimi... Oi varge, mano varge, tokio sūnaus susilaukiau... (verkia).

Mantvidienė. Matai, sūnau, kaip neatsargia kalba užgavai tėvui širdį... Verčiau būtum tylėjęs, jei nemokėjai užuojautos žodžio ištarti...

Jonas. Bet gaila, motin, kad mes pradėjome veni kitų nesuprasti... Ar gi aš norėjau tėvą užgauti?... Ar aš galiu norėti jums blogo?... Aš trokštu vien gero...Aš labai ir labai norėčiau, kad jūs būtumėte laimingi...

Mantvidas. Sūnau, mesk savo paklaidas, mesk savo paikias nuomones ir eik su mumis, eik mano pėdomis — šit bus mano didžiausia laimė...

Jonas. (bučiuoja tėvui ranką). Atleisk, tėve, jei aš tau širdį užgavau... Gal teorijoj ir aš sutinku su tavimi, bet praktikoj... O dabar aš — ach, gal ir vėl bus jums nemalonu — bet noriu, kad mane palaimintum einantį į sužieduotuves...

Mantvidas. Aš nesuprantu tavęs, sūnau...

Mantvidienė. Ką tu, Joneli, ar tu nuo mūsų atsiskirsi, jei vesti manai...

Jonas. Aš dar nevedu, o tik dabar einu į sužieduotuves....

Mantvidas. Matyt jau tokia diena — sunku ką nors gero iš tavęs išgirsti.

Jonas. Labai gaila, kad mes nebemokame nė kalbėti — kiekvienas mano žodis tai skaudus tai keistas... Manykite, tėveliai, kaip jūs norite, bet aš manau, kad sūnus darydamas sužieduotuves turi tėvams pranešti ir visai neprivalo šlėptis... Ar gi geriau būtų, jei aš dabar slapčia jums nežinant būčiau padaręs sužieduotuves, o aplinkybės reikalauja, kad jas padaryčiau šiandien... (pamatęs verkiančią motiną). Na žiūrėkite, koks mano padėjimas — aš vos kelius žodžius ištariau, o motina štai ir verkia... na...

Mantvidienė. Sūnau, kas apverks tave, jei ne motina... Verkiau aš tave pagimdžiusi, verkiau augindama, verkiu ir dabar matydama, kad žūsta paskutinioji mano viltis, kai tu žadi užsidėti naują gyvenimo kryžių...

Mantvidas. Gerai sakai sūnau, kad vaikai neprivalo slėptis nuo tėvų del vedybų. Jie turi iš anksto apie visą su tėvais pasitarti. Tu pasitarti nenori... tur būt jauti, kad tėvai nepritars... Tu tur būt, esi pasiryžęs vesti kokią rusę ar ką...

Jonas. Sužieduotuvių, tėve, einu daryti ne su ruse, bet pirmoj eilėj su žmogumi... Tą žmogų giliai pamilo mano širdis ir didžiai nustebo išvydus jo meilės skaistumą... Tas žmogus, su kuriuo aš ryžaus amžinai meilės ryšiu susirišti yra Kotryna Gračkova...

Mantvidas. Bet ji yra rusė...

Jonas. Gal jums ji yra rusė, bet man ji yra mylimas žmogus ir būsima mano žmona...

Mantvidienė. Jonai, Joneli, ar tu jau ir mūsų tikėjimo nori atsižadėti?... (*glostydama per petį sūnų, verkdama*). Sūneli, sūneli, pagalvok ką darai... Tu pražudai visą savo gyvenimą... Išsižadėk nelemtų savo sumanymų, nes kitaip nebus Dievo palaimos tavo namuose.

Jonas. (*Bučiuja motiną atsiduses giliai*) Ne, motin, negaliu — jau viskas sutarta... pažadėta...

Mantvidas. Ne, neleisiu parvesti tau pravoslavės ir dar rusės!

Jonas. Ne, tėve, tu uždrausti negali!...

Mantvidas. Ach, vargas man!... Na taip aš tau uždrausti negaliu, bet perspėju, prašau...Prašau netrauk prakeikimo ant savo galvos. Prašau, sūnau, nemaišyk lietuviško kraujo, kurį gavai iš tėvo ir motinos... nemaišyk jo su priešų rusų krauju... Negražu tėvui lenktis prieš vaiką ir prašyti, bet aš prašau mesk savo sumanymus, kad neužsitrauktum dangaus ir lietuvių tautos prakeikimo.

Jonas. Ne, tėve, negaliu... Meilė mūsų širdis surišo, meilė jas ir teperskirs...

Mantvidas. Bet kas yra toji meilė, toji pragariškoji meilė, kuria tu užsidegei? Tai yra liepsnoją šiaudai, kuriems sudegus palieka vien kartūs dūmai ir pelenai... Išplėšk tą kvailą meilę iš širdies ir vadovaukis daugiau protu!...

Jonas. Išplėšti meilę, reiškia sunaikinti gyvybę... Aš noriu gyventi ir mylėti...

Mantvidas. Sūnau tu vesdamas rusę nori užgesinti paskutinę liepsnelę mano širdy, kuri del tavęs liepsnojo... Tu perveri mano krūtinę, išplėšti širdį ir sutrypti ją purvose... Jei tu nori užgauti mane, tai trenk man į veidą, bet nespiauk į akis, nes prakeikimo gali susilaukti!...

Mantvidienė. Tėve, netark to baisaus žodžio!...

Petriukas. (*kuris visą laiką nuošaliai klausėsi, bučiuoja tėvui ranką*). Nekalbėk tėtytė, taip baisiai...

Mantvidas. Na sūnau, štai verkia tavęs motina, verkia štai broliukas, o štai stovi senas tėvas prieš tave... Trenk

man į veidą,trenk, kad apalpčiau ir į aslą pargriūčiau, nes gal bus lengviau... Atsižadėk savo sumanymų!

Jonas. Negaliu...

Mantvidas. Paskutinis žodis, sūnau...

Jonas. Ne, tėve!...

Mantvidas. Vietoj palaiminimo telydi tave... (*susiėmęs galvą susilaiko*). O, ne, ne!...

Jonas. Bet meilė už prakeikimą galingesnė...

Mantvidas. (*sukniubęs ant stalo*). Tavo meilė ta ve pražudys...

Jonas. Motin, aš išeinu...

Mantvidas. Ir nebegryšk į tėvų namus!..

Jonas. Nebegryšiu... Bet mano duris bus jums atviros visados!... (*verkdamas išbėga ir trenkė duris*).

Mantvidienė. O, sūnau, sūnau!... ką darai? (*ilga tyla*)

Petriukas. (*po ilgos tylos*). Neverk, mamytė, nebeverk... gal dar broliukas neves rusės... Kas, kad Jonukas nuo mūsų atsiskyrė, bet užtat aš, mamytė, visada tavęs klausysiu... (*bučiuoja motinai ranką*).

Mantvidienė. Taip vaikeli tu mums vienas belikai... Jis paliko, pametė, susidėjo su ruse, atsižadėjo tikėjimo... Dingo mano džiaugsmas, dingo nemiegotos naktys, tik kartus skausmas širdy paliko... Bet gal ir tu mus užmirši, kaip ir brolis?... ir liksimės mes du seniai, gyvenimo naštos prislėgti, kaip du seni sulinkę medžiai, vėjo laužomi...

Petriukas. Ne, mamyt, aš visada tavęs klausysiu... aš mokslus išėjęs visada būsiu su jumis...

Mantvidienė. Bet kam tu tėve pasakei, kad jis nebegrįštų?... Juk vistiek mums jis palieka vaikas... Mūsų atstumtas dar labiau gali paklysti...

Mantvidas. Et, motin, už mane skausmas, žaizda krūtinėje kalbėjo... Bet kas ją užgydys? Kas užgydys tą skaudžią, gilią, kruviną žaidzdą krūtinėje?... Kas?... Auginame vaikus, prakaitaujame, vargstame, ir džiaugiamės, štai atskrido vienas vanagas, atskrido kitas ir mūsų lizdas tuštėja, tuštėja...

Petriukas. (*priėjęs prie tėvo*). Tėte, aš tave pavaduosiu, o baigęs mokslą aš būsiu karštas, karštas lietuvis, ne toks kaip brolis...

Mantvidas. (*apkabinęs motiną ir sūnų*). Gerai sakai — turėkime viltį... Nenusiminkime, motina; netekome vieno sūnaus, bet dar turim kitą... Tik tikėkim, tvirtai tikėkim, kad jis su jaunąja karta bus šviesi Lietuvai ateitis... tikėkim, kad Petriukas ir jaunoji karta bus mums ir mūsų tėvynei skaistus pavasaris...

(*Uždanga*).

A. D. Sertillanges

Ketvirtas skyrus.

Tęsinys.

II.

Tėvas Gratry primygtinai rekomendavo neišskirti iš nuolatinojo darbo laiko letargo ir tamsos valandas. Jis norėjo, kad ir naktis būtų panaudojama. Šis patarimas remiasi psikologija ir patyrimu.

Miegas yra aktingumo nutraukimas; jis yra atsisakymas nuo sąmoningojo norėjimo; tas norėjimas, miego metu, nebesistengia gyventi, nebestato sau tikslo ir tuo būdu didžia dalimi yra pasidavęs bendrajai prigimčiai. Miegąs dažnai pavaizduojamas gulščioje padėtyje glaudžiai prie žemės prikritęs, lyg ir sakąs gamtai: Pasiimki mane atgal; gana aš Tavo galybėms prieštaravau; kovojau, stačias, prieš Tavo visus lyginantį determinizmą; jėgų sulyginimui (egalizacijai), kuris yra šio nykstamojo pasaulio įstatymu, aš prieš pastačiau trykštančio gyvenimo reiškinį: pasiduodu dabar laikinai, kol vėl išmuš kovos valanda.

Nutraukus tuo būdu kunkuliuojantį gyvenimą, perkėlus žmogiškojo motoro varomąjį diržą nuo individualės laisvės į kosminių jėgų laisvę, kyla naujas veikimas turįs savo įstatymus, sekąs savo, aiškiai sąmonei nežinomus, kelius ir vykdąs aiškiaregiai valiai svetimas kombinacijas. Mūsų vidaus jėgos persigrupuoja; mūsų mintys tvarkosi; kai kurios minčių randa sau naujų bendradraugių; energija darbuojasi taikingai. Mokėti panaudoti šį pramonės darbą, nesuardant jo ritmo, yra mintytojui naujas turto šaltinis. Dalykas ne budėjime ir priešingai: naktibalda blogas darbininkas; nes jau aukščiau šiame dalyke reikalavome klausyti bendros hygienos, kuri mokslo žmogui turėtų savo reikalavimus padidinti. Bet miegas pats yra darbininkas ir dienos darbo pagelbininkas; galima pakinkyti jo jėgas, padaudoti jo įstatymus, pasidaudoti tuo išaiškėjimu, ta filtracija, kurie vyksta nakties paskendime.

Pradėtas proto darbas, vos blykstelėjusi idėja, kuriai vidaus ar išorės kliūtis nedavė pražysti ar rasti sau atatinkamas vietas, įsigyvena ir sutampa miego metu.

Kuo būdu tai padaryti? Dažniausia nėra net reikalo ypatingai tuo rūpintis. Pakirdus, tuoj pastebimas miego bendradarbiavimas. Išvakarių darbas tampa aiškesnis; naujas kelias, nauji plotai atsiveria prieš tave; idėjų, įvykių, apraiškų santykiai, vykęs palyginimas, nušviečiąs vaizdas, ištisas darbo gabalas ar net visas planas bus gimę miego metu. Reikės tik savo laiku pasinaudoti tuo ką Hypnosas teikėsi tavo naudai padaryti.

Tačiau dalykas dažnausiai visai kitaip eina. Gamta mūsų neklauso; ji eina savais keliais; jos upė auksu plaukia; bet mūsų dalykas tą auksą sugaudyti.

Labai dažnai, kelių minučių net sekundų nemiegos metu pragiedruliai švystelės: reikalinga jos užfiksuoti. Patikėti juos

įtingusiom smeginim. būtų, lygu ką atspausti bangoje paveiks galima tikrai sakyti kad ryto metą to laimingo pragiedrulio nebeliks nė žymės.

Daryk geriau. Turėk po ranka bloc-notą ar kortelių dėžutę. Pasižymėk neperdaug nusibudindamas, jei gali, net žiburio nežiebdamas ir vėl paskęsk savo šešėliuose. Pasiliuosuoti nuo minties, kuri staiga gimė, bus gal sveikiau pačiam miegui. Jei tu sau pasakysi: atsiminsiu, nes taip noriu, toji valia bus didesnis poilsio priešas nuegu greitas pasižymėjimas. Atsimink, kad miegas yra *norėjimo* atleidimas (ditente du vouloir).

Kitais atvejais spinduliai atlanko ankstybąją, pirmojo pakirdimo valandą. Praveri akis ir, rodos, kad vidaus akis ir gi atsiveria, kad nušvinta ji naujiems pasauliams. Žemė apsisuko; proto padangės naujai atrodo; naujos konstelliacijos sužibo. Žiūrėk domiai į šį naujintėlį vaizdą ir nelaukdamas fiksuok bent jo vyriausias linijas, pažymėk ryškiausius bruožus, kryptis ir to užteks nustatyti smulkmenom kada turėsi laiko šį darbą ištisai padaryti.

Kiekvienas galvotojas yra patyręs nuostabių, veik stebuklingų, rytmetinio nušvitimo faktų. Didžiausių veikalų ištisi tomai, po ilgiausių painių, studijų, kuriose autorius jautėsi lyg miške paklydęs, yra nušvitę staiga ir staiga išaiškėję.

Atradimai yra tuo pat keliu įvykę. Atskiri elementai, seni patyrimai arba niekam, rodosi, nereikalingos žinios staiga sutapdavo, associjuodavosi; ir klausimai savaime išsispręsdavo, dėka staigiam protinių vaizdų susigrupavimui.

Jei tokia laimė tau teks, griebkis bloc-noto. Žymėkis tol kol eina mintis; nieko iš savęs nepridėdamas, vien ekstrahuok. Be drumsčiančio įsikišimo, klusniu gamtai dėmesiu išvilk švelniai į vieną grandinę tai kas susikūrė; išdėstyk grandis ir grandeles, pažymėk proporcijas, priklausomybes, nesirūpindamas stiliumi, atseit netašydamas styliaus, nors savaime tai gali būti labai brangūs staiga gimę styliaus elementai.

Kada stalčius ištuštėjo, ir minčių grandinė atrodo ištisai iš ten išimta, sustok rašęs, bet dar kurį laiką nesustok dėmėjęsis gimusiu turtu: galimas daiktas, kad jis dar padidės, kad gims naujų grandelių ir šios savo ruoštu padaugės ir pasiskirstys. Visa tai tiek yra brangu, kad nereikia pražudyti mažiausio gabalėlio. Tai yra dienai sutaupytas darbas. Naktis tau davė, be jokios iš tavo pusės pastangos tiek, kiek reikėtų savaitėmis sąmoningai dirbti, kad sudarius tų įstatų minties žaislą.

Vis tik rūpesnis sugraibyti nėra pakankamas. Miegas, kuris pats vienas darbuojasi, dirba tik iš pirmiau sukauptos medžiagos, jos nieko nesukuria: veikus kombinuoti, suprastinti, sutapyti jis tegali visa tai padaryti pasirėmęs patyrimo ir dienos darbo daviniais. Juo pasitikėti lygu pasitikėti savimi.

Vienuoliai turi seną, kaip pats pamaldumas, paprotį — padėti vakaro metu, lyg grūdą, į nakties vagas, savo meditaciją vieną straipsnelį; jie tikisi ryto metu rasti grūdą žemės drėgmės

suminkštintą ir, gal, išdygusį: jos refleksijos ir malonės saulėje augs gyviau.

Neatsisakant nuo tos praktikos, kuri būtų gera praplėsti visų krikščionių tarpe, galime ją papildyti nakties apvaisinimu darbu. Žmogiškoji žemė yra derlinga: du grūdu gyvens joje ramiai kaimynystėje. Užmigdamas grąžink į save; Dievui ir vėliai įtikėk klausimą, kuris tau rūpi, idėją, kuri atrodo tingi savo slaptas galybes apreikšti. Nedaryk jokios pastangos, kuri sutrukdytų miegą. Priešingai, nurimk su šia mintimi: visata man darbuojasi, determinizmas yra laisvės vergas ir tuo tarpu kai aš ilsuosi, jos apsuks savo girnas; aš galiu atidėti pastangą: padangės sukasi ir sukdamosi judina mano smagenyse švelniausius ratelius, kuriuos, aš gal suklaidinčiau; aš miegu, gamta budi, Dievas budi, aš ryt pasinaudosiu truputį jų darbu.

Šiaip ramiai nusiteikęs tu visiškai pasilsėsi, labiau pasilsėsi, negu nerimastaudamas del rytojaus be pagalbos, labiau negu, kaip dažnai atsitinka, grįždamas vakare į dienos rūpesčius, rūpesčius, kuriuos pusiau-sąmonė padidina, kurie užnuodija nakties poilsį ir ryto metą pakiš dar savo kartybių.

Lygiai kaip ramus ir tvarkingas darbas sutvarko dieną, taip pusiau sąmoningos nakties darbas gali atnešti taikos, apsaugoti nuo klajojimų išsekinančių ar nuodėmingų beprotybių, nuo košmarų. Vesk kūdikį labai atsargiai už rankutės: jo nerimastavimas aptyla.

Vis delto ir mes nesiūlome nuovargio-persidirbimo, dienos su naktimi sumaišymo. Ne! miegoti reikalinga; gaivinąs miegas yra nepakeičiamas. Mes tik sakome, kad naktis kaipo tokia gali padirbėti, kad ji „patarimą atneša“; kad miegas kaipo toks yra naudingas darbininkas; kad poilsis kaipo toks yra dar jėga. Nedarant prievartos jų konstitucijai, bet einant jų pačių prigim tmi reikalinga šiais padėjėjais naudotis. Poilsis nėra mirtis; yra itai gyvenimas, o kiekvienas gyvenimas turi savo vaisių. Galėdamas pats poilsio vaisių skinti, neleisk jais, pasinaudoti nakties paukščiams.

III

Iš čia išeina rytų ir vakarų proto darbininkui kaip ir vienuoliui, didelė svarba. Negalima paruošti, pasekti, padaryti tikslių išvadų poilsio metu, jei paliekama priepuoliui (hasard) tai, kas tam poilsiui kaimyniauja.

Rytas yra šventas; ryto metą atsigaivinusi siela stebisi gyvenimu, lyg iš kokios viršūnės, iš kurios jis jai visas apmatomas. Tai yra momentas savo uždavinį dar sykį apspręsti ir patikrinti savo trejopą, žmogaus, protininko ir krikščionies pašaukimą.

„Pilipai, atsimink, kad žmogus esi“ — šiais Makedonijos vergo žodžiais kreipiasi į mus auštanti diena, kada, praverdama mūsų akis, ji sukelia sielos šviesas; žmogus, sakau, ne bendrai paimtas žmogus, bet apspręstas vienintelin vyksnin (casus),

žmogus, kuris štai yra čia, Dievo akyvaizdoje kaipo atskiras faktas ir koks mažas jis tebūtų, vis tik vienintelis jam paskirtai vietai užimti.

Ar-gi toks žmogus neprivalo, apleisdamas nesąmoningo poilsio valandas, atsinaujinęs ir lyg atgimstąs mesti greitą žvilgsnį į gyvenimo visumą, pasižymėti tašką, kur jis atkeliavęs, nusibrėžti dienos už duotis ir iškeliauti smagiu žingsniu, nušvitusia dvasia į savo naują etapą?

Tokia bus pirmoji sudėtingoji ankstybo nubudimo, rytmečio maldos, meditacijos ir labiausia šv. Mišių, jei turima laimės jų išklausyti, pastanga.

Pirmasis nubudimas privalo būti S u r s u m c o r d a! Pakartoti tuo momentu krikščioniškąją maldos formulą yra geras daiktas; garsiai ją pakartoti bus dar geriau; nes psikologų patyrimu mūsų balsas mus sugestijuonuoja ir mums patiems daro a n t r o j o žmogaus įspūdžio. Tai yra mūsų „vergas“, kuris n e galima neigti; per mus pačius jis turi autoriteto, nes jis yra - m es patys ir jo balsas skamba keista galybe to, kuris kartu yra tas pats ir kitas.

Vaikus išmokoma „Dievui atiduoti širdis“; protininkas, šiuo atveju ir gi kūdikis, privalo be to savo širdį atiduoti tiesai, atsiminti, kad jis yra tiesos tarnas, išmokinti savyje jos priešus, ir dėti pastangas, kurių tiesa iš jo reikalauja šiai dienai.

Toliau seka malda. Dauguma maldų yra tikriausi „chefs - - d'oeuvre“; jos yra plačios ir malonios kaip žvaigždės patekėjimas ir nusileidimas. Pamėgink: nieko daugiau nebgalėsi paimti į rankas maldai. Visas tikrasis gyvenimas yra ten, visa gamta ir darbas tuo bus paruoštas, kaip kelionė atidarant saulėj paskendusį langą.

Koks bebūtų pasirinkimas formulos, protininko malda privalo pažymėti reikalą, padaryti nusistatymą, kurį krikščioniškasis darbas įvykdys. Aktas tikėjimo aukštomis tiesomis, kurios palaiko mokslą; vilties aktas, laukiant dieviškosios pagalbos šviesoje ir dorovėje; meilės aktas Tojo atžvilgiu, Kuris yra neapsakomai meilus ir tųjų atžvilgiu, kuriuos mūsų studijos nori į Jį atvesti; P a t e r, prašant kartu su duona ir protui maisto; A v e nukreiptas į saulėje įvilktą Moteriškę, kuri nugalėjo klaidą ir blogybę. Tose kaip ir kitose formulose protininkas pats save randa, prisimena savo uždavinį neatskirdamas savo specialybės nuo krikščioniškojo gyvenimo visumos, gali pasinaudoti tuo, kas jam paskirta ir apvaizdingai padėta bendrajam išde.

Meditacija yra tiek esmingai privali galvotojui, kad mes nebekartosime jos garbinimo. Kame kitur jis galės taip gausiai maisto dvasiai pasisemti, jei ne toje rytmečio kontempliacijoje, kada išilsėjusi, dienos rūpesnių nepaviliotoji, dvasia, maldos sparnais pakylėta, lengvai kopia į tiesos šaltinius, kuriuos studijos gana sunkiai pagauna.

Jei galima išklausyti (ar pačiam laikyti) šv. Mišių, ar gi nepagaus tavęs tos platybės, kurių jos kiek turi? Ar gi neišvysi,

iš pakartotos Kalvarijos aukščio, visą žmoniją apie tave susirinkusią, tą žmoniją su kuria neprivalai nutraukti ryšių, tą gyvenimą, kurį Išganytojo žodžiai uždega, tą skurdą, kuriam Jo turtingumas padeda ir kuriam tu ir gi privalai padėti iš savo pusės, pats save gelbėdamas.

Šv. Mišios įveda tave amžinybės angon, visuotinos Bažnyčios dvasion ir, girdėdamas Ite Missa est, tu jau esi pasiruošęs tame įstebėti pasiuntinybę, tavo uolumo pasiuntinybę nežinančios ir neprotingos žemės nuogybei gelbėti.

Šitokios rasos persunktas, tokių dvasios vėjelių atgaivintas rytmetis negalės likti bergždžias; darbo imsies dideliu pasitikėjimu, varysi jį didele drąsa; diena išaikvos aušros sutaupytą šviesos atsargą; ateis vakaras, išsemdamas šviesą, kaip baigiasi metai, palikdami svirnuose sėklos ateinantiems metams.

Vakaras! Kaip nemokama jis pašventinti, nuraminti, priruošti gaivinančiam miegui! Kaip bergždžiai jis aikvojamas ir išniekinamas, kaip iškreipiamas.

Ką daro su savo vakarais smagurių žmonės apie tai nė nekalbėsime: jų reikalai čia mums svetimi. Bet pažiūrėkite į tuos rimtus žmones, kuriuos vadinama darbininkais: valdininkai, pramoninkai, didieji prekybininkai. Vakarui atėjus jie „atleidžia vadžias“ ir apie nieką nebegalvoja, leisdami savo dvasiai klajoti didžiausiam palaidume, vakarieniaudami, rūkydami, lošdami, plepėdami, lakstydami į teatrus, cafe — koncertus, žiovaudami kinuose ir eidami miegoti „atsileidę“ (dėtendus). Ištiesų tuo būdu atsileidžiama, bet taip, kaip kad atleidžiama visos smuiko stygos. Ir kiek rytojaus dieną darbo, viskam suakorduoti.

Aš pažįstu pramonininkų, kurie ilsisi skaitydami Pascalį, Montaigne, Ronsard, Racine. Ramiai fotelyje įsisėdę, gerai apšviestame šiltame kambaryje, turėdami aplink ramiai susėdusią ar tyliai knibždančią šeimyną jie gyvena sunkiai padirbėję. Šie momentai yra jų ir jiems; tai yra žmogaus momentai po to kai specialistas kovojo galva ir širdimi su dvidešimčia kliūčių.

Protininkas, jei ir nebūtų panašaus poilsio reikalingas, vis tik yra reikalingas tos ramybės. Jo vakarojimas privalo būti susikaupimas, jo vakarienė — lengvas pasistiprinimas, jo žaidimas lengvas dienos darbo sudėstymas ir rytykščio paruošimas. Jam reikalingi savi completai — imant perkelta prasme — kurie papildytų ir pašvęstų. Vakaras yra jungiamasis organas tarp dieninių gabalėlių, kurių visuma sudaro gyvenimą. Rytmetį bus reikalinga tuojau gyventi: tam reikalinga iš vakaro nusiteikti ir paruošti naktį, kuri pati sulipdo, be mūsų žinios, sąmoningus darbus.

Ką šiuo reikalu besakytų aistringa ir interesuota tųjų žmonių iliuzija, kurie žmoguje nori rasti smaguriautojo (viveur) dalį, išsiblaškymas nėra atilsis, bet išsekinimas. Poilsio negali duoti jėgų išblaškymas. Poilsis yra grįžimas atgal, atleidus pastangas, prie šaltinių; yra tai atstatymas restauracija, bet ne kvailas aikvojimas.

Aš gerai žinau, kad tam tikrais atvejais išaikvoti, reiškia įsigyti: taip yra, kada kalbama apie sportą, rekreacijas ir mes mokėsime savo laiku ne tik toleruoti, bet ir reikalauti tokio aktingo atsileidimo (détente). Bet ne tas yra normalus vakaro uždavinys. Vakarui tenka dvejopas poilsis — dvasinis ir fizinis: poilsis Dievuje ir poilsis motinoje gamtoje. Pirmąjį teikia malda; antrąjį kūno ilsėjimas, kurį seka pilnesnis nakties poilsis.

Vakarais privalu atsiduoti švelniems ritmams, kurių pavyzdys yra nakties kvėpavimas. Leisti reikštis savy lengvučiams determinizmams, įpročiams pakeisti iniciatyvas, familiariai rutinai atstoti karštojo aktingumo pastangas — vienu žodžiu tariant — nustoti tam tikra prasme norėti, kad nakties atsižadėjimas įnauguruotųsi (prasidėtų): tame yra išmintis. Ta išmintis galima bus atpažinti iš to sušvelninto gyvenimo, to pusiau aktingumo, kuris rimsta (s'apaise). Šeimyna ten ras savo dalį; meilus pašnekesys sujungs sielas; bus pasikeičiama patirtais įspūdžiais, sugalvotais sumanymais; sielos patikrins viena kitos savo įstebėjimus ir tikslus; paguos dienos sėnystą; viešpataus garmonija ir tuo būdu bus atšvęsta vigilija šventės, kokia krikščioniui privalo būti kiekviena naujai auštanti diena.

Miegąs dažnai nesąmoningai atsiranda tokioj pat padėtyj, kokioj jis buvo motinos iščiuje. Tai yra simbolis. Poilsis siekia kilmės: gyvybės kilmės, jėgos kilmės, įkvėpimo kilmės; jis padeda užsigrūdinti; bendras vakarinis į save nukrypimas tą patį reiškia. Užsigrūdinti gi negali reikšti blaškytis; tai panaši į pasislėpimą, tiekimą žmogiškųjų syvų taikingu susitelkimu, galybės naujinimu; tai reiškia—atgaivinti mumyse organinę ir šventąją gyvybę atsileidimu (détente), malda, tyla ir miegu.

IV.

Mes prisiartinome prie to, kas nebėra paruoša, tęsinys, naudingas atsikvėpimas, poilsis darbo laukiant, bet pats tikrasis darbas ir laikas pašvęstas uoliam (studieuse) susitelkimui, pilnutinėms pastangoms. Todel mes ir pavadinsime tas intelektualio gyvenimo viršūnes: pilnumos momentai.

Didžiausioji šios knygelės dalis neturi kito dalyko kaip tik to laiko, tų momentų naudojimą negali būti kitos kalbos, kaip kad reikalinga tą laiką branginti savyje, saugoti, atlaikyti „vidaus celę“ nuo jai gresiančių įsiveržimų.

Mūsų gyvenimo momentai nėra visi lygios vertybės ir tos vertybės paskirstymas kiekvienam jų klauso įvairių įstatymų; todel nėra absoliutės taisyklės; tačiau reikalinga primygtinai tatai pabrėžti. Studijuok, dėmėkis savo gyvenimu: kas yra jis, ką jis leidžia, kam yra palankus, ką draudžia, ką jis tau teikia iš savęs. tavo ugningoms valandoms.

Ar tos valandos bus ryto ar vakaro metu ar pusiau? Tu vienas tegali tai nuspręsti, nes tu vienas težinai savo pareigas ir prigimtį nuo kurių pareina tavo dienų sutvarkymas.

Jei kas tegali naudotis tik mažu valandų skaičiumi ir jei laisvai gali jas pasirinkti, atrodytų kad rytmečiui geriau duoti

pirmenybės. Naktis atstatė jėgas; malda davė sparnus; ramybė viešpatauja aplink ir distrakcijų pulkai dar nezirzia. Bet kaikuriems gali reikėti kitaip tvarkytis. Jei miegas vargingas, rytmetys būna neramus ir įtilžęs. Arba kai kam vienatvės stokuoja; tada ieškoma nuošalumo valandėlių.

Kaip ten bebūtų, sykį pasirinkimas padaryta, reikės išrinktąsias valandėles taupinti, branginti ir pačiam taupytis, kad geriau jas panaudotum. Reikės viską numatyti, kad niekas nesukliudytų, neišblaškytų, nesumažintų ar nenusilpintų tos brangios valandėlės. Norėdamas jai pilnumos, atsisakyk nuo tolimos ruošos; susitvarkyk visa tikslingai; žinok ką norįs padaryti ir kaip; sutelk savo medžiagą, užrašus, knygas; venk del niekų gaišti.

Be to, kad tos valandos būtų apsaugotos ir tikrai laisvos, reikalinga, kad keltai greit ir pasiskirtu laiku, kad valgis būtų lengvas; venk bergždžių pašnekėsių, nereikalingų vizitų; apsiribok susirašinėjimą vien griežčiausiu reikalu; laikraščius vien permesk akimis. Šie patarimai, kuriuos mes pateikėme, kaipo kiekvieno studijų gyvenimo sąlygą, juo labiau taikintini tam, kas yra to gyvenimo centras.

Šitaip viską paruošęs ir viską numatęs iš karto atsirasi darbo papėdėje; galėsi atsidėti, iš gelmės paskęsti darbe ir smeigti savo nagus; dėmesys nebus išblaškytas, pastangos nebus susmulkintos. Labiausiai venk pusiau—darbo. Nesek tais, kurie ilgas valandas sėdi prie darbo stalo palaidu dėmesiu. Geriau sumažinti darbo laiką, bet gelmėn jį pastūmėti, tuo padidinant jo vertybę.

Padaryk ką nors arba nieko nedaryk. Ką nusprendei padirbti—dirbk karštai; iš peties ir žiūrėk, kad bendras tavo veikimas būtų stiprių pastangų eilė. Pusiau—darbas, kurs yra pusiau polsis nėra naudingas nei darbui nei poilsiui.

Šaukis įkvėpimo. Jei jis nevisada klauso, vistik jis yra jautrus nuoširdžioms pastangoms. Nėra reikalo perdaug įsitempti, bet reikalinga susiorientuoti, siekti tikslo, prašalinti iš akiračio visą kas nėra kaip medžiotojui, taikomasis daiktas. Atnaujink „maldos dvasią“; būk amžinatvės padėtyje, širdį pavesk tiesai, dvasią—didiesiems įstatymams, vaizduotę laikyk atvira, kaip sparnai, ir visa esybe jausk aukštybėse tyliųjų žvaigždžių myriadus. Po tavo kojomis, labai žemai, pasiliks gyvenimo trukšmas, bet tu jo nebegirdėsi; tu begirdėsi tik sferų giesmę, kurios Scipiono sapne simbolizuoja kūriamųjų jėgų harmoniją.

Taip atsiskleisti tiesai, atsitraukti nuo viso kito ir, jei galima taip pasakyti, išpirkti bilietą kitam pasauliui — tai ir yra tikrasis darbas. Apie tokį mes ir kalbame, sakydami, kad užtenka dviejų valandų dienai dideliam dalykui padaryti. Be abejo, tai yra maža, bet iš tiesų, visas sąlygas išpildžius, to užtenka ir tai geriau negu penkiolika valandų taip vadinamo „darbo“ tų pagyrų, kurie visiems išūžia ausis.

Kai kurie darbo vergai yra iš tikrųjų pasiekę tokių pasakiškų skaitmenų. Jų darbas yra tai, ką galima pavadinti laiminga

baisenybe, jei tik tai nėra griaujanti beprotybė. Normalūs darbininkai gali nuo dviejų ligi šešių valandų pastoviai ir gražiai dirbti!

Kas žino laiko kainą, turi to laiko visada užtektinai; negalėdamas jo pratęsti jis jį pakelia ir pirmiausia sutrumpina. Laikas, kaip auksas, turi savo storumą; verčiau turėti didelį, gerai nukaltą medalį, negu ploną ištęstą aukso lapą.

Reikalinga pažymėti, kad vienas darbo seansas negali būti labiau vientisas negu pats intelektualis gyvenimas. Darbas eina tomis pačiomis fazėmis; pradžioje eina palengva, neretai gana sunkiai; toliau pasiekiama maximumo; pagaliau pavarsgtama. Tai yra ištisas ciklius: gajus rytmetis, kaitrus vidudienis, melankolingas vakaras. Reikia būti šio vakaro Josue, kad vis pertrumpa kova tęstųsi.

Mes dar sugrįšime prie šios saugomos šviesos aiškumo sąlygų; tuo tarpu pasakysime viena: ginti vienatvę tokiu atsidėjimu, kuris nieko nepaiso. Jei turi pareigų atlik jas savo laiku; jei turi draugų — pasimatyk su jais savo laiku; jei nenoramas bels į duris, mandagiai jas uždaryk.

Be galo yra svarbu, kad savo šventomis valandomis ne tik nebūtum trukdomas, bet kad žinotum neturįs būti trukdomas; tegu pilniausias saugumas aprūpina tave šiuo atvilgiu, kad leistų tau pasiekti tikro susitelkimo. Tegu Cerberis saugo tavo duris. Kiekvienas išorės reikalavimas yra apmokamas vidaus reikalavimo kaina ir delto kiekvienas kliudymas gali būti brangia vidaus atradimų kaina apmokėtas. „Kai pusdieviai pasitraukia dievai ateina“[1]).

Atsimink tiktai, kad ta visiška vienatvė, kuri reikalinga darbui, nebuvo imama vien materiale prasme. Buvimas kito asmens gali padvigubinti tavo ramybę. Turėk greta lygiai aistringą darbininką, draugą paskendusį mintyje ar kitokiame harmoningame užsiėmime, rinktinę sielą, kuri tavo darbą supranta, remia pastangas tyliu švelnumu ir tavo aistroje užsidegusia aistra — tai nebus išblaškymas, bet parama.

Kai kuriomis dienomis viešose bibliotekose jauti, kaip susitelkimas tave apgaubia ir kelia iš visų pusių kaip atmosfera. Tave pavergia kaž kokia religinė nuotaika; nedrįsti išsiblaškyti, žemėn nusileisti. Juo daugiau yra aplink tave tų adoratorių, kurie dvasioje garbina tiesą, juo tu jautiesi vienas prieš vieną tiesą ir juo lengvesnė ir malonesnė yra tau kontemplacija.

Jaunutė šeima, kur vyro darbo kambaryj pamatysi žmonos darbo stalą ar rankdarbių pintinėlę, kur meilė moka skraidyti ir tylėti leisdama savo sparnu plasdenti gražios svajonės ir įkvėpimo vėjeliui — irgi yra darbo paveikslas ir pavyzdys. Tokioje gyvenimo vienumoje, kokią sukuria krikščioniškoji šeima, yra vietos minties vienumai ir jos sutelkimui. Juo daugiau sielos - sesers gyvens kartu, tuo jos lengviau apsigins nuo išorės.

---

[1]) Ralph — Waldo Emerson. Poema.

Ir vistik sykį tiksliai suprasta vienatvė privalo būti atkakliai ginama. Nereikia klausyti nei draugų, nei giminių, nei praeivių, nei pačios meilės. Negalima viską iš karto mylėti. Tu priklausai tiesai: jai tavo kalbos. Be nepaprastų atsitikimų, niekas neprivalo nusmelkti pašaukimo.

Galvotojo laikas, jei jis teisingai jį naudoja, yra, tikrai paėmus, visuotinoji meilė. Tiesos žmogus priklauso visai žmonių giminei su pačia tiesa: nėra ko bijoti egoizmo, jei užsidaroma del tos įstabios ir visuotinos žmonių geradarės — tiesos.

Mokėk širdingai priversti atleisti tau tuos, kuriuos palieki ir kuriuos gal suskaudini. Atpirk vienatvę; atpirk savo laisvę panaudodamas švelnų atsidavimą ir dėmesį kitų atžvilgiu.

Linkėtina, kad tavo pasitraukimas būtų visiems naudingesnis, negu tavo tiesioginė pagalba. Kad jis bent mažiausiai jiems kainuotų. Atsilygink, ir tegu tavo dalina nepriklausomybė bus atsveriama tavo visiška priklausomybe ten, kur pašauksi tave pareigos.

Lietuvino E. Turauskas.

Liūdnas rudenėlis.

Kur tie sodai žaliumynai?
Kur baltų žiedų pusnynai?
Kur tas rojus saldžiakvapis?

Kur tie rožių rausvi krūmai?
Kur lelijų balti rūmai?
Kur bijūnas žalialapis?

O tie sodai, tie žalieji,
Žemės rojum apšauktieji,
Aukso rūmais jau pavirto.

Bet ir aukso, koks ten sluoksnis!
Štai, auksinis buvęs gluosnis
Jau į žagarus pavirto.

Lazdijai 1924-X-12.

Gvazdikas.

Doc. Pr. Penkauskas.

Nietzsche ir pasaulinis karas.

I.

XIX šimtmečio paskutiniajame trečdalyje Europos laiko dvasia pradėjo negalauti. Buvo manoma, kad liga praeis savaime, bet tas neišsipildė. Bendra tuomet Europos silpnybė, viešpatavusi ir gyvenime ir literatūroje, tai baisiausias pesimizmas, arba matymas pasaulyje vien tiktai bloga. Tos negeros visuomeniškosios ligos tėvu teisingai yra laikomas vokiečių filosofas Šopenhaueris (Schopenhauer). Jam mirus, pesimizmo dvasia dar giliau įleido šaknis Europoje, nes jis turėjo nemaža pasekėjų, kurie stengėsi tėvo pasodintą medelį palaistyti, paauginti. Tuo būdu Europoje kilo nauja, grynai pesimistinė, srovė literatūroj. Jos atstovais buvo visiems žinomieji, senųjų rašytojų priešininkai, Zola, Ibsenas (Ibsen), Meterlinkas (Maeterlink), Dostojevskis ir Tolstojus. Tačiau visi jie į visuomenę, jos gyvenimą ir ypač jaunąją kartą tepadarė tik paviršutinės įsravos. Mat nedaug teatsirado gyvenančioje proto gyvenimu visuomenėje žmonių, kurie paskleistuosius tų rašytojų raštuose obalsius tuojaus būtų vykinę praktiniame gyvenime. Tiesa, pesimistų raštai buvo visų labai mylimi, skaitomi, apie juos daug kalbėta draugijiniame gyvenime, prirašyta dideliausi tomai, bet didesnės, vidujinės įsravos į visuomenę jie vis tiktai nepadarė.

Visai kitaip priėmė Europa pesimisto — nuliūdėlio *Fridriko Nietzschės* raštus. Kitaip jie ir veikė į visuomenę, ypač į jaunąją kartą. Nietzsche (sk. Nicšė) savo raštais veikė vidujinai. Visuomenė, kaip išalkęs vargšas, nežiūrėdama, ar mestas valgis geras, ar supuvęs, griebėsi jo raštų. Kad tai daugiau paaiškėtų, bent trumpai peržvelgsime Nietzschės gyvenimą ir svarbiausias jo raštų mintis.

Gimė Fridrikas Nietzsche Röckeno sodžiuje, palei Lützeną (prie Leipzigo) 1844 m. Tėvas jo buvo protestantų pastorium Röckene. Vaikas buvo be galo gabus, nors kalbėti tepradėjo vos trejus metus pabaigęs bet, užtat ketverius sukakęs jau rašė ir skaitė. Penktuosius metus beeidamas jis neteko tėvo ir liko našlaičiu. Motina su jaunu, penkiamečiu Fridrikėliu apsigyveno Naumburge (Hessen—Kassel'yj). Vaikas gyveno čia vienų moterų draugijoj, nes toje šeimynoje, prie kurios buvo prisišliejusi Nietzschienė nebuvo nė vieno vyro. Moterų draugijoje beaugdamas vyras visuomet kiek sumoteriškėja. Taip atsitiko ir su Fridrikėliu. Lig 14 metų amžiaus jis gyveno viršminėtose apystovose ir buvo, kaip sakoma, tylus, ramus, tiesą mylįs vaikelis, nors retkarčiais mokėdavo parodyti savo jaunus ragelius. Labai mėgo vienumą ir muziką. Visos jauną vaikiną apsupančios moterys, nešskiriant nė Fridriko motinos buvo, be galo dievotos. Dievotumas atsimušė ir jaunoje jų mokino sieloje: jaunas Nietziche ir gi buvo maldingas,

Pradėta Fridrikėlis mokinti. *Naumburgo* mokykla davė mokiniui labai gerą pradžią. Kaip tiktai ten daug dėmesio buvo kreipiama į jaunimo auklėjimą, ko taip stinga mūsų mokykloms Mokykla, galima sakyt, įdiegė jaunam Fridrikui *savitvardą* ir didelę *protinio bei dvasinio darbo meilę.* Jis pamėgo mokslą, poeziją, muziką ir ypatingai mylėjo Wagner'į. Bet už viską aukščiau statė ir mylėjo *religiją.*

Pabaigęs Naumburgo mokyklą ir turėdamas 20 metų Fridrikas stojo į *Bonn'os* universitetą, pasirinkdamas filologijos skyrių. Likęs studentu jis iš karto paskendo linksmo, be atodairos į rytojų, vokiečių studentų gyvenimo vilnyse. Bet tas ilgai nesitęsė: išauklėtas kitoje dvasioje jaunuolis nenorėjo išsiblaškyti, bijojo, anot jo paties, prarasti „dvasios šventumo", taip sunkiai įgyto motinos globoje. Čia ir prasidėjo Fridriko sieloje didžiulė vidujinė kova. Tą kovą Nietzsche pralaimėjo: neišlaikė smarkaus prieštikybinių minčių užpuolimo ir pabūgęs, kaip bailys kareivis bijodamas tvirtesnio priešo, pasileido atgal — *visai išsižadėjo krikščionybės* ir liko jos priešu.

Išbuvęs metus Bonnoje, sekančiais metais persikėle į Leipcigą. Dabar linksmas kadaise Fridriko ūpas visai nupuolė. Pasidarė jis paniuręs, prislėgtas, it ne savas. Mat kaž kaip netikėtai kartą pakliuvo jam ir rankas Šopenhauero filosofiškas veikalas— „*Pasaulis kaipo valia ir įsivaizdavimas*" — ir nuo to laiko ištisais dvejais metais jo mėgiamiausiais mokslo dalykais laisvu nuo kalbotyros metu liko filosofija, muzika ir pasivaikčiojimas, kuriuos jis atlikdavo visada vienas.

Atlikęs karo tarnybos pareigas ir dargi susižeidęs, kad geičiau jas baigtų, Nietzsche, pabaigęs kalbotyros mokslą ir turėdamas puikią savo buvusio profesoriaus Ritschlio rekomendaciją, buvo pakviestas kalbotyros profesorium į Bazelį, kur susidraugavo su garsiuoju *Ričardu Wagner'iu.*

Atėjo 1870 metai. Prasidėjo žinomasis vokiečių ir prancūzų karas. Nietzsche, kaipo didelis tėvynės mylėtojas, užsirašo į sanitarų eiles. Kare jam nepasisekė. Lydėdamas vieną dieną didelį sužeistų kareivių transprotą, jis užsikrėtė sunkia liga, nuo kurios jam nebepavyko išsigydyti ir kuri progresuodama padarė jį nelaimingu.

Karas pasibaigė. Nietzsche grįžta į Bazelį ir pasišvenčia mokslo darbams. Pasirodė pirmas jo moklos veikalas — „*Tragedijos gimimas iš dvasios muzikos,*" kur jis tiesiog garbina savo draugą Wagnerį, ir Šopenhauerį, vadindamas juos didžiausiais pedagogais ir vokiečių kultūros tėvais. Tai yra pirmas Nietzschės gyvenimo periodas.

Graikų dailė tuo laiku padarė į jį didelio įspūdžio. Prasideda antrasis jo gyvenimo periodas. Dabar jis virsta savo geriausio ir mylimiausio draugo muziko Wagnerio priešu. Delko? O gi delto, kad Wagneris savo paskutiniajame veikale „*Parcival*" įdėjo nemažai krikščioniškosios spalvos, išgyrė krikčioniškąją moralę. Už tai Nietzsche pradėjo jo aršiausiai neapkęsti. Dar pri-

sidėjo asmeniniai dalykai, kurie tą nesutikimą labiau padidino. Nietzsche rašo „*Aforizmus*“, kuriuose atmeta krikščioniškąją moralę. Tuomet jau Nietzsche buvo labai nesveikas ir tikrai ligos dėliai 1879 metais apleido. Bazelį. Proto ūkanoms išvaikyti daug keliauja ir dažnai buvoja Italijoje. Trims metams praėjus. Nietzschės protas pasitaiso, bet užtat jis įgauna akių ligą ir ilgą laiką negali naudotis taip svarbia žmogui dovana. Kiek pagijęs, vėl pradeda dirbti. Dabar tai subrendusio visokiais atžvilgiais Nietzschės protas pasiekė aukščiausią dvasios darbo pakilimo laipsnį. Nietzsche, taip sakant, iškilo, kiek tik iškilti galėjo. Šitame antrame savo gyvenimo periode jis nebenorėjo, anot jo paties, būti „ieškotoju“, bet panoro sutverti nuosavią „šviesą,“ „savo asmeninę saulę“. Užtatai ir kalba dabar jis kaipo autoretingas mokytojas, kurį, galima sakyti, šildo jo paties sutvertos saulės spinduliai. Tą aukščiausį Nietzschės pakilimo laipsnį geriausiai nurodo rašytas tuo metu jojo veikalas „*Linksmasis mokslas*“ (Foehliche Wissenschaft). Kaip tiktai tuo pat laiku (1881 — 1885) parašė jis ir pamatinį savo veikalą „*Taip kalbėjo Zaratustra*“ (Also sprach Zarathustra), kuris sukėlė nepaprastai daug kalbų ir ginčių visame pasaulyje. Jame rašytojas paskelbia naujus lik šiol negirdėtus obalsis, kurie palietė pamatinius žmonijos gyvenimo klausimus. Šituo maž daug metu ir atsitiko su Nietzsche nelaimė. Jo galingieji sparnai, iškėlę jį taip aukštai, staiga tose aukštybėse atsisako daugiau tarnauti, ir vargšas, it akmuo, lekia žaibo greitumu žemėn.

Tai trečiasis jo gyvenimo periodas — jo kritimas. Vis labiau ir labiau senoji liga ėdė naikino jo kūno ir dvasios jėgas. Vienuma, kurią Nietzsche ir kūdikiu, ir moksleiviu, ir studentu, ir suaugusiu vyru būdamas taip labai mėgo, nes jis visuomet buvo vienas, nuo kitų atsiskyręs, šitame jo kritimo periode virto tiesiog baisiausia žaizda. Jam rodėsi, kad jį visas pasaulis pamiršo, jo niekas nenori žinoti, visi jį niekina; visa tai jam be galo skaudėjo. Gyvas kitada dvasios lakūnas lieka didžiausiu melancholiku — nusiminėliu. Šitame sunkiame jo gyvenimo laikotarpyje pasirodė keli moksliški rašiniai kaip „*Anapus gera ir bloga*“ (Jenseits von Gut und Böse), „*Nietzsche prieš Wagnerį* (Nietzsche gegen Wagner), „*Stabų žlugimas*“, „*Antichristas*“ ir kiti. Nietzsche manė parašyti dar didelį veikalą, kuris apimtų visą jo pasaulėžvalgą, kitaip tariant visą jo mokslą. Vienok tas sumanymas neįvyko, nes tamsūs jo proto nakties šešėliai slinko vis arčiau, darėsi vis ilgesni ir ilgesni, iki galų gale Nietzschės dvasią užgulė visiška tamsa. 1889 metais Turine, Italijoje, liko jis bepročiu. Jo sesuo Elzė Försterienė slaugino atsidėjus mylimąjį brolį. Sulaukęs 1900 metų ir turėdamas 56 metus Fridrikas Nietzsche pasimirė.

II.

Ką galėjo turėti bendrai miręs beveik 25 metai Fridrikas Niethsche su baisiuoju pasaulio karu?

Nietzsche yra ne tiktai protininkas-filosofas, bet ir labai gabus rašytojas-poetas. Kiek jo raštuose įvairumo, spalvų, vaizdų vaizdelių! Galima sakyti, jog kalbos gražumu niekas Nietzschės Vokietijoj dar nepralenkė. Tuo kai kurie rašytojai ir aiškina didelį Nietzschės raštų skaitymą ir pasisekimą. Tą gerai suprato patsai Nietzsche ir pasididžiuodamas viename savo veikale kalba apie deimantinį Zaratustros grožį. „Liuterio kalba ir poetiškoji Biblijos forma — tuodu dabartinės poezijos pamatu", sako jis, „tai mano išradimas" (Nietzsches Werke, Leipzig 1899, 8 tomas). Žodžiu, savo raštų forma Nietzsche pirmaeilis poetas-dailininkas. Tuo įsitikins kiekvienas, paskaitęs nors trumpus, sakysiu, šiuos jo eilėraščius: „*Mano laimė*", „*Prie Glečero*", „*Tėvynėn grįžimas*", „*Apleistas*", „*Gegužio daina*", „*Ruduo*", „*Keleivis*", „*Saulutė leidžiasi*" ir kitus, kuriuos, kaipo geriausius naujos vokiečių poezijos pavyzdžius, galima rasti kokioje nori chrestomatijoje.

Bet ne vien tiktai gražia kalba traukė į save Nietzshe skaitytojų ir pasekėjų minias. Gražioje formoje, jei nėra gilaus turinio, ne daug ką įžiūrėsi. Žiūrint gi į Nietzchės raštų turinį, reikia pasakyti, kad jie yra pilni naujų jo paskelbtųjų idejų.

1. Nietzsche paskelbė, galima sakyti, naują ateities tikėjimą, tikėjimą į laimingesnę žmogaus ateitį. Jis sako, kad tikėjimas į tam tikras tiesas žeminąs žmogų, nes žmogus lenkiasi prieš aukštesnę už save esybę — Dievą. To girdi, ateities žmogus nedarysiąs. Jis bus pats sau dievas, ir tai padarysią jį laimingu, nes tada žmogaus gyvenimas būsiąs pilnas, o dabartinėje padėtyje jam šio to trūkstą. Ne vien tik tikėjimas į gera į tam tikras tiesas daraąs žmogų laimingu, bet ir tikėjimas į bloga ir iliuzijas esąs taip pat naudingas. Pasaulis esąs betiksliai sutvarkytas; neverta esą žmogui šiame pasaulyje ir gyventi. Tiktai ateities žmonės geriau mokėsią visa vertinti ir savo gyvenimą padarysią pilnesniu. Tuo būdu Nietzsche atmeta krikščioniškąją pasaulėžiūrą, valdančią pasaulį Dievo apvaizdą, žmogaus nuo Dievo priklausomybę — apskritai visą krikščioniškąjį dogmatizmą.

2. Iškėlęs tuo būdu naują, lig šiol negirdėtą mokslą, t. y. kad ir blogybė galinti būti ir esanti kartais žmogaus gyvenimo tikslu ir daranti jį laimingu, nes teikianti gyvenimo pilnumą, Nietzsche eina toliau ir sutveria naują etikos arba elgimosi mokslą. Tai atliko jis savo veikale „*Moralės genealogija*", parašytame 1887 m. Kristaus mokslas sako, kad elgimosi taisyklės yra visiems žmonėms vienodos, kad gera ir bloga, arba dorybė ir nuodėmė yra visuomet sau priešingu dalyku; ne tiktai yra, bet ir visuomet bus tokiais, ar žmogus gyventų ar negyventų, ar pasaulis būtų ar nebūtų. Visai kitaip aiškinama „Moralės genealogijoje". Nietzsche sako, kad tas ką mes vadiname gera-moralu, prieš kelius šimtus metų buvo laikoma bloga-nuodėminga; o ateities žmogus taipgi permainysiąs bloga ir gera sąvokas, nes, mat, kiekvienas amžius turįs savotišką etikos supratimą. Yra dvi morali, sako toliau Nietzsche: *ponų moralė* ir *vergų moralė*.

Pirmieji nori valdyti ir visa, kas valdymui padeda arba prie valdymo vede, laiko gera ir leistina, o šie pastarieji priešinasi, bet būdami silpni neišmano, savo vertės nesupranta ir delto išrado sau vadinamą vergų moralę. Jie, norėdami save susiraminti, savo sunkią naštą kiek palengvinti, išrado, kad *meilė, nuolankukumas, triūsas, Dievu pasitūrėjimas* esą geri darbai. — Anot Nietzschės, tai yra blogiausi dalykai. Kadangi krikščionybė kaip tiktai skelbia Dievo ir artimo meilę, nuolankumą, žmogaus menkumą, triūsą kaipo Dievo įsakytą dalyką, reikalą padėti viltį Dievuje, tai Nietzsche matė tame vergų moralės palaikymą, o tokia moralė esanti priešinga evoliucijai.

Pamatęs savo klaidą, stengėsi ją atitaisyti ir mokino visus, kad pamatiniąja išminties tiesa yra noras likti *viršžmogiu*, ir kad žmogus juo likdamas pasieksiąs savo tikslą. Tačiau klausytojai jo nesuprato. Tada Zaratustra metė žmonių draugiją, liko atsiskyrėliu ir mokino vien tik savo išrinktuosius mokinius.

Tai maždaug trijų tos knygos dalių turinys. Ketvirtoje dalyje autorius piešia ateities paveikslą, kuris įvyksiąs tada, kada žmonės pradėsią vykinti gyveniman viršžmogio mokslą.

Tačiau kaip Nietzsche sukūrė savo viržmogio teoriją?

Nietzsche yra mokslininko Darvino pasekėjas. Darvinas mokė, bet tinkamai neįrodė, kad pasaulyje einanti didžiulė evoliucija, nuolatinis kitimas. Iš žemesnių rūšių, girdi, kylančios aukštesnės ir t. t. Nietzshe ėjo toliau. Jis sako, kad žmonės, kaip ir gyvuliai, dalinasi rūšimis, į vadinamas kastas. Vieni priguli prie žemesniųjų rūšies, kiti prie aukštesniųjų. Žemesniųjų žmonių rūšiai tinkanti dabartinioji tvarka, dora ir tiesa, aukštesniajai gi visai netinkanti. Vietoj vergų moralės jis siūlo naują „viršžmogių moralę“, kuri, girdi, ir padarysianti ateities žmoniją laiminga. Toji naujoji Nietzschės moralė darėsi aiškesnė pasižiūrint tiems žmonėms, kurie ją savo gyvenime vykdinsią. Tuos žmones Nietzsche vadina ateities žmonėmis, *viršžmogiais* (Übermenschen).

3. Viršžmogio supratimas yra svarbiausias dalykas visame Nietzshės moksle, nes jis (viršžmogis) sutversiąs naują tikėjimą ir naują moralę. Taigi kas tai yra tasai viršžmogis, kaip Nietzsche jį sugalvojo ir kokie jo tikslai?

Viršžmogio, aukštesnio žmogaus, žmogaus milžino idėją piešia mums Nietzsche savo veikale *„Taip kalbėjo Zaratustra“* (1881—1885). Tas raštas, anot Nietzshės sesers, yra ne kas kita, kaip tik Fridriko, jos brolio, pergyvenimų aprašymas. Trumpas jo turinys yra štai koks.

Zaratustra arba Zaroastra, persų išminčius gyvenęs 700 m. pr. K. labai mylėjo tiesą ir laikė ją pirmąja visų kitų dorybių tarpe. Zaratustra niekumet neklysdavo. Vienok ir jis vieną kartą paklydo, manydamas, kad elgimosi įstatai yr visiems vienodi.

Jie (aukštesnieji) tveria sau naują tvarką, naują dorą, naują tiesą. Pačioje aukščiausioje žmonių rūšyje atsirandą kartais asmenys, kuriems visų rūšių tvarka netinkanti ir jie tveria sau nau-

ją. Tie tai asmenys esą *viršžmogiais*. Žemesnieji neprivalą jiems priešintis. Jeigu gi jie priešinasi, tai viršžmogiai gali su jais elgtis kaip tinkami, nes jiems (viršžmogiams) privalanti tarnauti visa žmonija. Mat, viršžmogis geriausiai atstovaująs visos žmonijos reikalus. Šitie viršžmogiai, o ne žemesnieji, ir būsią, anot Nietzschės, „anapus gero ir blogo“. Viršžmogis turįs būti narsus, negailestingas, neatsižiūrįs į nieką, tiesiog beširdis santykiuose su kitais žemesniosios rūšies žmonėmis, nes jei tokio nuožmumo nebūsią, negalėtų būti ir viršžmogio. Nėsant gi viršžmogio, nebūtų nė būsimosios, gražiosios ateities. Taigi viršžmogis, anot Nietzschės, į visus kitus žmones turįs žiūrėti kaipo į laiptus, kuriais lipa žmonijos atstovai į gražią ateitį.

Toks yra Nietzschės viršžmogis. Tat iš viso pasakyto aišku, kad Nietzsche yra didžiausias krikščionybės priešas, nes krikščionybė palaikanti silpnuosius ir platinanti vergų moralę. Taip pat Nietzsche neapkenčia visokio socializmo, kuris kaip žinoma, neva lengvinąs prispaustųjų būvį. Anot Nietzshės, ne žemesnieji rankpelniai pakilę padarysią žmoniją laiminga, bet viršžmogiai kitų prakaitu sudarą pagerintąją žmonių rūšį-veislę. Tuo pat Nietzsche yra didžiausiu *antifeministu*. Moteris yra silpnesnė už vyrą, taigi ji neturi teisės skųstis, kad jai bloga, bet turi tarnauti viršžmogiui-vyrui.

Lygiu būdu neapkenčia Nietzsche *tėvynės meilės, visokios valdžios, demokratizmo, anarchizmo,* nes tai vis esą dalykai, kurie iškelia tūlą kastą, tulą žmonių draugiją ir jos labui dirbą, visai nepaisydami viršžmogio ir būsimosios žmonijos ateities.

Galų gale viršžmogio užduotimi yra kas kartą žengti žmonijos vardu pirmyn — gerinti žmonių rūšį. Tie viršžmogiai padarysią savo asmenyje visus laimingais.

Kaip kiekvienoje tautoje, nors mažai esą viršžmogių, taip lygiai visų pasaulio tautų tarpe esančios *viršžmogių tautos*. Jos tai ir sudarančios visos žmonijos branduolį, joms visi likusieji žmonės su pasididžiavimu turį tarnauti.

Nietzschės raštų kalbos gražumas, mokėjimas veikti skaitytojus, viliojantis turinys darė jį kokiu tai ypatingu mokytoju. Dar Nietzschei gyvam esant susidarė Vokietijoj labai didelė jo garbintojų ir pasekėjų minia. Kas 25 metai viena žmonių karta eina nuo gyvenimo scenos ir užleidžia vietą kitai kartai. Nietzsche nustojo rašęs 1889 m. Taigi nuo jo mirties jau visa karta atgyveno savo amžių ir pasitraukė šalin. Jau anoje atgyvenusioje kartoje matome daug faktų, kurie rodo, kad vokiečiai užsimanė būti viršžmogių tauta. Užteks paminėti varu lenkų žemių Poznaniuje išpirkimą, arba t. v. „Drang nach Osten“. Pasaulinis karas tą patį rodo. Pradėdamas karą vokiečių kaizeris garsioje prakalboje labai aiškiai pasakė, kad pats Dievas išrinkęs vokiečių tautą, ir kad ji turi be atodairos žengti pirmyn. Nietzschės dvasioje buvo išaugusi vokiečių kariuomenė, todel jie taip nuožmiai sulig savo įsitikinimu naikino žemesniųjų žmonių rūšis. Taigi labai gerai Vokietijos žvilgsniu pasielgta su Belgija

ir jos gyventojais, su luksemburgiečiais, su Kališo piliečiais. Visai ramiai smeigė vokietys savo ilgą abipus ašmenų durtuvą į priešo krūtinę, nes tuo būdu manė atlieka virššmogių tautos užduotį, vedą žmoniją į šviesią ateitį. Delto vokiečiai pirmieji pavartojo prieš vergų moralės platintojus nuodingąsias dujas, nupiautais galais kulkas ir kitus nuožmiausius kovojimo ginklus, neleistus ir negirdėtus žmonijos istorijoj. Dabar aišku, kodel jie taip nuožmiai elgiasi su užkariautomis tautomis. Galima taip pat spręsti, kas būtų su mūsų brangia tėvyne Lietuva, jei ji pakliūtų į viršžmogiais save laikančių vokiečių nagus.

Tokią tai aš matau vokiečio Nietzschės įtaką į Didįjį pasaulio karą.

Voronežas, IX-17-1916 m.

* * *

Aš norėčiau dainuoti apie skaistų gegužį,
Apie tyrąjį jausmą neužviltos širdužės,
Kada sielą gaivino pirmos jaunos svajužės...
Aš norėčiau dainuoti... jausti šiltą gegužį...

Bet daina mano miršta... Ir krūtinės gelmėje
Slėpsnys paskandintas surakino man lūpas.
Šiandien mane beslėgia šalto rūdenio ūpas...
Tyli dainos užburtos niekados neskambėję.

Kada lapai geltoni kris vaitos nusiminę,
Kada rudenio šalnos pabučiuos jauną gėlę,
Parymoki drauguže, pamąstyk valandėlę...
Gal atspėsi kas slėgia kartais jauną krūtinę...

1924-V-22. *Neris.*

L. K. Studentų Ateitininkų konferencija 1924. XI-12--13 d. prisiminus.

Gražiai išpuoštoje Jėzuitų salėje susirinko didelis ateitininkijos būrys. Prieš pradedant konf-ją visi kalbas tarp savęs, dalinas įspūdžiais, naujienomis. Atėjus paskirtam laikui konf-ją pradeda Centro pirmininkas stud. Matulionis. Pradžioje ėjo sveikinimai. Sveikino atstovai nuo įvairių organizacijų. Kai kurie sveikinimai buvo prisiųsti telegramomis. Iš atstovų pranešimų galima manyti, kad ateitininkai nesnaudžia, o siekia, artinas prie savo idealų.

Del pranešimų daugiausia kilo kalbų ekonominiu studentų klausimu. Medžiaginis studentų klausimas iki šiol buvo apgailėtinam stovy, o iš pranešimų paaiškėjo, kad perspektyva dar liūdnesnė. Tas ir sukėlė daug kalbų. Daug kalbėta, reikšta įvairių pasiūlymų, nutarta patiems rūpintis ir kitų prašyt pagalbos.

Antram posėdy prof. Reinys skaitė paskaitą: Principai ir gyvenimas. Dievas, mokslas ir tėvynė mūsų principai. Nurodo ryšį ir artimumą tų principų. Siūlo tvirtai jų laikytis ir vykdyt iš karto asmeniniame, o vėliau ir visuomeniniam gyvenime. Padaro išvadą, principai yra gyvenimo kelio žvaigždės, jie turi vadovaut mūsų gyvenimui. Po to kalbama apie tolimesnį veikimą. Visi kalbėtojai persiėmė tuo klausimu, iš kiekvieno žodžių suprantamas noras ir pasiryžimas ateity dirbti. Užrubežiečiai stud-tai pasiryžta tirti vietos kraštą, rinkti žinias apie užrubežio mokyklas, remti spaudą, susirašinėti tarpe savęs ir palaikyti ryšių su atskiromis kuopomis. Del Lietuvos studentų tolimesnio veikimo daugiau kalbų kilo. Dauguma siūlo, sekmingesniam darbui perorganizuot Kauno kuopą. Teikta pasiūlymų, galop palikta pačiai Kauno kuopai persitvarkyt. Vėliau stud. Matulionis aiškina naują įstatų projektą. Seka diskusijos, svarstoma kiekvieną § papunkčiui. Įstatų projektas su atatinkamomis pataisomis priimamas. Vėliau priėmė Garbės Teismo statutą. Dar vienas svarbus kon-jos žingsnis prie rimto darbo, tai laikraščio leidimas. Manoma būsimą laikraštį pavadint „Židinys“, kurio redaktorium būti kon-ja vienbalsiai kviečia prof. Mykolaitį—Putiną. Jam padėt pasižada patys studentai.

Išrinkus centralinius organus seka konf-jos uždarymas. Čia vėl prasideda nuoširdžios kalbos ir linkėjimai. Ateitininkų Prezidentas Pr. Dovydaitis siūlo nuo šios k-jos įrašyt savo vėliavoje: „Mes eisime į liaudį“!, ir pataria tvirtai laikytis savo nusistatymų.

K-jos pirmininkas D-ras Ruginis pastebi, jog ši k-ja turėjo tikrai krikščionišką nuotaiką, siūlo sukalbėt a. a. už mirusius draugus. Po to giedama ateitininkų himnas. Himno žodžiai garsiai ir galingai veržias iš jaunuolių krūtinės. Tas teikia minties, kad mūsų ateitininkija stipri ir galinga. *M. K-tė.*

Ateitininkų gyvenimo kronika.

— Sal. Bačinskaitė ir Ign. Petrušaitis maloniai sutiko padėti Redaktoriui redaguoti „Ateitį“, o „Ateitį“ administruoti-ekspedijuoti — St. Balsys.

— Šiemet atsidarius Žemės Ūkio Akademijai Dotnavoje tapo pakviesti jos profesorių sąstatan mūsų sendraugiai Pr. Jucaitis ir Dr. Raulinaitis.

— Sveikiname nesenai susituokusius draugus-es Dr. Raulinaitį su P. Gervaite ir Dr. Kl. Ruginį su Dr. Andziulyte.

— Šių mokslo metų pradžioj įsikūrė naujos at-kų kuopos Šilavoje rugs. 8 d. ir Aukštadvary rugs. 28 d.

— Iki šiol pasižymėjusi pasivumu Žiežmariu kuopa, šiais mokslo metais, išsirinkusi naują kuopos valdybą, susitvarkė. Įtraukusi savo jaunas jėgas pasiryžo rimtai stoti idėjos darban.

— At kų kuopos: Jurbarko, Joniškio, Kelmės, Kybartų, Naumiesčio (Taur. apsk.), Panevėžio, Pilviškių, Rietavo, Šėtos, Utenos, Viekšnių ir Veiverių nėra prisiuntusios C. val. jokių žinių apie šių mokslo metų darbuotę. C. Valdyba ragina visas aukščiau paminėtas kuopas atsiliepti prisiunčiant kuopų valdybų sąstatą, kuopos adresą ir veikimo apyskaitą.

— Mariampolės ateitininkų kuopos choro vedėjas, jos garbės narys, jungtinio at-kų choro Dainų Dienoje dirigentas — K. Gurevičius įstojo Muzikos Konservatorijon Klaipėdoje. Adresas: Klaipėda, „Capella“. Bachman.

— Šiais mokslo metais Telšių Mokytojų Seminarijos du kursu baigė 20 mokinių, iš kurių 7) ateitininkai(ės). 1) Burnauskytė Marė 2) Einikaitė Irena 3) Eidimtaitė 4) Kerpė Adomas 5) Miceika Julijonas 6) Juozas Gintalas 7) Simanauskas Leonas.

Visi(os), del neatsidarymo III kurso, pastojo mokytojauti.

— Šiais mokslo metais Dotnavos Žemės Ūkio Technikumą baigė šie ateitininkai.

Agronomijos skyrių: 1) Gurskis Bronius, 2) Orantas Vincas, 3) Raudonis Jonas, 4) Spudas Antanas, 5) Širmulis Edmundas.

Miškų skyrių: 1) Avižonis Petras, 2) Dėdinas Jonas, 3) Janiulis Stasys, 4) Pranskaitis Antanas, 5) Stuikys Vladas, 6) Žadeikis Jonas, 7) Zelba Simonas.

— Spalių mėn. 11 d. įvyko pirmas šiais mokslo metais Dotnavos ateitininkų kuopos susirinkimas. Išrinkta nauja Kuopos Valdyba, Susišelpimo Fondo Komisija ir Revizijos komisija.

Susirinkiman atsilankė Akademijos prof. Dr. F. Kemėšis. Dievui padedant manom sparčiau varyti kilnų idėjos darbą.

— Šiais mokslo metais jaunesniųjų Ateitininkų veikimas pradėjo reikštis žymiu energingumu iš kuopų pusės. Per taip trumpą laiką įsikūrė šios Ateitininkų skautų draugovės: Kedainių, Šeduvos, Lazdijų, Veiverių, Vilkijos, neminint jau vietų,

kame veikia 1-2 skilti. Kai kuriose vietose pv. Šakiuose jaun. at-kų sutvarkymui atsižvelgiant vietos aplinkybių energingai imasi darbo pati kuopa, svarbesniais klausimais tardamasi su Centru.

— Plungės Ateitininkų kuopa sudaryti Žemaičių Ateitininkų Centrui išrinko šiuos asmenis: P. Liaučį, Z. Ivinską ir J. Alimaitę; kandidatais A. Petreikį ir J. Kidyką. Pareigomis pasiskirstyta šiaip: P. Liaučys Centro vedėju, Z. Ivinskas sekretoriu ir J. Alimaitė mergaičių reikalų vedėja. Bendrais reikalais kreiptis į Žem. At-kų C-trą šiuo antrašu: Plungė, Gimnazija P. Liaučiui. Mergaičių reikalais: Plungė, Gimnazija J. Alimaitei.

— 1924 m. rugsėjo 20 d. Žem. At-kų C-tro vardu P. Liaučys ir A. Petreikis aplankė Kretingos at-kų kuopą. Laikyta paskaita „Asmenybės galybė". Įspūdis liko geras.

— Žem. At-kų Centro sąstatas pasikeitė Z. Ivinskui persikėlus į Telšius, jo pareigas eina A. Petreikis.

— Naujai išrinktas Žem. At kų Centras, š. m. spalio 5 d. perėmė iš Gr. Valančiaus (buv. C-tro Vedėjo Telšiuose) visus raštus ir dokumentus.

— Rugsėjo 20 d. š. m. Kėdainių At kų kuopa padarė antrą šiais mokslo metais visuotiną narių sus-mą, kuriame buvo perrinkta kuopos valdybą: M. Valavičius—pirmininkas, E. Lukošytė—vicepirm., B. Kliorė—sekretorius, I. Štaras—iždininkas ir K. Kleiva—knygininkas. Susirinkime dalyvavo apie 70 narių. Nutarta leisti kuopos laikraštėlį „Saulėtekis".

— Š. m. rugsėjo 14 d. Seinų A-kų kuopos visuotiname susirinkime išrinkta nauja kuopos valdyba šio sąstato: K. Berulis—pirmininkas, O. Norušytė—vice-pirmininkė, J. Goberis—sekretorius. L. Jokubauskas—iždininkas, V. Drūtis—knygyninkas, A. Šerkšnas—archyvininkas ir K. Truska—narys. Šiemet manoma veikti pasiskirsčius sekcijomis.

— Mariampolės at-kų kuopoje suruoštos šios paskaitos: Kun. Mažonavičius „Krikščionybė ir tautybė" — 21-IX, „Tiesa ir mokslas" — 12-X; p Ladigienės „Lietuvės tipas" — 27-IX (tik mergaitėms); stud. Žukausko „Seksualizmas ir kultūra" — 27-X (tik bernaičiams) ir „Modernioji kultūra" — 28-X š. m.

10—IX—š. m. įvyko Marijampolės eucharistininkų visuotinas susirinkimas. Išrinkta valdyba iš Ant. Vasiliausko (pirm.), Kun. Kaunaitė (vice-pirm.) ir Ant. Stabingio (sekretorius).

2—X—M-lės euch. buvo paskaita, kurią pasakojo kun. Navickas „Dvasiškoji Komunija ir religinė praktika".

— Spal. 19 d. Vilkaviškio at-kai minėjo savo penkerių metų šventę.

Ryte bažnyčioj iškilmingos pamaldos, bendra Komunija, giesmės, at-kų himnas ir kun. prof. Borisevičiaus pamokslas.

Antrą val. gimnazijoj iškilmingas susirinkimas. Salė pilna narių, mokytojų ir šiaip inteligentų. Sveikino Centro Valdyba, Kauno ir apylinkės at-kų kuopos ir „Pavasario" rajono valdyba. Kun. Juraičio paskaita „Bažnyčia ir visuomenė", bendra vakarienė, dainos žaislai. 10 val. pabaiga.

Knyga ir menas.

Žvaigždės Duktė. *M. Vaitkus*, 4 veiksmų drama. Pirmajame Valst. Liet. Dramos Konkurse pirmoji premija, Kaunas 1924 m. 170 psl. Kaina 5 litai.

Mes lig šiol M. Vaitkų pažinojome iš jo eilėraščių ir poemų, dabar gi štai jau turime ir jo dramatinį kūrinį „Žvaigždės Duktė“. Tai, rodos, pirmas viešas pasirodęs tos rūšies M. Vaitkaus veikalas. Todel ir pravartu su juo arčiau susipažinti ir dar kartą įvertinti, nežiūrint į tai, kad Valst. Dramos Konkurso komisija kūrinį įvertinus paskyrė jo autoriui pirmąją premiją.

Turinys. Gilioj senovėj šiltame krašte viešpatauja karalius Džengardas. Jis yra surengęs medžioklę, kurioj dalyvauja visas Džengardo dvaras ir kaimyninės valstybės karalius Dagbegas. Išėjus Džengardui į aikštę staiga pasigirsta griaustinis, pasidaro visai tamsu, pasigirsta savotiškas skambėjimas, vėl smarki svaiginanti šviesa sušvinta ir, jai atslugus, Džengardas mato skaisčią gražią merginą, kuri jam išsyk atrodo deivė. Merginos vardas Linlija — tai Žvaigždės Duktė. Tai skaisti esybė nežinanti, kas yra valstybė, kas neapykanta, kerštas, taip pat nežinanti, kas tai yra kūniška meilė, kuria dega Džengerdas Linliją išvydęs. Karalius Džengardas sušaukia visus medžiojusius, ir visi negali suprasti, kas yra toji nepažįstamoji, kuri taip keistai apie visa mano. Linlija taip pat patinka ne tik Džengardui, bet ir jo senam tėvui ir karaliui svečiui Dagbegui, tik Linlijos neapkenčia ir iš jos tyčiojasi Džengardo žmona Karalienė Tibba ir didžiūnė Vivi, kuri reiškia pretenziją (kaip matyt paskui) prie Džengardo. Čia pat miške, vakarui atėjus, iškeliama medžioklės puota. Laike jos susipyksta del Linlijos du konkurentai Džengardas ir Dagbegas. Jiedu stoja į dvikovą, ir Dagbegas tampa mirtingai sužeistas. Tuo puota baigias. Visi skirstosi ilsėtis. Linlijai patarnauti paskiriama vergė Bodė, kuri šiek tiek supažindina Linliją su kai kuriais žemės reiškiniais — kūniška meile, neapykanta. Linlija pasakoja apie amžiną Žvaigždėj gyvenančių mergelių mergystę. Linlija ilgisi savo tėvynės Žvaigždės ir gailisi, kam ji skridus į tą žemę, kurioj tiek daug blogo, tačiau pati pradeda jausti, kad jai patinka margas žemės gyvenimas. Prasišalinus Linlijai, senas šventikas Gegas nusprendžia, kad Linlija, „tai — grožio, kilnumo, gerumo spindulėlis, apsivilkęs kūnu! Laimingas tas, kieno linkon kryps jisai“.

Antras veiksmas eina karaliaus Džengardo rūmuose. Puota. Linlija prašo Džengardą, kad jis, atsiminęs šios dienos linksmybę, paleistų iš kalėjimo svetimo karaliaus pasiuntinius ir kad del žemės sklypelio Džengardas nekeltų karo — juk daug žus nekaltų žmonių. „Kokia tu, Linlija, atsiprašant kūdikis! Jie privalo džiaugtis, kad gali žūti už savo valdovų ir savo kraštų garbę!“ (39 p.). Linlija susidomėję visi svečiai, tik Tibba ir Vivi nepa-

tenkintos, nes labai aiškiai Džengardas linksta prie Linlijos ir nori joj rasti atbalsio. Eina dainos, ūžia baletas, bet vis visų kalbos daugiau sukasi apie Linliją. Pagaliau ji, daugumos prašoma, perskaito skyrelį iš šventų knygų apie Herodą pasakoja, kaip Zvaigždės žmonės gyveno be kerštо ir pavydo, kaip žydi mokslas, kaip tarp mergelių ir vaikinų yra tik draugų, ar teisingiau brolių ir seserų meilė; pasakoja ji, kaip, padaugėjus Žvaigždės žmonių skaičiui, tėvams vaikai nebegimsta ir kaip visi laimingi nemirdami gyvena. Linlijai pasakojant, svečiai nenori tikėti: šaiposi, juokiasi, o Tibba su Vivi tiesiog didžiuojasi savo pasityčiojimais. Toks elgesis nervuoja lig šiol ramią Linliją, o kai dauguma netiki, kad ji galingai panorėjus (valios dėka) atskrido žemėn, tai ji išėjus laukan parodo, kad per kelias minutes ji buvo atsidurus kitoj valstybėj. Po to Linlijai karalienė Tibba meta kekšės vardą. Linlija sujaudinta pasiduoda pykčiui ir pajaučia savo dvasinį silpnėjimą ir nusivylimą, kad ji ne tik negali žmonių pataisyti, bet dar baisiau juos sukiršina... Prie silpnos Linlijos Džengardas vėl reiškia savo meilės pretenzijas.

Trečiam veiksme matome Linlija jau beveik susilyginusią su žemės dukromis, kas Viviai duoda progos pasityčioti Linlija, nors biaurisi žemės gyvenimu, žemės meile, bet vis joje randa daugiau įdomumo. Pagaliau ji leidžiasi karaliui Džengardui ją bučiuoti, o kai tą pamačius karalienė Tibba meta Linlijai žodį „kekšė“, tai jau Linlija pati puola karaliui į glėbį ir jį bučiuoja — tuoj ji reiškia neapykantą Tibbai; o iš Džengardo ji nori pasityčioti už pavogtą pabučiavimą (už pažeminimą) liepdama bučiuoti jam jos kojų, nes jis esąs vergas, tačiau karalius dasiprotėja.

Tibba ir Vivi matydamos, kad Linlija tampa joms rimta konkurente, susitaria ją nunuodyti. Bet tai nugirsta vergė Bodė, ir kai iš pripildytų taurių visi geria, ir taurę ima Linlija, Bodė perspėja, kad čia yra nuodų. Taip tikrai, ta taure pagirdytas prasikaltęs vergas čia pat miršta. Kadangi Bodė kitų liūdytojų neturi, kaip tik savo akis ir ausis, kad Linliją norėjusios nunuodyti Ribba ir Vivi, tai karalius Džengardas tiems kaltinimams neįtikėjęs liepia Bodę nubausti mirtimi. Čia nieko negelbsti nė Linlijos prašymai — Bodė visų akyvaizdoj užmigdoma nuodingais vaistais, ir tuoj atliekamos visos laidojimo ceremonijos.

Tuo tarpu Džengardą užpuola karalius Dagbegas ir jau veržias į pilį pasiimti Linlijos. Karalius tėvas ir vyriausis šventikas Gegas, Džengardui besikaujant, meta namus ir pasiėmę Linliją požemiu išvyksta į šventyklą. Įpuolęs į rūmus Džengardas gelbėti Linlijos jos neranda, o Vivi pasako, kad abu seniai gražuolę išgabeno į šventyklą, o iš ten gabens Dagbegui. Visi žada Džengardui užimti Linlijos vietą. Džengardas paduoda jai ranką, o pats Džengardas skelbia visiems kerštą.

Ketvirtame veiksme Linlija jau šventykloj. Šventikai Gegas ir Robis perspėjo Linliją, kad senis karalius ją sekiojąs.

Ir iš tikro jis tuoj pasirodo su savo meilinimusi... Nemalonumams iš senio karaliaus pusės išvengti Gegas pataria Linlijai įstoti į Dievo tarnaičių eiles. Linlija kiek pasvyravus sutinka. Atliekamos įšventinimo apeigos, kurių laike karalius nori protestuoti prieš mergaitės šventinimą.

Po apeigų Linlija paliekama šventykloj nakvoti. Bet nėra jai ramybės: senis karalius vėl paslapčia įeina į šventyklą, pagriebia į glėbį Linliją tardamas: „nesipriešink! Šiąnakt tu būsi mano". (149 psl.). Tik Gegas išgelbsti ją iš karaliaus nagų, bet ir jis, pats svyruodamas religinėse pažiūrose, nėra tvirtas nė doroje, pagaliau pareiškia, kad jis troškęs vienos malonės iš Linlijos, o toji malonė yra ji, pati Linlija...

Ar dabar bereikia Linlijai didesnio nusivylimo, kai žmogus, kurį ji laikė savo globoje, dabar geidžia jos pačios?.. Tačiau neilgai jai belieka žemėje būti.. Džengerdas su kariuomene įsiveržia šventyklon. Jis nuteisia karalių — tėvą ištremti į tolimą šalį, nuteisia žmonių atsišaukdamas ir šventiką Gegą nustumti nuo šventyklos stogo už tai, kad jiedu susitarę su priešu Dagbegu norėję jam nusiųsti Linliją. Nieko negelbsti šventiko pasiteisinimai. Linlija taip pat nuteista būti pririšta prie dievaičio stabo ir taip badu mirti už tai, kad būdama mergaitė skelbiasi esanti žvaigždės dukterim. Jei Linlija sutiktų pasiduoti Džengardo valiai, tai jis pasigailėtų, bet ji griežtai atsisako ir tampa prie stabo pririšta. Tik čia įvyksta stebūklas: virvės pertrūksta — Linlija laisva; vėsulas, tamsa, perkūnas... Vėl prašvinta — Linlijos nebėra...

Kaip matome, dramoje paliesti gan įdomūs dalykai — būtent, kaip jaustųs svetimos planetos (ar žvaigždės) gyventojas susidūręs su mūsų žemės žmonėmis, kokie būtų jo santykiai. Kaip autorius tą meninę idėją bus išplėtojęs, pamatysime iš tolimesnių svarstymų, o dabar pirmiausia žvilgterėsime į „Žvaigždės Dukterį" kaip į dramą, jos technikos atžvilgiu.

Jei filosofavimai galimi epe, tai dramoje jiems, kaip neveiksmingiems, vietos visai nėra. Pas „Žvaigždės Dukters" autorių tokių filosofiškų pasipasakojimų, pasikalbėjimų yra nemaža—vienur mažiau, o kitur ištisi žiupsniai. Pav., ką mums ir dramos veiksmo plėtotei duoda lyginimas žemės žmonių meilės su Žvaigždės gyventojų meile (32 ir 33 psl.), kur vieni kitus lygiai myli, kur su meile neina greta neapykanta pavydas, varžytinės kova, nedorybės? Kuriam tikslui visa antra veiksmo filosofija besitęsianti 13 pusl. (57—70)? Čia vėl pakartojamai prikalbėta apie Žvaigždės žmonių meilę, apie amžinus jaunuoius—jaunuoles, apie stiprią valią ir t. t. Jei tokie pasakojimai ir moralizavimai pasitaikytų, tai ir ten jie mums nieko nepasakytų, nes mes 100% dorybės, nors ji būtų ir gražiausia, nemokame suprasti. Tuo labiau mums nieko nesako Žvaigždės — Salos žmonių dorybės, įgyjamos be kovos. Mes žemės mirtingieji žinome, kad ir tokie šventieji, dorybingiausieji žmonės, visa įgijo kovodami su nedorybe, kuri skverbėsi į jų širdį, ir todel tik mes juos suprantame.

Dabar einant toliau reikia pasakyti, kad pirmieji du veiksmai kažin kaip skiriasi nuo paskutiniųjų dviejų. Pirmuose dviejuose veiksmuose kur kas mažiau akcijos nekaip antruose dviejuose. Pastarieji veiksmai traškesni gyvesni, neturi to sausumo, kuriais pasižymi pirmieji du, o ypač antrasis.

Antrame veiksme kaip tik perdaug prikimšta tų pasakojimų — filosofavimų. O savaimi aišku, jog pasakojimą — filosofavimą, kad ir kažin kaip gyvai pasakosi nepadarysi veiksmų. Tuo labiau sunku įnešti gyvumo kai monologai sieksniniai — vieni yra puslapio ilgumo, kiti trumpesni, — bet jau toks skyrelis iš šventųjų knygų, kurį skaito (pasakoja) Linlija, užsitęsęs net per du puslapiu be pertrūkio, yra visai ne vietoje.

Autorius matyt suprato, kad pasakojimai dramai netinka, todel antrame veiksme, kada Linlija pasakoja, minia veikia; ji, svečiai, tai taip sau, tai neapkęsdami šaiposi vaiposi. Bet toks šaipymasis besitęsiąs 13 pusl. (nuo 57 lig 71), jei jį priseitų matyti scenoje, būtų nuobodus, nes artistams vargiai besisektų surasti vis naujų pozų ar mimikos išraiškų. Tačiau toks minios veikimas — šaipymasis nėra tikras veikimas.

Antrame veiksme ir dialogai taip pat beveik netarnauja naujam veikimui. Taip, ką duoda veikimui dialogas (37 — 40 psl.) tarp Džengardo ir Linlijos del suimtųjų pasiuntinių? Nieko. O, rodos, dramos technika reikalauja, kad kiekvienas dialogas gimdytų veikimą.

Numatydamas tur būt, veiksmo stoką, pats autorius antrame veiksme įveda chorą ir baletą, kas, žinoma, daro įvairumo ir iš tikro yra gražu; čia iš tikro, jei veikalas būtų statomas scenoje, choras ir baletas daug kuo pagelbėtų II veiksmui stingant jam vidujinio veiksmo ir jo sąryšio.

Taip ir norėtųsi autoriui pasiūlyti antrą veiksmą išmesti, bet jis gali užprotestuoti, sakydamas, kad visas II veikimas yra įvestas Linlijos psichinei plėtotei — jos slinkimui iš aukštumos žemyn — pravesti; tam kaip tik ir yra prilipdyti visi veiksmo epizodai. Tačiau autoriui turi būti žinoma, kad bet kokiai psichinei plėtotei pravesti negalima dramos praskiesti ir tuo veikimo silpninti. Dramatininko paslaptis ir yra tame, kad jis moka kondensuotai (tampriai surišęs) vesti veikimą ir per tai parodyti reikiamą plėtotę.

Yra neleistinų pasikartojimų ir pirmame veiksme. Taip mums autorius gerai nupiešia, kaip Linlija atsiranda scenoje, ir kaip ją išvysta Džengardas, o tuo tarpu vėl kiek palaukęs tą autorius priverčia pasakoti naujai atvykusiems, kaip Linlija atsirado. Taip ir norisi autoriaus paklausti, kodel jis nepriverčia Džengardą pasakoti Dagbegui vėliau atvykusiam, apie Žvaigždės Dukters atsiradimą? Autoriaus veikėjams nemačiusiems Linlijos atskrendant gal ir įdomu tai žinoti, bet žiūrėtojams, kurie bus atskridimą matę, pasakojimas visai neįdomus. Keistu triuku mums atrodo antrame veiksme ir Linlijos skridimas į kitą valstybę savo valios jėgai parodyti. Be pirmiau minėtos pirmuose

veiksmuose veikimo stokos, tie du veiksmai pasižymi sausumu todel, nes tam priežastimi bus bene pati Linlija, kuri toli lig žemės žmonių, ir todel daugiau moralizuoja ir yra mažai mums suprantama. Bet ji jau kitokia paskutiniuose (III ir IV) veiksmuose. Čia jau Linlija visai sužmogėjusi, o ir veiksmas vyksta geriau. Tiesa ir trečiame ir ketvirtame veiksme yra ilgokų monologų, bet bendrai dialogas eina gyviau. III — me veiksme iškyla ypatingai gražus vergės Bodės asmuo. Ji nedaug kalba, mažai veikia, bet savo asmenybė patraukia skaitytoją (manau, ir žiūrėtoją).

Ketvirtas, paskutinis dramos veiksmas, nors yra silpnesnis už trečiąjį, tačiau gyvas. Bet, kas visam veiksmui ir veikalui sudaro žymų minusą, yra tai gan šlykščioj formoj pasireiškiąs erotinis, greičiau seksualinis, motivas. Šit, gerbiamieji, matote jūs scenoje, kuri atvaizduoja šventyklą, (stabmeldžius), kad kasdien, 60 metų senis, sekioja nekaltą mergaitę reikšdamas savo seksualines pretenzijas, o pagaliau kai mergaitė tampa pašvęsta dievams tarnauti, senis vis neatsitraukia ir prievarta šventykloje nori patenkinti seksualinius įgeidžius. Tolimesnis šlykštumas sustabdomas Gego, kuris galų gale pasisako ir pats turįs panašių įgeidžių... Ar galima be pasibiaurėjimo praeiti pro tokį epizodą?.. Tiesa, epizodų su seksualinėmis pretenzijomis yra ir kituose veiksmuose, bet ten viskas atrodo daug paprasčiau, nes apistovos kitokios, bet čia dabar šventykloje! bejėgė mergaitė ir pasiutęs senis!.. Ne, tas perdaug.

Kitas ketvirto veiksmo minusas, tai perilgas ginčas tarp Gego ir Džengardo, kai minia tampa jų teisėju. Ta teismo scena man labai primena sceną iš Šekspyro dramos „Julius Cezaris". Šekspyras parodo kaip Bruto sukurstyta inirtusi minia prieš Cezarį tampa greit palanki Cezariui po karštos Antonijaus kalbos, pirma minia džiaugėsi, kaip Brutas Cezarį nužudo, o užporos minučių gailisi Cezario ir pasirengusi sumušti Brutą. Tokį stiprų momentą panaudoja ir M. Vaitkus. Autorius parodo, kaip minia stoja tai Džengardo, tai Gego, tai vėl Džengardo pusėn, kol pagaliau laimi Džengardo demagogija. Momentas gan įdomus užsitęsia ilgai (net 10 pusl — 155 — 166) ir todel išpūdis mažėja. Be to jau tame ginče jauti mūsų laikų demagoginės mintinginės dvasios. Šit kaip Džengardas mitinguoja:

„O žiūrėk, kaip jie (šventikai J. G.) vien tik mus peikia: jūs šiokie, jūs tokie! jūs negeri! Ir grąso pragaru ir dievais! O patys nė kiek jų nebijo...

Jums skelbia: kantriai kentėkite! Čia pavarkit, ten bus gera! netrokškit turtų! O patys čia ramiai šiltai ir sočiai gyvena. 164 p.) O šventikams viešpataujant, turėtumėt, amžinai rimti, liūdni, tamsioj kertėj kiūtoti, kaip pelės po šluota! Nejaugi to norėtumėt?! (165 p.)... Pabausim dabar kaltininkus. Klausykit: aukšč. šventiko turtą dovanuoju jums (166 p.). „O gal ir seniau taip žmonės mitingavo, kaip dabar mitinguoja?"

Del anksčiau minėtų ir neminėtų trūkumų „Žvaigždės Duktė" tinka skaityti, bet ne vaidinti. Norint vaidinti reikėtų pada-

ryti nemažų kupiurų ir tai del kitų trūkumų vargiai apsimokėtų didelių išlaidų reikalaująs pastatymas Taigi M. Vaitkus nesugebėjo duoti tinkamos vaidinimui dramos.

Bet gal šiaip „Žvaigždės Duktė“ yra didžiai vertingas kurinys, t. y. turi nemažos literatinės reikšmės?

Literatūros dalykas, berods, yra tiek vertingas, kiek jis atidaro kūrybai naujus kelius, kiek jis naujas savo forma, kiek svari yra kūrinio ideja, kiek svarūs yra vaizduojami tipai ar charakteriai ir kaip įvairios vaizdavimo priemonės.

„Žvaigždės Duktė“, reikia pasakyti nėra tiek stiprus dalykas, kad galėtų, sakysim, pradėti mūsų literatūroj naują srovę.

Meninė kūrinio ideja, kaip matėme, nors įdomi ir lietuvių literatūroj naujiena, tačiau nepilnai išplėtota.

Iš tikro vaizduoti svetimos planetos gyventojo santykius su mūsų žmonėmis įdomus dalykas. Iš to pas vieną autorių išeitų gryna „pinkertorščina“, pas kitą talentingesnė—meno kūrinys. Kad iš tokio mums nežinamo svetimų planetų gyventojų gyvenimo suvedimo su mūsų gyvenimu išeitų meno kūrinys, reikia autoriui stipriai pergyventi, kad nebūtų sausas, o be to reikia turėti gyva laki fantazija, ko kaip tik pas „Žvaigždės Dukters“ autorių trūksta. Kad tame tinkamai nesunaudota del kūriamosios fantazijos stokos rodo tai, kad visų vyrų santykiai į Linliją labai vienodi—visi neišskiriant nė šventiko Gego daugiau kūniškai įsimylį Linliją, visos moterys išskiriant Bodę, jos neapkenčia; pati Linlija beveik neveikia, o tik dejuoja ir moralizuoja. Giles nė fantazija rasi būtų visus santykius kitaip supynusi. Nors pati tema nėra tinkamai autoriaus sunaudota, tačiau jis reikia pagirti, kad naują svarų motivą ryžosi įnešti į mūsų litaratūrą. Kad tema nėra tinkamai išplėtota, rodo, ir tas faktas, kad veikėjų charakteriai skistytini į dvi grupi taip pat labai panašūs.

Karalienė Tibba gali būti Vivi arba atbulai. Abi jos nori tikti Džengardui (nors Tibba yra jo žmona) ir šnairuoja viena į kitą, abi jos neapkenčia savo konkurentės Linlijos, abi iš jos tyčiojasi ir užgaulioja ją. Tie dvi moterys gana žemos asmenybės. Neaukštesni ir nė kiek neįvairesni kiti neigiami tipai Dagbegas nors nedaug rodosi scenoje, bet panašus į Džengardą, o šis patarasis panašus į tėvą, kurs gal kiek žemesnis už sūnų. Visi jie žiaurūs ir visokiais būdais ieško kūniškos meilės. Netoli nuo jų šokęs ir šventikas Gegas-ir jis senis svajoja apie meilę, o skiriasi iš kitų tuo, kad abejoja ar pasaulį valdo ir tvarko kas, ar yra tik tuštuma. Taigi neigiamieji charakteriai perdaug vienpusiški ir todel neįdomūs.

Gražus, nors ir epizodinis yra vergės Bodės asmuo. Ji nors nedaug scenoje rodos, mažai kalba ir veikia, bet yra įvairi ir ne taip monotoniška, kaip Linlija. Bodė matydama, kad karalienė su Vivi nori nunuodyti Linliją, drįsta jas apkaltinti ir už tai mirti, o tuo tarpu Linlija pasitenkina vien dejavimais del savo silpnumo. Bodė todel graži, nes yra gyva, o ne koki ten abstrakcija. Iš Linlijos gal ir būtų tikrai gražus asmuo išėjęs, jei auto-

rius būtų leidęs jai daugiau veikti, mažiau moralizuoti ir dejuoti. Apie kitus veikėjus, kurie galėtų būti simpatingais, del jų nežynumo netenka kalbėti.

Jei paklaustumėte manęs koki tai drama—ar romantinė, ar simbolinė ar kitokia?—nemokėčiau atsakyti. Tai neva romantinė, neva alegorinė, neva simbolinė—gal visa kartu, o gal nė viena, nė kita, nė trečia.

Del vaizdavimo priemonių reikia pasakyti, kad M. Vaitkus turi gan gražių ir gan įvairių, nors nebe naujų. Bet kur čia tų naujumų besugriebsi. Šit vienas pavyzdis palyginimo:

„Prietelių meilė tai šešelis prieš aną kūninę meilę! Tai tyla prieš audra! Tai miegas prieš gyvenimą! Mūsų meilė — mielasis pavasaris. Mūsų meilė—skaisčiausis žiedas... Jinai—bedugnis ilgėjimasis... (33 p.) Jinai—didžiausia laimė, aštriausias sopulys!..“ (34 p.).

M. Vaitkui geriausios yra tos vietos kur daugiau lyrizmo, aistros; pavyzdžiui gali būti ir Džengardo monolas II veiksm. (47 p.)

Be to kūriny pasitaiko gražių aforizmų, ir šiaip gražioj formoj abstraktinių minčių.

Nežiūrint aukščiau minėtų trūkumų „Žvaigždės Duktė“ del naujo mūsų literatūroj motivo (meninės idejos), del gražios kalbos ir atskirų gražių minčių, verta skaityti.

Kaunas, 23. X. 1924 m. *J. Grinius.*

Mūsų veikimas

Rokiškio kuopa penkerių metų sulaukus.

Sukako jau penkeri metai, kaip Rokiškio gimnazijoj įsikūrė L. K. M. Ateitininkų kuopa. Tai buvo 1919 m. rugsėjo 8 dieną. Ir nors prieš tai jau buvo susitvėrusi moksleivių tarpe kuopelė, kuri veikė at-kų dvasioj, bet ji, bolševikams užėjus, išnyko; ir todel tik antrasis jos įsikūrimas anksčiau minėta data laikomas tikru.

Čia trumpai ir paminėsime, kaip kuopa veikė ir ką nuveikė tame laikotarpy.

1919—20 mokslo metai.

Kuopos steigėjai buvo šie asmenys: Antanas Diržys, Kazys Starkus, Paulina ir Albina Gervaitės, Jonas Petkūnas, Ant. Ragelis ir kt. Pirmojon valdybon įėjo tie patys iniciatoriai (be A. Ragelio), o jos pirmininku buvo A. Diržys.

Per visus šiuos metus padaryta 19 susirinkimų, laikyta 7 paskaitos bei referatai, išrišta į 60 įvairių klausimų. Paskaitose ir klausimuose daugiausia liesta at-kų pasaulėžiūros pagrindai. Be to, rūpintasi savo laikraštėlio, knygyno, choro ir orkestro reikalais. Laikraštėlis — „Bakūžės Viltis“ ir knygynas jau tais pačiais metais pasirodė, tik choras ir orkestras nesusitvėrė. Dar galima pridurti, kad per visus metus buvo suruošti bent 3 vakarai.

Bendrai kuopa veikė gerai, reiškėsi daug energijos ir pasiryžimo. Daug ko nė negalėjo nuveikti, nes tam trukdė to meto sunkios apystovos, ir trūko vadams reikiamo išsilavinimo.

1920—21 m. m.

Šiais metais kuopos veikimas buvo panašus į pirmųjų metų veikimą, kadangi buvo tokios pat sąlygos ir veikė veik tie patys veikėjai plius dar J. Keliuotis ir A. Makarskas. Iš syk veikta bendrai ir tik vėliau—1921. II. 2 pasidalyta į vyresniuosius ir jaunesniuosius. Veikiant bendrai padaryta 12 susirinkimų ir laikyta 6 paskaitos, gi veikiant skyrium vyresnieji padarė tik 2 s-mu, o jaunesnieji 7. Jau-ji žymiai pralenkė savo veikimu vyr-sius. Šiais metais gyvavo „Dailės ir Literatūros“ sekcija, kuri vienok nieko žymaus nepadarė. Iš kitų darbų reikia paminėti, kad „Bakužės Vilties“ išėjo 3 num ir vakarų suruošta irgi 3.

Šių metų laikotarpy kuopos nariai daugiau reiškėsi visuomeniniame darbe, būtent dirbo pavasariniukuos ir uoliai rūpinosi tėvynės gynimo reikalais. Daugelis išvažiavo Karo Mokyklon ar stojo į Šaulių S-gą ir joje veikė.

Narių turėta į 67.

1921—22 m.

Daugeliui vadų, kurie pernai vadovavo kuopai ir daugiausia joje veikė išvažiavus į Karo Mokyklą ir į kitas gimnazijas (mat tais ir dar kitais metais Rokišky nebuvo VII klasės), kuopos priešaky stoja šie asmens: L. Nemickas, A. Ragelis, S. Povilavičius, A. Masiulis, A. Čerškus, E. Zavišaitė ir kt.

Vyresnieji, kurių buvo 25, padarė 8 sus-mus ir suruošė 5 paskaitas. Jau-jų buvo 53, jie padarė ir 8 su-mus ir turėjo 8 paskaitas.

Šiais metais vietoj pernykštės „Dailės ir Lit.“ sekcijos veikė „Oratorių sekcija“, kuri, turėdama 14 narių, padarė 9 s-mus ir išklausė pačių laikytų įvairių kalbų. Be to, šiemet veikė kun. kapelionio Baltrimo dėka įsikūrusi „N. Vaidelutės“ sekcija. Narių turėjo 20, padarė 4 s-mus ir tiek pat paskaitų. Gale metų įsikūrė Susišelpimo Fondo skyrius ir Sporto sekcija

Bet nei F. Skyrius, nei sekcija veikimo parodyti nesuskubo.

1922—23 m.

Šiemet gimnazijoj irgi nesant VII klasės, kuopą vėl krizis ištinka. Vyresnieji veik visi išvažiuoja. Kuopą sudaro daugumoj jaunesnieji. Mažos praktikos žmonėms tenka vadovavimo darbas. Kuopos priešakin išeina vėl nauji asmens, būtent: F. Čerškus, Vl. Adomonis, Z. Drunga, E. Zavišaitė, T. Vėbraitė, br. Deksniai, A. Kuzavinis, Ant. Diržys, Vl. Viliamas ir kt.

Beveik visus metus kuopa buvo tvarkymosi stadijoj ir todel maža ką nuveikė. Bendrų susirinkimų padaryta 7, paskaitų 5, vyr-ji padarė 6 s-mus ir 5 paskaitas; jau-ji 5 sus-mus ir 5 paskaitas, pirmieji turėjo 58 narius, antrieji—64. „N. Vaidilutės“ sekcija turėjo 50 narių, padarė 6 s-mus ir 4 pas-tas ir persisiųsdindavo 50 egz. „N. Vaidilutės“.

Sportininkai skaitė sau tinkamą literatūrą, darė susirinkimus, bet pačiu sportu mažai teužsiėmė, nes nebuvo vadų. Pabaigoj metų įsikūrė ir „Abstinentų“ sekcija.

Metų laikotarpy kuopą aplankė svečiai: prof. Fretas, Dr. Pakštas, studentai A. Juška ir Masiliūnas, kurie sušelpė mus savo paskaitomis ir paakino prie didesnio veikimo.

Šiais metais buvo daug blogesni santykiai su gimnazijos vadovybe iš kurios buvo sutinkama nemaža trukdymų.

1923—24 m.

Bendrai kuopos veikimas žymiai pašoko pirmyn ir reiškėsi ne vien kuopoje, bet ir už jos ribų—pavasarininkuose, skautuose, bendram gimnazijos veikime ir kitur. Šiemet kuopa turėjo daug reformų, kurios nors pagerino veikimą, bet ir laiko daug sugaišino.

Kuopa pasidalino kuopelėmis, ir mergaitės veikė skyrium nuo vaikinų. Kuopelių buvo 4 (trys vaikinų ir viena mergaičių); sekcijos irgi 4-rios.

Narių skaičiumi, susirinkimais ir paskaitomis kuopos veikimas šiaip atrodė:

Kokia kuopelė ar sekcija.	narių sk.	s-mų skaič.	paskaitų	klausimų
I kuopelė (I, II, III kl. vaik.)	22	4	4	29
II kuop. (IV ir V kl. vaik.)	43	5	6	50
III kuop. (VI ir VII kl. vaik.)	27	4	4	60
IV kuop. (įvairių kl. merg.)	35	8	6	15
Abstinentų sekcija	26	8	7	15
Sporto sekcija	62	2	2	—
Meno sekcija	30	2	2	—
Fondo skyrius	15	2	—	—
Iš viso	132	35	31	169

Prie to reikia paminėti, kad Abstinentų sekcija išplatino į 200 įvairių priešalkolinių knygučių, 10 egz. „Sargybos“ ir suruošė „Blaivybės savaitėj“ žiemą šventę. Sportininkai 4-ris kartus savaitėj užsimdavo bendrai sporto mankštynėmis ir dalyvavo neaktyviai Pirmoj Federacijos Olimpiadoj. Meno ir Literatūros sekcija padarė 3 vakarėlius (vieną 20 metų spaudos atgavimo sukaktuvėms paminėti) ir išleido „Bakužės Vilties“ 1 num. ir 7 visuotini sus-mai su viena paskaita.

Kuopon pareidavo „Ateities“ 60 egz. „Jėga ir Grožis“ 30 egz. „Pavasaris“ 1 egz. Knygynas išaugo į 420 egz. įvairių knygų.

Prie Rokiškio Apskrities Pavasarininkų Valdybos veikė at-kų būrelis iš 15 narių, kurių 5 prigulėjo ir Valdyboj. Skautuose at-kų buvo 30, kurie ten irgi daug nuveikė.

Pabaigoj metų padaryta iškilminga su pamaldomis miške metinė šventė.

Bendrai šiais metais veikimas buvo daug didesnis nekaip kuriais kitais ir nariai žymiai pagerėjo, liko veiklesni ir ištikimesni at-kų idėjomis. *Vl. Viliamas.*

Skapiškis. Beskaitant laikraščius ir mūsų organą „Ateitį“ dar nė vienam draugų neteko skaityti apie Skapiškio moksleivius, ypač ateitininkus, nors jie jau seniau Skapišky buvo: pernai rudenį pradėjo judėti. Bet nebuvo lemta pernai viešai pasirodyti, dėliai aplinkybių, kurios teko pergyventi.

Pernai metus vargingai gyvenę šiemet turėjom laimės padaryti jau 14 d. rugsėjo viešą steigiamąjį susirinkimą mokyklos rūmuose. Ir iš tikrųjų, kuomet kits kitą ragina į darbą pirmyn. Klasėj pilni suolai mokinių prisėdę ir laukia, nekantrauja ir ragina susirinkimą greičiau pradėti.

Atidaro! Trumpai energingai kalba ir apibudina ateitininkų įdėją, susirinkimą atidaręs draugas II-o kurso mokinys Ant. Gulbinskas. Rokiškio kuopos vardu sveikina Ad. Kuzavinis ir nupasakoja ateitininkų istoriją. Po to dar keletas sveikinimų: abstinentų, ūkininkų sąj., pavasarininkų, moterų dr-jos ir kt. katalikų dr-jų. Išrenkama Valdyba iš šių asmenų: Bieliūno, Dulkytės, Gulbinsko, Mačėnaitės ir Stankevičiaus. Tikime, kad ši valdyba eis tinkamai savo pareigas. Tik pirmyn draugai!

Ant. Silpnutis.

Redakcijos atsakymai.

Dalužiui. Dr. eilėse yra ir labai gražių vietų; bet kadangi kitos dalys silpnesnės, tat ir negalim sunaudot. Tikimės dr. geresnių parašęs atsiųsi.

Gulbinui. Veltui dr. darkai laiką ir popierą. Matyt dr. neskirta būti poetu, tai juomi ir nepasidarysi. Rašyk proza, gal geriau seksis.

P. Erūnui. Eilių nededam—silpnos.

Juveniui ir Dzūkų Antanui. Skaitysim—svarstysim: gal tiks. Laukiam daugiau.

Žagariui. Dr. „Baltosios gėlės“, jei bus tinkamos, tilps sekančiam n-ry. Prašom rašyti daugiau.

Miško Dievaičiui. Vieną dr. dalykėlį įdėjom šin n-rin. Parašyk dr ką nors didesnio. Laukiame.

Gvazdikui. Vienas dr. eilutės sutrumpinę dedam, kitos silpnesnės atlieka.

Redaktorius-leidėjas stud. J. Mičiulis.

Atitaisymas.

Ateities Nr. 7—9 įdėtame pranešime iš L. K. M. moksleivių ateitininkų organizacijos paminėtas trumpai ir iždo stovis. Pažymėta, kad iždas pajamų turėjo 1638 lit. 52 cent., išlaidų 1954 lit. 40 cent. Nuostolių turėta 315 lit. 86 cent. Tas pranešimas ne visai atatinka tikrenybei, nes aš susirgusi, negalėjau atvykti konferencijon, priimti mokesčius iš kuopų atstovų ir galutinai suskaičius pinigus, duoti tikslią apyskaitą. Iš tikrųjų išde per visus 1923—24 mokslo metus buvo išlaidų 1920 lit. 40 cent; pajamų buvo 1628 lit., 61 cent., pridėjus prie jų dar 505 lit. 61 cent., gautus konferencijos metu iš kuopų, viso gauname 2134 lit. 23 cent.

Tokiu būdu per šiuos metus ne tik neturėta nuostolio, bet dargi perduodant iždo dokumentus naujai L. K. M. Centro Valdybos iždininkei, išde buvo grynais pinigais 213 lit. 83 cent.

Buv. L. K. M. Ateitininkų Centro Valdybos iždininkė
A. Petrauskaitė.

Pranešimas.

Aukštaitijos ateitininkų kuopoms rajonų kūrimo reikalu išsiuntinėta aplinkraštis su tam tikrais paklausimais.

Kuopos, kurios save skaito Aukštaitijos kuopomis ir nėra gavusios aplinkraščio, prašoma pranešti Centro Valdybai.

C. Valdyba.

Padėka.

I.

Nuoširdžiai dėkojame kun. Prof. Pr. Kuraičiui už paaukotus 50 litų L. K. M. Ateitininkų organizacijos reikalams.

Centro Valdyba.

II.

1923 m. kūriantis Kėdainių Ateitininkų kuopai, jos reikalams paaukavo sekantieji asmenys:

1. Kun. Meškauskas, — 40 litų.
2. Kun. dek. Pronckietis, — 15 „
3. Al. Telksnys, — 10 „
4. Dr. Augevičius, — 5 „
5. Kun. Gudonis, — 5 „

Aukavusiems asmenims kuopos vardu tariama nuoširdžiai ačiū.

Kėdainių At-kų Kuopos Valdyba.

Jau pats metas

„Rytas“ rašytis.

Tenelieka šviesuolio, kuriam nors kiek rūpi pasaulio ir Lietuvos politikos, o ypač savo krašto gyvenimo įvykiai ir rūpesniai, —

Argi atsiras Kaunietis, kurs nenori atsilikti nuo amžinai besikeičiančio gyvenimo ir drauge nori tiksliau pramokti rašomosios lietuvių kalbos, —

Nejau rastųsi ir tolimiausios Lietuvos kampelio gyventojas, kurs dar nenori visiškai užsikimšti ausis nuo tebeverdančio gyvenimo žinių,—

Kurs būtinai tuojau neišsirašytų ir neskaitytų didžiausiojo mūsų dienų dienraščio „Ryto“, teikiančio greičiau už visus kitus mūsų dienraščius tiksliausia rašomąja lietuvių kalba radio, telegrafu, telefonu ir kitais skubotais keliais gaunamas užsienio ir Lietuvos žinias, aktualius rimčiausiųjų mūsų rašytojų straipsnius, daugiausia visų gyvenimo sričių skelbimų.

Lietuvos katalikai gi, atsiminkime paskutiniojo Katalikų Kongreso aiškų paraginimą, o **Katalikų jaunime,** nepamirškite savo pirmojo kongreso mums atmintos pareigos **skaityti ir platinti tuo tarpu vienintelį Lietuvoje katalikų dienraštį „Rytą“.**

Tenelieka daugiau nė vienos katalikų organizacijos, nors ir mažiausio skyriaus, kurs tuojaus neišsirašytų „Ryto“.

Žiūrėkime, kaip apie „Rytą“ atsiliepia kiti rimti laikraščiai, pav., kad ir **„Klaipėdos Žinios“:** *„Be abejonės „Rytas“ eina visų Kauno laikraščių priešaky, juos toli užpakaly palikęs“.*

Išsirašyti „RYTAS“ galima:

KAUNE, Ožeškienės g-vė Nr. 3

„RYTO“ Administracijoj.

„Šviesos“ spaustuvė, Kaunas, Jakšto gatvė Nr. 2